

1984/85:7

Torsdagen den 11 oktober

Kl. 12.00

1 § Justerades protokollen för den 2 och 3 innevarande månad.

2 § Upplästes följande inkomna skrivelser:

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om tjänstledighet från riksdagsuppdraget under tiden den 19 november 1984 t. o. m. höstsessionens slut för fullgörande av FN-uppdrag.

Stockholm den 10 oktober 1984

Lena Öhrsvik

Till riksdagen

Undertecknad anhåller om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 18 oktober – den 18 november 1984 för fullgörande av FN-uppdrag.

Stockholm den 4 oktober 1984

Bengt Silfverstrand

Till riksdagen

Härmed anhåller jag om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 16 oktober – den 16 november 1984 för deltagande i FN:s 39:e generalförsamling.

Stockholm den 10 oktober 1984

Karl-Erik Svartberg

Till riksdagen

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 19 oktober 1984 t. o. m. den 19 november 1984 för fullgörande av FN-uppdrag.

Stockholm den 2 oktober 1984

Axel Andersson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Torsdagen den
11 oktober 1984

Om försöksverksamheten med "frikommuner"

Talman anmälde att följande ersättare skulle tjänstgöra i stället för resp. ledamöter, nämligen

Gerd Karlsson (s) för Lena Öhrsvik,
Karin Wegestål (s) för Bengt Silfverstrand,
Sverre Palm (s) för Karl-Erik Svartberg och
Kent Högström (s) för Axel Andersson.

3 § Svar på fråga 1984/85:28 om försöksverksamheten med "frikommuner"

Anf. 1 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Christer Eirefelt har frågat mig om jag för att underlätta frikommunernas planeringsarbete avser att presentera en katalog för riksdagen över vilka frihetsförsök som alltjämt skall vara förbjudna.

Den ordning som gäller för försöksverksamheten, vilken ordning en enig riksdag har ställt sig bakom, innebär att försökskommunerna själva hos regeringen skall anmäla sina önskemål om förändringar i den statliga regleringen.

De begränsningar som gäller för försöksverksamheten har redovisats i regeringens proposition till riksdagen (prop. 1983/84:152, s. 8). Begränsningarna är avsedda att skydda vitala samhälls- och medborgarintressen.

Det är mot bakgrund av dessa begränsningar som regeringen kommer att pröva försökskommunernas förslag. Det måste naturligtvis också göras en allmän lämplighetsbedömning av förslagen. Utgångspunkten är dock att en relativt långtgående frihet skall accepteras. Någon katalog över försök som inte bör accepteras är det enligt min mening varken möjligt eller meningsfullt att utforma.

Anf. 2 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret som faktiskt står i ganska skarp kontrast till vad statsrådet Göransson sagt i frågan.

Det finns två skäl till att jag ställt frågan. Först och främst vill jag, just med anledning av de restriktiva uttalanden som gjorts, få veta av Bo Holmberg vilka begränsningar som de s. k. frizonskommunerna bör känna till redan när man där diskuterar åtgärder inom försökets ram. Vad finns det med andra ord för täckning bakom civilministerns skrivning i propositionen? Jag citerar:

"Samtidigt som jag starkt betonar dessa krav" --- och kraven nämnde civilministern själv i svaret, alltså vitala samhällsintressen typ rättssäkerhet och skydd för liv och hälsa --- "vill jag i likhet med beredningen framhålla att de uppdragna gränserna för verksamheten inte skall uppfattas så att de utgör hinder för en djärv och nydanande syn på behovet av och formerna för statlig styrning."

Jag är glad att civilministern också nu i svaret betonar just detta avsnitt i propositionen. Jag tycker att detta är precis den utgångspunkt regeringen bör ha om försöket verkligen skall bli meningsfullt. Man får ju inte den effekten

om regeringstalesmän redan under preliminära och förberedande diskussioner i försökskommunerna höjer pekfingeret och säger: Aja baja, det där kan det inte bli tal om, det kan ni glömma på en gång.

Just idén att pröva skolstart vid sex års ålder tycker jag för min del är intressant även i sak. Från folkpartiets sida hävdar vi ju att Sverige i likhet med de flesta jämförbara länder borde ha skolstart vid sex års ålder. Nu ligger inte skolfrågorna på Bo Holmbergs skrivbord, och inte på mitt heller, så man kan kanske hitta en lämpligare tidpunkt för den diskussionen.

Om Varbergs kommun i fortsättningen skulle vilja titta närmare på en tidigare skolstart som ett led i frikommunsförsöket, borde den möjligheten stå öppen. Men det ansåg alltså inte Bengt Göransson. Jag tycker det är utmärkt att hans negativa inställning nu korrigeras av civilministern – jag uppfattar det nämligen så. Också ett försök med skolstart vid sex års ålder kan vara ett led i frikommunsförsöket.

Skall försöket bli meningsfullt, behövs det en öppen attityd till de förslag som diskuteras.

Anf. 3 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att propositionen pekar på de begränsningar som försöket innebär, men i propositionen anges också möjligheter, dvs. det som skall prövas. Det står att man skall kunna använda statsbidragen friare, pröva friare former för den kommunala planeringen, slippa underställa statliga myndigheter vissa kommunala beslut osv. Låt mig dock säga att metodiken är den att kommunen skall skicka in sina förslag till regeringen, och därefter kommer regeringen att pröva de olika förslagen vart för sig.

Därför vill jag inte gå med på att man kan tolka in någon positiv eller negativ inställning från min sida till vare sig skolstart vid sex års ålder eller något annat som kan föras på tal i någon annan fråga eller interpellation. Varje kommun skall skicka in sina förslag, och sedan blir det en regeringsprövning sak för sak.

Anf. 4 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag har full förståelse för att civilministern inte kan ge något löfte.

Vad jag vill komma åt är om statsrådet Göranssons kategoriskt negativa inställning stämmer överens med texten i propositionen, där det uttryckligen står att det kan bli fråga om ändrad lagstiftning. Det är mot denna bakgrund som jag tycker att man lägger en broms på kommunernas verksamhet om man i fråga efter fråga tidigt går ut och säger: Det här är inte tänkbart. Jag förstår att det måste göras en prövning, men det viktigaste är att man inte bromsar det idésprutande som nu pågår ute i kommunerna. Det är därför jag tycker att det är felaktigt att göra sådana kategoriska, negativa uttalanden.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1984/85:8 om bättre skydd för barn i krig

Anf. 5 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Kerstin Anér har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att FN:s konventioner skall kunna ge ett bättre skydd åt barn i krig.

1949 års Genèvekonventioner om skydd för krigets offer innehåller vissa allmänna bestämmelser om skydd för barn i krig. I 1977 års tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna finns mer utförliga skyddsregler. Bl. a. sägs det att alla tänkbara åtgärder skall vidtas så att barn som ej nått 15 års ålder inte deltar i fientligheterna. Tyvärr har tilläggsprotokollen ratificerats endast av ca 45 stater, en knapp tredjedel av FN:s medlemmar.

Under höstens generalförsamling verkar de nordiska länderna gemensamt för att en resolution med denna inriktning skall antas. Den av oss föreslagna resolutionstexten pekar på värdet av de internationella humanitära skyddsreglerna i krig och uppmanar de stater som inte gjort så att ansluta sig till tilläggsprotokollen. I det samnordiska anförandet i FN häromdagen nämndes särskilt behovet av skydd för barn i väpnade konflikter.

Jag tog i mitt FN-tal själv upp frågan om skydd för barn i särskilt svåra omständigheter, bl. a. i krig, och fäste därvid uppmärksamheten på det utkast till konvention om barnets rättigheter som behandlas i kommissionen för de mänskliga rättigheterna. Det kan här tilläggas att en särskild arbetsgrupp sedan 1979 arbetar med detta utkast. Sverige och de övriga nordiska länderna tar aktiv del i arbetet. Det ursprungliga konventionsförslaget, som utgör utgångspunkten för arbetsgruppens överläggningar, berör inte frågan om skydd för barn i krig. Detta är emellertid en mycket betydelsefull fråga, och Sverige kommer att verka för att en bestämmelse i ämnet tas med i konventionen.

Anf. 6 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Den tid är nu förbi då risken att dö i krig var större för soldaterna än för civilbefolkningen, inkl. barnen. Jag är därför mycket glad att jag kan tacka utrikesministern för ett svar som visar en så positiv inställning till de ansträngningar som numera görs på sina håll för att ge barn en mera skyddad ställning i krig, eller – som den svenska UNICEF-kommitténs ordförande har uttryckt det – göra barn till en neutral zon i krig.

Det är tre olika möjligheter som är aktuella i detta sammanhang och som jag gärna skulle vilja få belysta som en komplettering till det som görs för att få FN-konventionerna bättre.

För det första gäller det arbetet med konventionen om barnens rättigheter, där man släpar benen efter sig, framför allt därför att stormakterna är mycket ovilliga att göra något. Vad jag skulle vilja veta är om statsrådet kommer att ta initiativ i FN för att arbetsgruppen i Genève skall få mer tid på sig varje år, så att det hinner hända något där. Annars får man hålla på till nästa århundrade.

För det andra gäller det UNICEF:s roll i krig. Enligt Genèvekonventionen har Röda korset – det är mycket riktigt – som en given uppgift att försöka

hjälpa krigsfångar och civila i krig. Men Röda korset har inget mandat att särskilt se till barnens intressen. UNICEF har däremot både mandat, intresse och sakkunskap när det gäller att hjälpa barn. Men detta organ kan ju bara arbeta när det kallas in av landets egen regering.

Nu har ju en del röster höjts, både inom och utanför UNICEF, om att det skulle vara på tiden att rucka en liten aning på den principen. Skulle inte UNICEF kunna gå in för att hjälpa barn, även i en situation där organisationen är ovälkommen för endera av två stridande parter, eller båda? Vi vet ju att det finns platser på jorden, både i öst och i väst, där varken Internationella röda korset eller UNICEF släpps in för att hjälpa flyktingar. Skulle inte UNICEF möjligen kunna få någon sorts mandat att hjälpa, även om organisationen därmed temporärt gör sig till ovän med något lands regering? Jag skulle gärna vilja höra om utrikesministern har funderat på detta och har några synpunkter på det.

Slutligen för det tredje: Om ungefär en månad hålls i Amman ett internationellt symposium om hur man skall skydda barn i konfliktområden, på initiativ av Independent Commission on International Humanitarian Issues, ledd av förre flyktingkommissarien. Svenska Rädda Barnen har inbjudits som medarrangör. Jag påpekar detta bara för att visa vilken hög tanke man på det internationella planet har för svenska frivilligorganisationer. Jag vill fråga: Skulle inte utrikesministern också kunna tänka sig att öka biståndet dels till UNICEF, dels till sådana organisationer som Rädda Barnen – nu när det tydligen är hans partis, om inte hans regerings, avsikt att komma upp till enprocentsmålet?

Anf. 7 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt som Kerstin Anér säger, att det arbete med en konvention om barnets rättigheter som bedrivs av kommissionen för de mänskliga rättigheterna har gått mycket långsamt. Den huvudsakliga orsaken till detta är nog den som Kerstin Anér nämner, nämligen att de två supermakterna har svårt att enas också i den frågan – de finner därvid alla möjliga fel på motsidans resonemang. Om det kan hjälpa med en förlängning av arbetsperioden från en till två veckor per år i kommissionen för de mänskliga rättigheterna i Genève, då är jag positiv till det.

Jag vill också nämna att på norskt initiativ och med aktivt stöd från Sverige kommer vi att i ett särskilt sammanträde inom Europarådet diskutera hur vi skall kunna aktivera oss i det här avseendet.

Den andra frågan gällde UNICEF:s möjligheter att hjälpa. Jag anser att det är mycket viktigt att stöd utgår genom frivilliga organisationer. I första hand Röda korset har här haft en huvuduppgift när det gällt att medverka i arbetet för att lindra nöden bland människor som är utsatta för krigshandlingar – både militära och civila sådana. Jag är positiv till att ge möjligheter att medverka även för UNICEF.

Vad beträffar symposiet i Amman vill jag säga att jag anser det vara mycket värdefullt. Jag vill också påpeka att den nuvarande regeringen

*Om ökad livs-
medelshjälp till
svältdrabbade län-
der*

väsentligt har ökat stödet till frivilligorganisationerna. Däribland kan också Röda korset och UNICEF förckomma.

Anf. 8 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Jag tackar för detta.

Det var särskilt intressant att höra att utrikesministern skulle kunna tänka sig att stödja tankarna på att ge UNICEF ett vidgat mandat – det är faktiskt detta det handlar om. Detta skulle vara av mycket stor betydelse. Jag vill inte säga att inte Internationella röda korset gör sin plikt, men organisationen är inte på samma sätt kapabel och har inte kompetensen att se till just barnen. Det händer att barnens intressen liksom hamnar i bakgrunden.

Vad beträffar frågan om enprocentsmålet noterade jag att jag inte fick något svar på den, men jag kan försäkra utrikesministern att det inte är sista gången den frågan ställs här i kammaren.

Anf. 9 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! I fråga om fördelningen av arbetsuppgifter mellan Röda korset och UNICEF är det omöjligt för mig att här redovisa något bestämt ställningstagande. Båda organisationerna har viktiga uppgifter att fylla. Det skulle förvåna mig om Röda korset har en sådan organisation och sådana uppgifter att någon människa, vuxen eller barn, lämnas utan hjälp när hon befinner sig i nöd.

Anf. 10 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Poängen är att Internationella röda korset naturligtvis hjälper där organisationen har möjlighet att göra det, men den kan ju aldrig gå in i ett område där det är krig eller inbördeskrig utan att först ha förhandlat med landets regering, och det tar en evig tid. Däremot skulle UNICEF kunna tänkas gå in mycket snabbare och på ett mera okonventionellt sätt.

Jag förstår att den här frågan kom litet oväntat för utrikesministern, men jag hoppas att vi kan återkomma till den. Det viktiga när det gäller att rädda barnen är att det sker snabbt och att det inte först skall bedrivas årlånga förhandlingar.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på frågorna 1984/85:12 och 36 om ökad livsmedelshjälp till svältdrabbade länder

Anf. 11 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Karl Erik Eriksson har frågat mig om jag avser vidta åtgärder i syfte att överföra delar av det svenska spannmålsöverskottet som hjälp till svältande människor i katastrofdrabbade länder.

Lennart Brunander har frågat mig om jag – mot bakgrund av de larmrapporter vi nu får – är beredd att föreslå att regeringen omprövar sitt

*Om ökad livs-
medelshjälp till
svältdrabbade län-
der*

tidigare ställningstagande och nu snabbt ökar den svenska livsmedels-
hjälpen.

Jag besvarar de båda frågorna i ett sammanhang.

Låt mig först säga att regeringen och SIDA med största uppmärksamhet
följer försörjningssituationen i världen genom de svenska ambassaderna och
biståndskontoren, frivilligorganisationerna och FN-systemet. Tyvärr ger
dessa uppgifter en mörk bild, särskilt i fråga om Afrika.

Den pågående livsmedelskrisen i Afrika har styrkt regeringen i dess
uppfattning att det är jordbruk och landsbygdsutveckling som bör prioriteras
i utvecklingsansträngningarna – både för länderna själva och för oss som
biståndspartner. Målet måste vara att främja livsmedelsproduktionen i de
nuvarande underskottsländerna.

I katastroflägen behövs dock livsmedelshjälp. Mer än hälften av det
svenska livsmedelsbiståndet på i runda tal 100 000 ton vete och knappt 10 000
ton vegetabilisk olja är sådan katastrofhjälp. Det är riktigt som Lennart
Brunander säger att FAO vädjat om mer livsmedel. Däremot har han fel när
han säger att regeringen inte hörsammat denna vädjan. Vid tre tillfällen
under de senaste 18 månaderna har FN:s organ på detta område. Världslivs-
medelsprogrammet, fått extra tillskott av både vete och olja. Ytterligare ett
extra bidrag av olja förbereds i dessa dagar. Vidare har Nicaragua,
Moçambique och Etiopien helt nyligen fått direktgåvor av svenskt vete. I det
läge som råder räknar jag med fortsatta ökningar av den svenska livsmedels-
hjälpen.

Anf. 12 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Bakgrunden till min fråga är den mycket goda skörd som vi
fått i Sverige i år, framför allt i västra Sverige. För någon vecka sedan kunde
vi se sådana bilder i våra tidningar som den jag nu visar på kammarens
bildskärm. Man kunde inte ta emot och förvara skörden på normalt sätt, i
siloanläggningar och liknande. Alla ekonomibyggnader var fyllda, och då
fick jordbrukarna utnyttja parkeringsplatser o. d. för att förvara spannmå-
len. Bilden visar hur man använder den enda asfalterade planen i bygden,
parkeringsplatsen framför kyrkan, för att få en torr uppläggningsplats.

Samtidigt kallar myndigheterna i Etiopien samman alla hjälporganisatio-
ner och framför ett nödrop: Hjälp oss med spannmål, med mat, så att
människor kan överleva!

Till svenska hjälporganisationer har i dagarna kommit ett brev med bön
om hjälp, där man säger att det råder en fasansfull brist på mat. Man
uppmäntar alla biståndsnationer och hjälporganisationer att snabbt ta
ställning till att för det första öka tillförseln av mat till Etiopien innevarande
år och för det andra att säkerställa tillräckliga mängder av spannmål till
Etiopien under kommande år. Man säger att behovet är beräknat till 650 000
ton. Hundratals människor om dagen dör i dessa länder.

Jag tackar för det svar som utrikesministern har gett. Det är alldeles riktigt
som utrikesministern säger och som jag också har antytt, nämligen att de
uppgifter vi fått ger en mörk bild, särskilt i Afrika. Jag delar utrikesminis-

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om ökad livs-
medelshjälp till
svältdrabbade län-
der*

terns synpunkt att man skall försöka hjälpa på lång sikt, men nu är det viktigt att man hjälper direkt för att rädda liv, för att människor skall kunna överleva. Jag tycker därför det är viktigt att notera att utrikesministern i sitt svar säger att livsmedelshjälpen behövs i katastroflägen. I slutet av svaret säger statsrådet: "I det läge som råder räknar jag med fortsatta ökningar av den svenska livsmedelshjälpen."

Jag har ställt en rak, konkret fråga: Avser statsrådet vidta åtgärder i syfte att överföra delar av det svenska spannmålsöverskottet som hjälp till svältande människor i katastrofdrabbade länder? Får jag tolka utrikesministerns svar som ett klart ja på denna fråga?

Anf. 13 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Jag uppfattar svaret som i grunden positivt, men jag har ändå en del synpunkter på det.

Bakgrunden till min fråga var helt enkelt att jag lyssnade på en intervju i radion med jordbruksnämndens generaldirektör, där han sade att den svenska livsmedelshjälpen kan öka ytterst obetydligt och att den har ökat ytterst obetydligt. Han ställde inte heller i utsikt att livsmedelshjälpen skulle öka särskilt mycket framöver, detta beroende på att han inte hade det politiska mandat som behövdes för att den skulle kunna göra det. Detta är alltså bakgrunden till frågan och anledningen till att jag skrivit att vädjan om hjälp inte i tillräcklig grad har hörsammats. Jag har inte skrivit att denna vädjan inte alls har hörsammats. Jag vet att livsmedelshjälpen har utökats. Men det har enligt min uppfattning inte skett i möjlig utsträckning.

Det är precis som Karl Erik Eriksson nyss sade: att vi i Sverige har möjlighet att producera mer livsmedel än vi konsumerar. Det tycker jag att vi skall se som en tillgång. Vidare tycker jag att vi kan använda oss av den tillgången i det här sammanhanget. Jag tror nämligen att det är svårt för oss här i Sverige att ha en föreställning om hur situationen är nere i Afrika. Man har kanske upplevt svält i ett par tre år. Bönderna har visserligen sått sin gröda, och spannmålen har kommit upp. Men sedan har grödan torkat bort. Dessutom har man ju varit tvungen att äta någonting. När det sedan har kommit en skvätt regn har man sått på nytt, men även den grödan har torkat bort. Det innebär att människorna där nere råkar i en mycket besvärlig situation där de behöver akut hjälp. Då hjälper det inte att vi här har en principiell uppfattning om landskapsutveckling och om utökad hjälp till människorna där nere, så att de kan klara sina jordbruksproblem bättre. Det hjälper inte människorna i det uppkomna läget. De måste helt enkelt ha mat för att kunna överleva. Det är nödvändigt för att de skall kunna få del av vårt bistånd och på det sättet kunna sköta sin mark bättre.

Vidare skulle jag i detta sammanhang vilja kasta ut en liten brandfackla – den kan ses som en varningssignal. Det gäller nämligen ökenutbredningen i världen som redan i dag är mycket stor. Om vi överför våra brukningsmetoder till länder nere i Afrika där det är mycket starkt solsken är risken mycket stor att ökenområdena breder ut sig ännu mera. Vi får således inte bara helt automatiskt försöka tillämpa våra brukningsmetoder där nere och tro att de

fungerar på samma sätt där. Det finns begränsningar även i det sammanhanget.

Vi vet att 50 miljoner människor i Afrika svälter i dag. Vi vet att 800 miljoner människor i världen är undernärda. I Sverige finns det ett överskott av livsmedel som vi kunde använda i detta sammanhang, och jag tycker att vi skall göra det. Jag tolkar utrikesministerns svar på det sättet att det går att göra detta och att man också är villig att göra detta. Det borde dock ske i större utsträckning än nu.

Avslutningsvis vill jag komplettera vad som här sagts med följande fråga: Skall svaret tolkas så, att katastrofhjälpen kommer att öka i snabbare takt än som hittills skett – för ökningstakten är inte tillfredsställande?

Anf. 14 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag har framhållit i mitt svar, och jag upprepar det nu, att katastrofbiståndet från svensk sida har ökat väsentligt under innevarande budgetår. Katastrofbiståndet har använts just till inköp av livsmedel för att lindra den fruktansvärda svälten. Men jag vill också framhålla att vad vi sysslar med är att få fram mat och dricksvatten. Den största delen av denna livsmedelsproduktion måste ske i de drabbade länderna för att fylla ett långsiktigt behov. Därför kommer, som förut varit fallet, den allra största delen av medlen att användas till att skaffa dricksvatten åt människorna, till att skaffa dricksvatten åt boskap och till att skaffa vatten för att på det sättet skapa en möjlighet att odla på fält där det kanske inte fallit regnvatten på flera år. Jag tänker då på den treåriga torkan. Vi kommer att köpa livsmedel i Europa, och även här i Sverige, för transport till de svältande människorna. Men huvudinriktningen kommer ändå att vara att låta produktionen av livsmedel ske i de svältande människornas egna länder. Vi kommer att låta människorna få utbildning så att de lär sig de bruksmetoder som är avpassade för de drabbade områdena.

Det är mycket av felaktig jordbrukspolitik som nu förekommer, av felaktig mark- och maskinanvändning. Vi tänker inte låta detta fortsätta, dvs. att ersätta den uteblivna produktionen i det egna landet genom att föra över livsmedel från Sverige. Livsmedelsbiståndet kommer att öka därför att det finns ett behov därav i de aktuella länderna, inte därför att vi har ett överskott.

Anf. 15 Tredje vice talman KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Vi är helt överens beträffande den långsiktiga hjälpen. Jag tycker att det är en bra beskrivning som utrikesministern ger av vårt sätt att hjälpa på lång sikt. Men min fråga var föranledd av den mer kortsiktiga hjälpen, hjälpen till att överleva.

Jag har på mitt bord ett brev som kommit till hjälporganisationer i Sverige, bl. a. Frikyrkan hjälper, från Namibia, där ovambofolket svälter på grund av tre missväxtår. Man skriver ordagrant: Många av dem äter sin sista måltid denna månad och inväntar döden.

Det hade varit värdefullt om utrikesministern litet klarare hade svarat på

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om ökad livs-
medelshjälp till
svältdrabbade län-
der*

*Om medborgarskapsfrågan för
balter i Sverige*

min fråga om han är beredd att söka möjligheter att genom ökade katastrofanslag föra över det överskott som jag har gett exempel på att vi har.

Anf. 16 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag är mycket tillfredsställd av utrikesministerns beskrivning av hur vi skall klara av att lära människorna i dessa länder att bättre bruka sin jord. Jag tror det är en riktig beskrivning av hur vi skall gå till väga. Men att dra alltför stora växlar på att alla problem därmed skulle lösas tror jag inte vi bör göra.

Jag är inte riktigt säker på att jag är helt nöjd med utrikesministerns kompletterande svar beträffande katastrofhjälpen. Det sägs att den skulle ha ökat i väsentlig grad. Men enligt uppgifter som jag fått har denna hjälp under förra året ökat med 40 000 ton vete. Det är ganska mycket mat men i detta sammanhang ganska litet. Och om siffran sätts i relation till att vi kanske har ett överskott på en miljon ton ser man att det finns resurser att öka katastrofhjälpen.

Vi har diskuterat u-hjälpen tidigare, och regeringen har inte funnit att vi har ekonomiska möjligheter att uppnå enprocentsmålet. Men vi har ganska gott om mat. Vi kan alltså hjälpa till med mat i stället, för att på det sättet öka vårt bistånd.

Jag tycker det är fel att säga att det faktum att vi har mat inte kan föranleda oss att hjälpa till i ökad utsträckning. Detta ger oss faktiskt en möjlighet som vi inte hade haft annars.

Det finns alltså anledning att öka vår livsmedelshjälp betydligt kraftigare än vad vi gjort hittills.

Anf. 17 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! För att undvika varje missförstånd vill jag påpeka att även om vi har ett livsmedelsöverskott här i Sverige, betalas eventuellt bistånd som tas från detta överskott med anslaget för biståndsmedel. Jag vill också påpeka att det är främst i Sverige som vi köper dessa livsmedel, även om långa transportsträckor, omlastningar och liknande kan verka fördyrande innan livsmedlen kommit fram till den slutliga användaren.

Livsmedelsöverskott finns på väldigt många håll i världen – inte bara i Sverige. Men ett sådant överskott i Sverige är inte gratis, utan vi köper till världsmarknadspriser.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1984/85:21 om medborgarskapsfrågan för baltar i Sverige

Anf. 18 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat mig om vilka åtgärder regeringen hittills har vidtagit för att befria baltarna i Sverige från deras dubbla

medborgarskap och vad regeringen fortsättningsvis avser göra.

Hugo Bergdahl tar upp ett för den enskilde mycket viktigt problem. Frågan om balternas dubbla medborgarskap har varit föremål för riksdagens och regeringens uppmärksamhet vid upprepade tillfällen ända sedan början av 1960-talet. Sverige och Sovjetunionen tillämpar som bekant olika principer när det gäller förlust av medborgarskap. Svenskt medborgarskap förloras automatiskt av den som förvärvat utländskt medborgarskap efter ansökan eller uttryckligt samtycke. Sovjetunionen tillämpar däremot principen, att man måste ansöka om befrielse från det sovjetiska medborgarskapet, om man har förvärvat ett annat lands medborgarskap.

Regeringen har under en rad år försökt vinna Sovjetunionens förståelse för vår principiella inställning i denna fråga. Detta har inte lyckats. I denna situation anser jag att vi bör verka för att det inte skall vara förenat med några svårigheter för den enskilde att få befrielse från sitt sovjetiska medborgarskap, om han så önskar. Därmed vill jag också ha sagt att jag menar att det är den enskilde själv, som bör avgöra om han vill söka befrielse från detta medborgarskap.

Anf. 19 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag får först tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Jag måste tyvärr säga att jag känner stor besvikelse över att svaret inte ger någon som helst bekräftelse på att någonting konkret har gjorts eller planeras i fråga om insatser från den svenska regeringens sida för att befria balterna i Sverige från deras dubbla medborgarskap.

I den form av demokrati som vi lever i här i Sverige och med de rättstraditioner som vi ofta känner oss stolta över är den enda acceptabla lösningen enligt min mening att de som får eller har fått svenskt medborgarskap automatiskt blir befriade från sitt påtvingade sovjetiska medborgarskap.

Det finns tusentals i Sverige födda och uppväxta svenska medborgare som av de sovjetiska myndigheterna betraktas som sovjetiska medborgare bara därför att deras föräldrar befann sig i Estland, Lettland eller Litauen hösten 1940, då sovjetisk lagstiftning infördes efter det att dessa länder hade ockuperats av ryssarna.

Det är en skyldighet, enligt mitt sätt att se, för Sveriges regering att bevaka sina egna medborgares frihet och rättigheter. Vi får inte ge upp kampen för att befria tusentals svenska medborgare från den djupt kränkande behandling som det innebär att påtvingas ett sovjetiskt medborgarskap.

Herr talman! Jag vill fråga utrikesministern: Har utrikesministern förståelse för den förbittring, den känsla av förtryck, frihetsinskränkning och personliga tragedi som balterna i Sverige känner över att de inte kan bli befriade från något som de aldrig har velat kännas vid? Att som balt själv bli tvingad till att ansöka om befrielse från det påtvingade medborgarskapet hos Högsta sovjet känns för många av dessa människor som att godkänna den ryska erövringen av det gamla hemlandet i Baltikum.

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om medborgarskapsfrågan för
balter i Sverige*

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om medborgarskapsfrågan för
balter i Sverige*

Anf. 20 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag brister inte alls i förståelse för de känslor som kan hysas av balter som har tagit sin tillflykt hit och blivit svenska medborgare eller de barn som har fötts av baltiska föräldrar i Sverige och därigenom förvärvat detta dubbla medborgarskap.

Jag har påpekat att regeringen har fört överläggningar med den sovjetiska regeringen om detta men samtidigt understrukit att länderna har olika medborgarskapslagar. Sverige har för sin egen del en lag som innebär att den som förvärvat medborgarskap i ett annat land automatiskt förlorar det svenska medborgarskapet. Andra länder har andra regler, och vi förmår inte att genom beslut i Sveriges regering och riksdag ändra på dessa regler.

Detta betyder att i alla fall den som har ett svenskt pass, den som är svensk medborgare, är skyddad av det passet i samma utsträckning som varje i Sverige infödd medborgare med svenska föräldrar.

Jag anser att det finns många mänskliga rättigheter som vi bör arbeta för, t. ex. rätten för familjemedlemmar som är splittrade i olika länder att återförenas och rätten för människor som är fängslade för sina politiska eller religiösa uppfattningars skull att bli befriade. Jag anser att den fråga vi nu talar om ändå lättare kan lösas genom att vederbörande ansöker om att bli befriad från sitt medborgarskap.

Jag kan förstå att det är tungt, men jag kan ändå inte jämställa det lidandet med det vi har att göra med i övriga fall när det gäller mänskliga rättigheter.

Jag vill också påpeka att i alla de fall som vi känner till har det svenska passet accepterats och skyddat innehavaren vid resor i Sovjetunionen.

Anf. 21 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Det som framför allt gör mig besviken och något upprörd över utrikesministerns svar på min fråga är att utrikesministern lägger hela ansvaret på den enskilde individen för att kunna göra sig fri från ett Sovjetmedborgarskap som den enskilde aldrig ansökt om.

Jag vill också konstatera att den baltiska frågan – jag är väl medveten om det – är svår och besvärlig att hantera för oss här i Sverige. Baltikum har erövrats och ockuperats av en närbelägen stormakt, som vi önskar leva i fred med och ha goda förbindelser med. Men detta faktum får inte leda till att vi blir handlingsförlamade i frågor av det slag som vi diskuterar nu.

Jag vill hänvisa till den överenskommelse som träffades i Helsingfors. Denna har undertecknats även av Sovjet och säger klart att de undertecknade staterna skall vara beredda att försvara de mänskliga rättigheterna.

Vad gör den svenska regeringen i denna situation när det gäller att bevaka balternas intressen, inte minst på de områden som jag har tagit upp i min fråga? Man gör i stort sett ingenting. Ibland har jag och många andra känslan att man av någon anledning hukar sig på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
11 oktober 1984

Om ökat utvecklingsbistånd

Anf. 22 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Rune Ångström har frågat mig om jag är beredd att redan i höst återkomma till riksdagen med ett förslag om ökning av u-landsbiståndet för att uppnå enprocentsmålet.

1985 års budgetproposition bereds f. n. inom regeringskansliet. I den propositionen kommer regeringen att redovisa sin ståndpunkt i fråga om u-landsbiståndets volym, liksom i alla andra frågor som gäller statens utgifter för det kommande budgetåret.

Anf. 23 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Jag måste tyvärr säga att jag är besviken över svarets innehåll. Det blir tydligen ingen höjning i höst.

Vi hade en tuff debatt under förra riksmötet om nivån på det svenska u-landsbiståndet. Från mitt partis sida luftade vi då en stor besvikelse över att den socialdemokratiska regeringen gick på – som jag vill kalla det – egoismens linje och genomdrev en sänkning av det svenska u-landsbiståndet, så att vi inte nådde upp till det fastställda målet på 1 % av BNI.

Skälet till sänkningen var att vi hade det så besvärligt här i Sverige att vi inte längre klarade åtagandet till de fattiga folken.

Innan beslutet fattades försökte ideellt arbetande människor, ideella och kyrkliga organisationer genom information, uppvaktningar och protester få regeringen att ändra ståndpunkt. Det var inte ett gatans parlament som ledde protesterna – det vet utrikesministern mycket väl. Det var djupt engagerade människor som inte kunde se nöden i den tredje världen utan att reagera mot att vi skulle betala vårt överflöd genom att spara på u-hjälpen.

Även inom socialdemokratins egna led – jag tänker då speciellt på ungdomsförbundet och Broderskapsrörelsen – riktades mycket stark kritik mot den egna regeringen. Det var ett friskhetstecken att den socialdemokratiska partikongressen fattade ett beslut om att omedelbart höja u-hjälpen till det tidigare riktmärket på 1 %. Jag hade begärt ett besked om huruvida regeringen var beredd att höja anslaget redan i höst och fullfölja uppdraget från kongressen. Svaret innehåller, vad jag förstår, ett nekande till det kravet. Än en gång: Jag är mycket besviken över att höjningen inte sker nu.

För varje år som går och vi sviker det här löftet till tredje världen, ackumulerar vi nämligen både en ekonomisk och en moralisk skuld. Detta stämmer ganska illa med vad som tidigare har sagts, att vår solidaritet i Sverige inte känner några geografiska gränser.

Anf. 24 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag vill erinra Rune Ångström om att när regeringen i början av detta år lade fram förslag om ökning av biståndet med 300 milj. kr. utöver vad budgetpropositionen innehåller, gjorde folkpartiet inte något som helst för att vara med och finansiera denna utgift. Ni anförde att utgiften nog var

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om användningen
av statsbidraget till
ersättningstrafik på
landsväg*

bra, men när den skulle finansieras fick det ske, enligt ert förslag, genom minskning av olika sociala bidrag, genom ändrade skattebestämmelser för löntagare, som skulle beskattas hårdare än arbetsgivare, osv. Det var den bidragsvilja ni visade vid det tillfället!

Jag har i mitt svar klargjort att denna regering, till skillnad från de olika regeringar som förekom mellan 1976 och 1982, kommer att föredra att lägga fram förslag till utgifter samtidigt med att vi redovisar hur de skall finansieras. Hade den metoden tillämpats mer konsekvent under åren 1976–1982 hade räntorna på statsskulden nu inte varit budgetens största post – 9–10 gånger så stor som hela u-landsbiståndet. Då hade aldrig något ifrågasättande av enprocentsramen behövt ske ens under föregående budgetår.

Anf. 25 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Ännu en gång för utrikesministern i den här djupt moraliska frågan ett renodlat ekonomiskt resonemang.

Jag vill inte alls bekräfta vad utrikesministern säger beträffande folkpartiets förslag till finansiering av sitt alternativ. Vi har till sista öret föreslagit finansiering av alla utgifter som vi har förordat i säraktioner till regeringen.

För att ytterligare understryka det hjälpbehov som finns inom olika områden vill jag anknyta till Kerstin Anérs tidigare anförande här i kammaren och peka på det arbete som UNICEF lägger ned för barnen i tredje världen – speciellt barnen i länder i krig. I bistandsdebatten under förra riksmötet hade folkpartiet just barnen i tredje världen som en särskild målgrupp. Utrikesministern har i sitt svar till mig inte velat tillstyrka förslaget att det skulle ske en höjning i höst. Utrikesministern har heller inte ställt ut några löften att det kommer en höjning i den kommande budgetpropositionen. Jag finner den löftessvagheten mycket illavarslande.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1984/85:18 om användningen av statsbidraget till ersättningstrafik på landsväg

Anf. 26 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Ingvar Karlsson i Bengtsfors anger i sin fråga att det nu kan finnas risk för att vissa länshuvudmän inte avser täcka uppkomna underskott i trafiken med det statsbidrag som utgår vid överflyttning av persontrafik från tåg till buss. Ingvar Karlsson frågar om jag avser att vidta någon åtgärd för att garantera att riksdagens intentioner i 1979 års trafikpolitiska beslut fullföljs.

Statsmakterna skall inte lägga sig i hur intressenterna i länstrafikbolagen bidrar till trafikens ekonomi. Bolagen har också rätt att fritt disponera de statsbidrag som utgår vid överflyttning av tågtrafik till landsväg. Detta är helt i enlighet med riksdagens beslut.

Anf. 27 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Först får jag tacka kommunikationsministern för svaret på frågan, ett svar som jag tycker var ganska tandlöst. Det gick ut på att statsmakterna inte skall lägga sig i vad länshuvudmännen och övriga intressenter på länsnivå gör när de får sitt statsbidrag. Detta är helt i enlighet med riksdagens beslut, sade kommunikationsministern. Jag vill då anföra några små citat – jag har en helt annan uppfattning än kommunikationsministern.

I trafikutskottets betänkande 1978/79:18 Ny trafikpolitik heter det:

”De särskilda statsbidragen kan väntas innebära en betydande fördel för de län som berörs, och ersättningstrafiken kan efter viss tid beräknas ha blivit helt integrerad i det regionala trafikprogrammet. Utskottet finner det därför rimligt att en utvärdering sker av bidraget efter fem år. Därefter bör en fortlöpande förändring av bidraget kunna ske med hänsyn till ändrade förutsättningar och förhållanden. Någon övervältring på kommunerna av kostnaderna för kollektivtrafiken på berörda sträckor får dock ej ske.

Vad utskottet här anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.”

Så sade man i trafikbeslutet 1979. Sedan dess har riksdagen fattat flera beslut i frågan. I bil. 8 till budgetpropositionen, som lämnades av kommunikationsministern i januari månad 1984, heter det:

”Enligt gällande regler får länshuvudmännen i de fall de väljer att föra över persontrafiken på bandelar som ligger utanför riksnätet till landsväg ett särskilt statsbidrag för ersättningstrafiken under i första hand fem år. Detta bidrag är avsett att täcka länshuvudmannens merkostnader för ersättningstrafiken. Efter en period av fem år bedömer jag emellertid att ersättningstrafiken skall vara integrerad med länshuvudmannens övriga trafik. Bidraget bör därför inte utgå efter denna femårsperiod. TPR kan dock om synnerliga skäl föreligger få besluta om visst bidrag utöver gängse statsbidrag till kollektivtrafiken.”

Så sade kommunikationsministern i januari månad.

Att statsbidraget var avsett att täcka länshuvudmannens merkostnad för ersättningstrafiken tolkar jag så, att avsikten är att pengarna skall användas till detta.

Om nu inte kommunikationsministern har mod att säga vad som är innebörden i dessa skrivningar, t. ex. när det gäller vad pengarna är avsedda för, är jag den förste att beklaga de kommuner som dels mister sin järnväg, dels får betala för ersättningstrafiken. Det är alltså inte riktigt gjort. Tycker kommunikationsministern verkligen att detta är rättvist? Även om staten nu inte skall lägga sig i, måste kommunikationsministern ha en uppfattning i frågan.

Jag skulle gärna vilja anföra ett exempel, men min taletid är slut. Jag hoppas därför att kommunikationsministern begär ordet, så att jag kan återkomma i ett nytt anförande.

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om användningen
av statsbidraget till
ersättningstrafik på
landsväg*

*Om användningen
av statsbidraget till
ersättningstrafik på
landsväg*

Anf. 28 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag skall hjälpa Ingvar Karlsson i Bengtsfors att få ett nytt anförande.

När det gäller frågan om den trafikpolitiska propositionen står det helt klart att bidraget skulle göras mera generellt och inte knytas till en viss relation. Tanken var att man på det sättet skulle ge huvudmannen möjlighet att disponera sina sammanlagda resurser inom trafiksektorn på det sätt man i regionen finner mest lämpligt.

Trafikutskottets uttalande i det betänkande där 1979 års trafikpolitiska proposition behandlades gällde ett resonemang som då fördes om att bidraget skulle upphöra efter fem år. Det var det man åsyftade när man sade att det skulle komma att innebära en övervältring på kommunerna.

Nu har ju riksdagen fattat ett beslut om att detta bidrag skall upphöra efter fem år. Jag har exakt samma uppfattning som den som uttrycks i riksdagsbeslutet – jag har i viss del varit skrivare av förslagen i propositionen.

Anf. 29 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag förstår att kommunikationsministern svarar som han gör i denna fråga. Det beror ju på att statsmakterna inte gärna vill trampa någon på tårna på länsnivå. Det är inte meningen att man skall göra det. Men jag tycker nog att kommunikationsministern borde ha en klarare uppfattning om vad som är rimligt och rättvist i vad som händer och sker på detta område, där vi i alla fall har klara uttalanden från utskottet 1979 och från kommunikationsministern så sent som i år.

Kommunikationsministern påstår att en övervältring inte får ske efter fem år. Men så tolkar jag inte alls beslutet. Kanske språkexperter kan göra det. Men nu skall jag redovisa mitt exempel. Få se vad kommunikationsministern säger om det.

Vid en eventuell nedläggning av bandelen Mellerud–Arvika får länshuvudmannen i Älvsborgs län 14 milj. kr. i statsbidrag under fem år. Underskottet för ersättningstrafiken är 5 milj. kr. Om nu länshuvudmannen vidhåller sitt tidigare beslut, skall berörda kommuner – Bengtsfors och Mellerud – samt landstinget stå för 50 % av underskottet. Samtidigt bygger länshuvudmannen upp en fond på 11,5 milj. kr.

Min absoluta mening är att statsbidraget skall täcka underskottet till 100 % under dessa fem år. Och om statsbidraget gör det, finns det ändå 9 milj. kr. över i fonden.

Slutligen, herr talman! Jag tycker att det är beklagligt att kommunikationsministern inte delar min uppfattning i denna fråga.

Anf. 30 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag kan bara hänvisa till riksdagsbeslutet i denna fråga. Riksdagen har fattat beslut om på vilket sätt statsbidrag skall utgå. Vi har på departementet ingen erfarenhet av att man har använt sig av statsbidraget när det gäller ersättningstrafik på annat sätt än för att täcka just kostnaderna för ersättningstrafiken. Det är ett faktum som jag har att bekräfta.

När det gäller bandelen Mellerud–Arvika vill jag framhålla att jag givetvis inte kan gå in på enskilda fall. Det ärendet finns över huvud taget inte hos regeringen i dag.

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

Anf. 31 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Om ärendet inte finns i departementet, kommer det i alla fall till departementet någon gång. I vilken form vet jag inte. Det kanske blir fråga om nedläggning. Men i båda fallen kommer ärendet till departementet för beslut av regeringen. Då får ju kommunikationsministern chansen att ta ställning. Om banan skall läggas ned och regeringen skall godkänna nedläggningen och ersättningstrafiken, kan ni ju uttrycka er uppfattning. Jag hoppas verkligen att ni då ser till att det inte sker någon kostnadsövertäring på kommunerna under dessa fem år.

Det exempel som jag gav var belysande för att statsbidraget var frikostigt tilltaget och litet av en muta till länstrafikbolagen för att de skulle ha en viss uppfattning i dessa frågor. Står de för 100 % av underskottet, får de ändå 9 milj. kr. över i en extra fond. Det kan man nog kalla slöseri med statens medel – när budgetunderskottet är så stort.

Anf. 32 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Nu talar Ingvar Karlsson i Bengtsfors om ett ärende som över huvud taget inte existerar. Jag måste ändå påpeka att länshuvudmannen måste förhandla i denna fråga med SJ och transportrådet. Att Ingvar Karlsson begär att vi i förväg skall diskutera hur förslaget kommer att se ut, när det en gång hamnar på regeringens bord – om det nu gör det – förvånar mig i allra högsta grad.

Anf. 33 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Ärendet existerar kanske inte i departementet, men det är 100 % chans att det kommer dit. Då är det ju bra att kommunikationsministern är förberedd på frågan, så att han kan tänka till ordentligt.

I det här fallet är det tyvärr så, att den konstruktion som jag har talat om finns på ett papper hos länshuvudmannen. Om kommunikationsministern inte tror mig, skall jag överlämna papperet efter den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1984/85:31 om ombyggnad av Europaväg 6 genom Bohuslän, m. m.

Anf. 34 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Kenth Skårvik har frågat mig om jag avser att medverka till dels att vägverket tilldelas extra medel för att snabbare färdigställa E 6 i Bohuslän i godtagbart skick och då helst i motorvägsstandard, dels att gränsöverfarten vid Svinesund anpassas till förekommande trafik.

*Om ombyggnad av
Europaväg 6
genom Bohuslän,
m. m.*

*Om ombyggnad av
Europaväg 6
genom Bohuslän,
m. m.*

Inledningsvis vill jag erinra om att det finns en av riksdagen fastlagd ordning för prioritering och byggande av statliga vägar. I den nu gällande planen för byggande av riksvägar åren 1984–1993 ingår omfattande ombyggnader av E 6-an i Bohuslän.

Utbyggnaden av E 6-an till en högklassig trafikled mellan Trelleborg och norska gränsen har pågått under många år. De senaste åren har betydande belopp, bl. a. sysselsättningsmedel, investerats för att påskynda utbyggnaden.

E 6-an har i dag en relativt bra standard frånsatt delen mellan Falkenberg och Varberg samt vissa delar i Bohuslän norr om Uddevalla. Vägverket har i vägplanerna tagit upp investeringar på dessa delar för över 700 milj. kr. i 1984 års prisnivå.

Det är angeläget att hela E 6-an får en acceptabel standard inom ramen för våra resurser. Lämplig standard på E 6-an i Bohuslän måste därför avvägas mot behovet av ombyggnad i t. ex. Halland och f. ö. även mot vägombyggnadsbehovet i hela landet.

Anf. 35 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret, som är avgivet helt i enlighet med dagens beslutade linjer.

Europaväg 6 efter västkusten – och just nu särskilt i Bohuslän – betyder mycket för motortrafiken, vare sig det gäller personbilstrafik eller lastbilstrafik. Vi är särskilt tacksamma för att den s. k. Bratterödsleden förbi Uddevalla nu är klar, även om den kunnat vara något bredare.

De bitar av vägen som efter hand blir klara betyder givetvis mycket, men det går för sakta. Det är inte bara fördelar med att på detta sätt göra korta sträckor mycket bra, för att sedan vänta lång tid, innan nästa lilla bit färdigställs. Det blir en ryckig trafikrytm med farliga trafiksituationer. Jag skall inte måla upp några hemska syner av vad som händer på denna Europaväg, som vi svenskar är ansvariga för. Jag utgår ifrån att kommunikationsministern är helt på det klara med detta, och då vilar också ansvaret tungt.

Underlaget för ombyggnad finns, men pengar saknas enligt vägverket. Nu tror jag att kommunikationsministern skall se verkligheten som den är och se till att resurser för ombyggnaden kommer fram snabbare än vad som planerats i dag.

I min fråga nämnde jag också försäljning av varor efter E 6-an mellan Strömstad och Svinesund, något som ger mycket besvärliga trafiksituationer, speciellt under sommarmånaderna. Det ligger också i vårt ansvar att se till att sådana situationer inte uppkommer.

Jag kräver inte att denna försäljning skall försvinna. Vad jag kräver är att trafikförhållandena rättas till så att bilar som skall trafikera E 6-an inte behöver krypa fram i kilometerlånga köer. Lastbilstransporter är beroende av att komma fram, och vi vet alla att tid är också pengar. Vidare vet vi vilka olyckor som kan orsakas av att irriterade bilförare gör huvudlösa omkörningar.

Jag hoppas också att överläggningar skall komma till stånd om vad man skall göra med Svinesundsbron i framtiden. Flera incidenter har förekommit så att hjärtat flugit upp i halsgropen, när bron varit fullproppad med lastbilar som inte kommit över utan blivit stående på bron.

Kommunikationsministern skall ju, efter vad jag har förstått av tidningarna, besöka Bohuslän i slutet av november och resa på E 6-an. Jag hoppas och tror på en seriös bedömning, och då är jag helt övertygad om att extra medel ställs till förfogande för ombyggnaden ganska snart.

Men jag vill ställa någon fråga till. Kan fler medel över huvud taget ställas till vägverkets förfogande för snabbare ombyggnad? Det fick jag alltså inte svar på. Pågår några som helst överläggningar om överfarten vid Svinesund mellan berörda parter, och vad kommer att hända i denna fråga i framtiden?

Anf. 36 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Det är naturligtvis helt omöjligt för mig att i dagens läge säga någonting om huruvida det är möjligt att tillskjuta extra pengar. Sedan 1982, när vi tillträdde, har E 6-an tillförts 97 miljoner i extra pengar. Dessutom har 34 miljoner använts för att höja broarna över E 6-an i Göteborg. Detta har skett utifrån vetskapen om behovet av att E 6-an rustas upp, men självklart också därför att sysselsättningspengar förs till sådana regioner som har behov av objekt för sin sysselsättning, företrädesvis när det gäller byggarbetskraften.

Jag har kunnat konstatera att beträffande E 6-an i Bohuslän ingår i flerårsplanen två projekt där man möjligen skulle kunna ha bygghandlingar klara 1984. För övriga delar är inte bygghandlingar klara förrän efter 1986.

Jag vill gärna säga att jag ser E 6-an som ett angeläget vägprojekt, men jag kan absolut inte i dag säga att det kommer att tillföras några extra pengar. Den saken måste prövas i vanlig ordning utifrån arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter.

Jag kan också säga att jag med mina nordiska kolleger delvis kommer att ta upp E 6-an, och de problem Kenth Skärvik nämner. De nordiska kollegerna har också utan tvivel ett intresse av E 6-an.

Anf. 37 KENTH SKÄRVIK (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för kommunikationsministerns senaste tillägg. Jag är säker på att kommunikationsministern kommer att bedöma detta på ett sätt som vi hoppas skall bli fördelaktigt för E 6-an både i Halland och i Bohuslän, men eftersom det är Bohuslän jag representerar är den saken det angelägnaste för mig just nu. Jag hoppas det kan bli mer pengar till detta.

Vägverket självt har alltså sagt att det finns planer klara för ombyggnaden och att vad som behövs är pengar.

Sysselsättningen kommer att bli ännu mer prekär i Bohuslän, speciellt i Uddevallaområdet och i norra delen under den närmaste tiden. Om detta är vägande skäl tror jag också att vi snart kommer att få mer pengar för att bygga

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om taxiägarnas
anslutning till ge-
mensam beställ-
ningscentral*

om E 6-an.

Jag hoppas vi får en seriös bedömning av detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1984/85:45 om taxiägarnas anslutning till gemensam beställningscentral

Anf. 38 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Hans Nyhage har frågat mig om jag är beredd att medverka till att gällande lagstiftning ändras så att taxiägarna i en kommun ej kan åläggas att ingå i en enda gemensam beställningscentral.

Taxi utgör en del av den kollektiva trafiken. Detta innebär att samhället uppställer särskilda krav bl. a. på att taxibilar finns tillgängliga dygnet runt och på att såväl allmänhet som de stora taxikunderna kommuner och landsting kan få en rimlig service. Dessa krav förutsätter i allmänhet någon form av beställningscentral. Även för den enskilde taxiägaren är det ofta från ekonomisk synpunkt av avgörande betydelse att vara ansluten till en central. Ett effektivt fordonsutnyttjande liksom ökade möjligheter att erbjuda nya tjänster, exempelvis budbilservice, väger här tungt. När det gäller att åstadkomma samordning av samhällsbetalda körningar fyller beställningscentralerna en viktig funktion. – Gällande yrkestrafikförordning innehåller också ett krav på anslutning till en gemensam beställningscentral.

I vissa fall kan naturligtvis geografiska eller andra förhållanden leda till att detta inte är den lämpligaste lösningen på taxis beställningsfunktion. Därför finns i gällande bestämmelser en möjlighet till undantag från detta krav. Denna undantagsregel torde f. n. vara tillräcklig. Jag är inte beredd att medverka till sådana förändringar att de för trafiken ansvariga myndigheterna fråntas möjligheten att besluta om gemensam beställningscentral för taxi.

Anf. 39 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Det är så formulerat att det i princip går att ställa sig bakom det i betydande delar, dock med undantag för innebörden i den sista meningen.

Jag har relaterat min fråga till förhållandena i min hemkommun, Marks kommun. Likartade förhållanden torde emellertid finnas på åtskilliga håll i vårt land.

I Marks kommun ser man med oro på det tvång för samtliga taxiägare att tillhöra en gemensam beställningscentral som länsstyrelsen i Älvsborgs län har föreskrivit. Man menar att detta tvång medför klart försämrade förhållanden, såväl för taxinäringen som sådan som för servicen gentemot allmänheten.

Den organisation som nu gäller fungerar enligt allmän uppfattning bra. Den innebär att det finns en beställningscentral för tätorterna Kinna, Skene, Örby och Rydal, som betjänar centralorten med omnejd. När det gäller

*Om taxiägarnas
anslutning till ge-
mensam beställ-
ningscentral*

ytterområdena, som består av glesbygd med små tätortsbildningar, svarar den enskilde taxiägaren för att beställningar kan tas emot dygnet runt och för effektueringen av dessa beställningar. Inte minst när det gäller person- och lokalkännedom är detta av stor betydelse och främjar en snabb service.

Snart sagt alla berörda i Marks kommun anser att den nuvarande organisationen skall få bestå. En mycket liten minoritet inom Marks taxiförening anser att en gemensam central är att föredra. Dessa medlemmar tillhör centralorten och utgör det undantag som bekräftar regeln. Det stora flertalet av medlemmarna, alltså även företrädare för centralorten, hävdar att nuvarande organisation är bäst. Bakom den uppfattningen står också en enhällig kommunstyrelse. Hem och skola-rörelsen företrädande föräldrar till ca 4 500 barn, pensionärsorganisationerna samt den stora allmänheten.

För mig är det ofattbart att man medvetet skall påtvinga taxiägarna och allmänheten en organisation som enligt allmän bedömning blir sämre, så mycket mer som det uppenbarligen – vilket statsrådet också påpekar – *inte* ligger i riksdagsbeslutet att detta kategoriskt skall ske. Riksdagen har tre gånger uttalat att länsstyrelsen äger rätt medge undantag. Detta har också skett, t. ex. i Kopparbergs län, där man låter människornas önskemål och behov väga tyngre än stelbent byråkrati.

Tvånget att tillhöra en gemensam beställningscentral innebär också att taxiägarna i ytterområdena ställs inför en ohållbar ekonomisk situation. Det medför nämligen kostnader på tiotusentals kronor för dem. De driver ofta sin taxirörelse som familjeföretag, med bisysslor som bensinförsäljning och servicestation. Det föreliggande tvånget hotar att spolierna dessa familjeföretag. Man kan tvingas lägga ner sin rörelse, vilket på ett avgörande sätt får negativa konsekvenser inte bara för de egna familjerna utan också för bygden som sådan och för de människor som bor där.

Allt detta talar alltså för att man skall tillämpa ett generöst synsätt i denna fråga. Delar statsrådet uppfattningen att det bör vara på detta sätt? Den frågan skulle jag vilja ha svar på. Är statsrådet vidare beredd att medverka till att klargöra för samtliga länsstyrelser att det ej går att hävda att ett absolut tvång föreligger?

Anf. 40 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag vet inte om jag kan diskutera det enskilda fallet. Hans Nyhage. Jag vill dock säga att länsstyrelsen har fattat ett beslut, mot vilket man har besvärat sig hos transportrådet. Transportrådet har sedan fastställt länsstyrelsens beslut, och ärendet har därefter icke överklagats till regeringen. Det är således inte fråga om något regeringsärende. Men länsstyrelsen har enligt vad jag har erfarit haft många sammanträden och överläggningar med taxiägarna, med företrädare för kommunerna, för Taxiförbundet osv.

Jag tycker också att det förtjänar att omnämnas i detta enskilda fall, herr talman – även om frågan inte gäller den saken – att det inte är så att uppställningsplatsen för de taxibilar som berörs kommer att ändras, utan att det är fråga om anslutning till gemensam beställningscentral.

Jag vill gärna, Hans Nyhage, hänvisa till den riksdagsbehandling i frågan

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om taxiägarnas
anslutning till ge-
mensam beställ-
ningscentral*

där beslutet fattades. Det grundade sig på en utredning där man klart tillstyrkte förslaget om anslutning till en gemensam beställningscentral. Samtliga remissinstanser ansåg att detta var riktigt. Eftersom samhället i mycket hög grad svarar för kostnaderna hos taxi, är det från samhällets synpunkt naturligtvis angeläget att man, förutom att man ser till att vi får en rationell taxihantering, kan begränsa kostnaderna.

Ulf Adelson, som var kommunikationsminister då förslaget lades fram, sade att han delade utredarnas och remissinstansernas uppfattning att tillståndshavaren regelmässigt skall vara ansluten till en gemensam beställningscentral. Jag är, Hans Nyhage, helt övertygad om att länsstyrelserna känner till undantagen och kan göra den bedömning som är erforderlig när det gäller att ta ställning till huruvida undantag skall beviljas.

Anf. 41 HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Jag är på det klara med att jag berört ett enskilt fall, men jag sade redan inledningsvis att jag tror att liknande förhållanden råder på många ställen i vårt land. Man bör uppenbarligen se mera generellt på saken.

Statsrådet hävdar att samtliga remissinstanser tillstyrkte förslaget. Jag är helt på det klara med att så är fallet. Men vi behöver väl inte vara så fastlåsta i våra positioner att vi, om vi så att säga under resans gång kommer underfund med att det finns klara brister i systemet och att det strider mot vad den stora allmänheten tycker, inte skall kunna ändra oss. Då tycker jag att vi skall kunna vara beredda att se mera generöst på det hela och ändra på ett beslut som vi tidigare fattat. Jag tror att det gäller över huvud taget i politiken att om vi handlat fel, vilket vi emellanåt gör, skall vi vara beredda att ändra på det. Det är ingenting att skämmas för.

Nu är det uppenbarligen så, oavsett vad länsstyrelsen i Älvsborgs län och transportrådet har sagt, att i Marks kommun råder samfällt den uppfattningen att den organisation som nu är uppbyggd fungerar mycket bra. Den fungerar perfekt och tillgodoser alla rimliga och tänkbara önskemål. Då förstår jag inte, herr talman, varför man skall behöva ändra på den. Vi skall väl inte ändra för ändrandets skull, utan ändrar man skall det rimligen vara till det bättre.

Alla som lokalt är inblandade i frågan bedömer att ändringen innebär en försämring. Då vädjar jag återigen till statsrådet att se generöst på saken och klargöra för länsstyrelsen i Älvsborgs län och andra län att här har man en möjlighet att inte gå fram tvångsvägen, utan att vara generös och ta hänsyn till vad människorna själva tycker.

Jag hoppas verkligen att statsrådet är beredd att medverka till förverkligandet av detta mitt önskemål, som alltså delas av invånarna i Marks kommun.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1984/85:24 om viss kompensation till barnfamiljerna

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

Anf. 42 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Kjell Johansson har frågat mig om jag avser att kompensera barnfamiljerna för den ökade skattebelastning som den föreslagna villaskatten skapar.

Inledningsvis vill jag betona att regeringens nyligen överlämnade proposition 1984/85:18 avser en statlig fastighetsskatt och inte en villaskatt. I propositionen har jag framhållit att ett solidariskt omfördelningssystem inom bostadssektorn förutsätter att alla fastighetsägare bidrar till den nödvändiga subventioneringen av ny- och ombyggnadsåtgärder. Den statliga fastighets-skatten är en del av ett sådant system.

Kjell Johansson framhåller i sin fråga att 43 % av LO-grupperna bor i småhus och att två tredjedelar av alla barn bor i småhus.

Många barnfamiljer bor i småhus eller flerbostadshus med statliga räntebidrag. Fastighetsägare med fastigheter som omfattas av räntebidragssystemet kommer, enligt vad jag anfört i nyssnämnda proposition, att kompenseras för de kostnadsökningar som skatten beräknas medföra genom förändringar i räntebidragssystemet.

Barnfamiljernas ekonomiska situation är en familjepolitisk fråga. Riksdagen har redan beslutat om en kraftig höjning av barnbidragen från 3 300 till 4 800 kr. per barn och år från den 1 januari 1985. Dessutom har beslut tagits om en höjning av bostadsbidragen från samma tidpunkt.

Anf. 43 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka bostadsministern för svaret, även om det var precis så magert som jag hade väntat mig.

Alltsedan socialdemokraterna återkom i regeringsställning har de bokstavligen dammsugit hela det ekonomiska fältet på jakt efter nya skatter och efter gamla som man skulle kunna höja. Uppenbarligen är det inte slut ännu.

I svaret hänvisar bostadsministern till barnbidragshöjningarna, men det är faktiskt så att regeringen innan det första höjda barnbidraget har hunnit betalas ut kommer med ett förslag som innebär att man tar tillbaka stora delar av det barnstöd som vi formligen fick tvinga fram i riksdagen i våras. Mitt intryck är att bostadsministern såväl i propositionen som i sin presentation inför allmänheten försöker bagatellisera villaskatten, men dess följder är enligt min mening inte bagatellartade.

För en barnfamilj som bor i en villa med ett taxeringsvärde på drygt 300 000 kr. innebär den nya villaskatten, fullt utbyggd, att regeringen tar tillbaka hela barnbidragshöjningen för det första barnet. Till detta kommer att bostadsministern tydligt tycks betrakta det som naturligt att skatten skall höjas i framtiden – något avståndstagande har vi i alla fall inte fått. Jag måste därför fråga bostadsministern: När bedömer ni att den första höjningen av villaskatten kommer, och hur stor kan den tänkas bli? Ryker då motsvarande höjning av barnbidraget för det andra barnet, eller vilken

Om viss kompensation till barnfamiljerna

Torsdagen den
11 oktober 1984

Om viss kompensation till barnfamiljerna

storleksordning rör det sig om?

Bostadsministern presenterar i svaret, och även i propositionen, villskatten som ett solidariskt omfördelningssystem inom bostadssektorn. Min reflexion blir: Vari ligger det solidariska i att på detta sätt omfördela barnbidragshöjningar – som dessutom är klart otillräckliga – till statskassan?

Alla undersökningar visar att barnfamiljer ofta tvingas att leva på en klart otillräcklig nivå. Det är bl. a. därför att så många barnfamiljer tvingas begära socialhjälp som folkpartiet för någon vecka sedan lade fram förslag till ett starkt förbättrat stöd för barnfamiljerna. Det var också därför som vi i det närmaste måste tångförlösa regeringen i våras när det gällde att få fram ett förslag till förbättringar för barnfamiljerna.

Två tredjedelar av alla barn bor i småhus, som jag har sagt i min fråga. Det kan inte rimligtvis, herr bostadsminister, vara barnfamiljernas uppgift att finansiera ROT-programmet.

Anf. 44 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag är naturligtvis lycklig över att Kjell Johansson har sådan tilltro till den socialdemokratiska regeringens förmåga att överleva att han redan nu frågar vad vi skall göra efter de tre år då den föreslagna fastighetsskatten genomförs. Vi har inga planer för vad som kommer att ske vid den tidpunkten.

När man studerar effekterna av förslaget finner man att det, som jag redan har påpekat, förhåller sig så att alla barnfamiljer som bor i statligt belånade hus med räntegaranti inte kommer att få någon kostnad för fastighetsskatten. En betydande del, 40 %, av alla barnfamiljer bor i statligt belånade småhus med räntebidrag.

Sedan tycker jag att det vore bra om vi slutade att sätta villaboende och hyreshusboende emot varandra. Kjell Johansson tillhör ju ett parti som lade fram ett förslag som innebar att alla barnfamiljer som bor i hyreshus och bostadsrätter skulle bära en ökad kostnad, men inte de som bodde i villor. Jag hörde ingen protest från er vid den tidpunkten. Dessutom passade ni på att höja upptrappningen av räntorna för alla som bodde i flerfamiljshus och bostadsrätter. Inte heller i det sammanhanget hörde jag talas om någon vilja att kompensera. Jag tror att vi gör bäst i att försöka föra en lugn och nyanserad debatt i den här frågan.

Vi kan också titta på inkomstförhållandena. Den disponibla inkomsten för barnfamiljer i villor är 139 000 kr. och för barnfamiljer i flerfamiljshus 85 000 kr. Ser vi till bruttoinkomsten är den 145 000–158 000 mot 109 000–130 000 kr.

Vi har ingen anledning att föra den här typen av diskussion. Det är ingen som är ute efter att klå vare sig den ena eller den andra, utan det gäller att försöka skapa ett rättvist och solidariskt system.

Kjell Johansson säger att vi dammsuger efter skatter och inkomster. Ja, Kjell Johansson, det har varit ett förfärligt hårt arbete att försöka städa upp efter det som skedde under de sex borgerliga regeringsåren. Menar Kjell Johansson att vi skulle fortsätta att betala våra inslag av socialpolitik,

arbetsmarknadspolitik och annat genom att även i fortsättningen låna oss fram, när vi har att dras med statsskuldräntor nästa år på 77 miljarder kronor på grund av det som har hänt?

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

Anf. 45 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag hade ju inte räknat med att bostadsministerns uttalande om att han inte kunde lova att skatten inte skulle höjas berodde på att han inte trodde att han skulle sitta i regeringen nästa period. Men om det nu är så, kan jag passa på att deklarerat att om vi i folkpartiet får det avgörande inflytandet i den regering som kommer att bildas efter nästa val så försvinner den här skatten.

Det talas om bruttointkomster och om motsättningar mellan familjer som bor i villor och familjer som bor i hyreshus. Men det är ju så att skattehöjningar som drabbar hyreshus slår igenom på hyran, och bostadsbidragen höjs när hyran höjs. Detta förhållande innebär att det faktiskt finns en kompensation, även om den inte slår igenom fullt ut – men observera att detta gäller alla skatter. Här finns nog en likställighet. Vad vi försökte göra när vi lade fram förslag var ju helt enkelt att utjämna mellan det äldre bostadsbeståndet och det yngre.

Det är intressant att bostadsministern tar upp detta med budgetunderskottet och Sveriges finanser, för det är jag också intresserad av. Jag skulle kunna anföra dessa synpunkter på det.

Metallordföranden sade i Metallarbetaren för någon tid sedan att visst är vi nöjda med 5 % om inflationen stannar vid 3 %. Frågan är om den här villaskatten nu skall kompenseras i form av löneökningar, om man skall ta hänsyn till den – och det kommer man att göra i lönerörelsen. Jag undrar om han då tänkte på att den kommer att ta en procentenhet av de fem som han talar om att han skulle vara nöjd med. Nej, sannolikt inte, Hans Gustafsson. Den här villaskatten kommer nog att förorsaka ganska betydande bekymmer då det gäller våra statsfinansier och den fortsatta utvecklingen. Jag tror faktiskt att det hade varit lyckligast om ni hade avstått från denna skatt. Det extra tryck som den här skattepolitiken skapar är inte förenligt med strävandena att bevara industrins konkurrenskraft gentemot omvärlden.

Anf. 46 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag noterar nu med tillfredsställelse att Kjell Johansson inte har någonting att erinra mot min beskrivning att folkpartiregeringen ville införa ett förslag som höjde kostnaderna för hyresgäster och bostadsrättshavare utan att ge dem någon form av kompensation. Ovanpå det höjde man de garanterade räntorna, vilket också ledde till att hyrorna steg. Det är ett klart faktum, som Kjell Johansson nu har godkänt.

Kjell Johansson sade i sitt tidigare inlägg att höjningen av fastighetsskatten kommer att äta upp hela höjningen av barnbidragen. Men någon rim och reson får det väl vara i diskussionen. Då räknade Kjell Johansson med att fastighetsskatten var fullt genomförd och satte det i relation till 1985. Det är då man behöver betala full fastighetsskatt är 1989, och den barnbidragshöj-

Om viss kompensation till barnfamiljerna

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om viss kompen-
sation till barnfa-
miljerna*

ning som vi diskuterar skall gälla från den 1 januari 1985.

Vi kan ha olika meningar i sak, men vi får väl ändå försöka föra en något så när anständig diskussion.

Nu säger Kjell Johansson att detta slår igenom för hyreshusen men täcks av bostadsbidraget. Det är precis samma förhållande när det gäller villorna – det finns ingen skillnad därvidlag. Finns det utrymme så blir det en sänkning både för hyreshusen och för villorna, om man håller sig under det tak som gäller för bostadsbidragen.

Anf. 47 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det är inte så att bostadsbidragen höjs därför att skatterna höjs för villaägarna, utan det blir en kompensation som är till gagn för dem som bor i hyreshus.

Jag klargjorde mycket tydligt – och det har uppenbarligen gått fram till bostadsministern – att hela den höjning av barnbidraget för första barnet som vi fick tvinga fram äts upp av den här skatten när den är helt genomförd. Jag förstår inte varför man inte skulle kunna skildra saken på det sättet. Det är ju faktiskt så – det är bara att konstatera.

Anf. 48 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Det är ingen skillnad mellan boende i villa och boende i hyreshus när det gäller beräkningen av bostadsbidragen. Finns det utrymme inom de ramar som gäller för bostadsbidragen, så är kompensationsreglerna desamma i båda dessa fall.

I sitt tidigare inlägg talade Kjell Johansson om vilken inverkan fastighetsskatten skulle få på avtalsrörelserna. Jag tror att det som är intressant i det sammanhanget, Kjell Johansson, är den totala ökningen av boendekostnaderna, och icke fastighetsskatten i och för sig.

Men vi får avvakta utvecklingen. Under den borgerliga regeringstiden ökade hyrorna mer än vad inflationen ökade. 1984 ökar hyrorna mindre än inflationen. Vi får se vad som kan hända 1985 i fråga om boendekostnaderna.

Fastighetsskatten innebär att man 1987 för en normalvilla kan få en utgift på 350 kr. Man talar om den här skatten som om den utgiften vore livsavgörande för familjernas ekonomi. Jag vill inte bagatellisera fastighetsskatten, utan jag tror att de flesta har mer än nog av utgifter, men vi får ändå ge den rimliga proportioner och se på vad övriga kostnader i boendet innebär i förhållande till den här utgiften.

Jag tror att det vore bra om vi kunde enas om att försöka föra en lugn, sansad och saklig debatt, så att medborgarna får en tillfredsställande information. Det finns ingen, Kjell Johansson, som tycker det är roligt att ta ut skatter av de boende. Ingen tycker det är roligt att höja boendekostnaderna. Men det finns inte någon annan väg än att svenska folket gemensamt betalar för de utgifter vi har. Ingen annan kommer att göra det. Er väg – att låna sig fram – gäller inte längre.

Anf. 49 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det var intressant att bostadsministern klargjorde sin inställning till de skärpningar vi genomförde när det gäller boendet. Vi är helt på det klara med att vi, precis som bostadsministern säger, inte orkar med de subventioner som har gått.

Jag förstår inte varför bostadsministern är så upprörd – jag har för min del försökt att föra debatten sakligt. Möjligen är det därför att jag har gett sådana exempel som folk begriper.

Jag skall ta ett annat sådant exempel, och det begränsar sig i tiden till ett år.

När ni bröt skatteuppgörelsen, då förhandlade ni med fackföreningsrörelsen och gick med på att införa rätt till avdrag för fackföreningsavgifter. Den ger en lättnad med ungefär 480 kr per månad. En LO-medlem som bor i en villa som jag nämnde i mitt exempel, med ett taxeringsvärde på omkring 300 000 kr., blir i år av med den lättnaden. Nästa år blir han av med ett belopp som ungefär motsvarar lättnaden, och detsamma gäller för året därefter.

Att den här avdragsrätten infördes var en förutsättning för att avtalsrörelsen skulle gå att genomföra lugnt. Hur tänker ni nu göra för att få den att genomföras lugnt?

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1984/85:34 om arbetsmarknadssituationen i Fagersta

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Hugo Bergdahl har frågat mig vilka åtgärder jag anser nödvändiga för att stoppa den oroväckande utvecklingen för Fagersta kommun och vända trenden mot en ljusare framtid.

Jag är medveten om att ett betydande antal arbetstillfällen går förlorade vid omstruktureringen av stålindustrin. Fagersta hör till de kommuner som drabbats hårdast. Men den fortlöpande strukturförändringen är nödvändig för hela industrin om Sverige skall kunna behålla sin konkurrenskraft.

I den s. k. stålpropositionen har regeringen anvisat 25 milj. kr. för särskilda utvecklingsinsatser i Bergslagen. Dessa medel kan användas för att ta till vara idéer som finns i näringslivet, organisationer och hos enskilda människor. I samband med stålpropositionen ingick staten också avtal med berörda specialstålföretag om att dessa skall tillskjuta 100 milj. kr. till ett särskilt bolag, det s. k. Bruksinvest. De här pengarna är avsedda till att skapa nya verksamheter i de bruksorter som berörs av omstruktureringen.

De resurser som finns inom arbetsmarknadspolitikens ram kommer att utnyttjas med full kraft. Det gäller såväl platsförmedling, arbetsmarknadsutbildning som beredskapsarbeten.

Inom ramen för ett OECD-projekt är för Sveriges del Fagersta tillsammans med Norberg och Skinnskatteberg föremål för en särskild studie. Denna studie går ut på att undersöka hur lokala initiativ till att skapa nya

*Om arbetsmark-
nadssituationen i
Fagersta*

arbetstillfällena bäst kan understödjas. I samarbete med kommunerna diskuteras möjligheterna att förstärka insatserna för att skapa nya företag, kooperativ o. d.

Anf. 51 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Utvecklingen för Fagersta kommun har varit mycket dystert under en lång följd av år och är fortfarande. Inte minst omstruktureringen inom stålsektorn har drabbat just Fagersta mycket hårt. Jag delar helt arbetsmarknadsministerns syn på utvecklingen på det här området inom Fagerstaregionen. Man kan mot denna bakgrund fråga sig hur mycket en kommun av Fagerstas storlek och struktur tål av nedgång, innan allvarliga störningar drabbar kommunen och dess invånare. Fagersta är en kommun där befolkningen successivt minskar, där arbetslösheten ökar och där kommunalskatten drivits upp så att den blivit en av landets högsta. Det ter sig minsann inte lockande vare sig för de enskilda människorna på orten eller för de företag som redan verkar där eller vill söka sig dit.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att påminna arbetsmarknadsministern om de många löften som avgavs från socialdemokratiska politikerna sida i den senaste valrörelsen, löften om hur problemen inom Fagerstaregionen skulle lösas bara man fick en socialdemokratisk regering.

I arbetsmarknadsministerns svar kan jag verkligen inte finna mycket av råd och besked för att lugna de många invånare i Fagersta som känner djup oro för alla de problem som drabbar människorna i en kommun med Fagerstas utvecklingstrend. Arbetsmarknadsministern hänvisar i stort sett till beredskapsarbeten och insatser på det området. Beredskapsarbeten är bra, men de löser inga problem på längre sikt. Jag vill ändå ge arbetsmarknadsministern en eloge, när jag citerar följande ur hennes svar: "Men den fortlöpande strukturförändringen är nödvändig för hela industrin om Sverige skall kunna behålla sin konkurrenskraft." I och med det konstaterar arbetsmarknadsministern att man inte löser de problem som finns inom stålindustrin i Fagersta eller Fagerstaområdet genom att kräva att varje arbetstillfälle inom den verksamheten skall bibehållas.

Jag vill konstatera något positivt på den lokala nivån. Under ledning av länsstyrelsen i Västmanlands län görs många goda insatser, och ingen möda spars därvidlag för att analysera problemen och presentera de lösningar som på denna nivå anses vara möjliga.

Därmed vill jag ha sagt att jag är underrättad om och helt införstådd med att det görs mycket på regional nivå på detta område. Men en regering kan, med de resurser som står till dess förfogande, göra en hel del för förutsättningarna för fler arbetstillfällen och för att en mera positiv utveckling i kommunen därmed skall kunna bli en verklighet.

I och med den omstrukturering av näringslivet i Fagerstaregionen som pågår, och som kommer att pågå under en lång följd av år, behövs det en hel del nya insatser. Vilka de insatserna kan vara hoppas jag få återkomma till – dvs. om arbetsmarknadsministern ytterligare kommenterar min fråga.

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag ger gärna Hugo Bergdahl en chans att åter gå upp i talarstolen. Jag vill nämligen höra om han har några bra idéer när det gäller att hjälpa upp situationen i Fagersta, för alla goda uppslag skall tas till vara. Mitt i alla bekymmer som har drabbat Fagerstaregionen är det dock mycket glädjande att se att det samtidigt finns en mycket stark tro på att man ändå kan vrida utvecklingen i rätt riktning. Inte minst genom en rad olika lokala initiativ som syftar till en breddning av arbetsmarknaden i Fagerstaregionen kan vi skapa en framtid för människorna där. Men det behövs mycket mera av mångsidighet när det gäller arbetsmarknaden i den här regionen än det finns i dag. Regeringen söker därför på olika sätt att ge sitt stöd. Det sker bl. a. genom det OECD-projekt som alldeles nyligen påbörjats. Det är ännu för tidigt att säga någonting om vad vi kan få ut av det projektet. Tillsammans med kommunalpolitiker från de tre berörda kommunerna diskuterar vi denna höst olika åtgärder i detta sammanhang.

Vidare har statens industriverk, på regeringens uppdrag, tillsatt en särskild Bergslagsdelegation som just skall diskutera vilka åtgärder som kan vidtas för att skapa en framtid och en stabil arbetsmarknad i den aktuella regionen. Det är klart att beredskapsarbeten inte löser problemen. De är naturligtvis tillfälliga åtgärder som måste sättas in.

Vi kan konstatera att länsarbetsnämnden i Västmanlands län gör den bedömningen att den allmänt mera positiva utvecklingen i landet också gäller Västmanlands län, trots bekymren där med nedläggningen av delar av verksamheten i Fagersta. Även den senaste arbetslöshetsstatistiken visar att läget i Fagersta f. n. är bättre än det varit tidigare.

Jag väntar med glädje på att få höra vilka idéer Hugo Bergdahl har om hur vi skall kunna lösa dessa problem.

Anf. 53 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Ännu en gång konstaterar jag att det arbete som utförs såväl på länsplanet under länsstyrelsens ledning som på det lokala planet i Fagersta är av stor betydelse och att detta arbete ytterligare måste uppmuntras. Men en regering kan, med de resurser som står till dess förfogande, göra en hel del för att förutsättningarna för att fler arbetstillfällen och därmed för en positivare utveckling skall kunna bli verklighet. För den omstrukturering av näringslivet i Fagerstaregionen som pågår, och som kommer att pågå under en lång följd av år framöver, utgör t. ex. stödområdesindelningen ett viktigt instrument. En placering av Fagersta i stödområde B skulle enligt min uppfattning vara en positiv åtgärd när det gäller att stödja näringsutvecklingen inom Fagerstaregionen. Jag vet att länsstyrelsen i Västmanlands län delar min uppfattning. Man har nämligen gjort en framställan till regeringen om en sådan inplacering.

En injektion, inte minst för de små och medelstora företagen, vore avskaffandet av löntagarfonderna. Den frågan passar kanske inte hundra procentigt in i bilden. Men en sådan insats från regeringens sida skulle ändå vara en stimulans för näringslivet, icke minst i Västmanland. Vi får troligen

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om arbetsmark-
nadssituationen i
Fagersta*

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om det reducerade
bidraget till grund-
skolans vikarier*

vänta på ett sådant beslut till efter 1985 års val.

En ytterligare stimulans skulle vara att göra det lättare för näringslivet helt allmänt, så att det inte skulle behöva känna det tryck som så att säga förs fram från myndigheternas sida när det gäller skatter och byråkrati.

Det var de tre insatser som jag under den korta tid som jag har till förfogande har velat nämna. Jag hoppas att regeringen med hela dess utredningsmaskineri och alla dess resurser kan göra ytterligare insatser. Jag tror att arbetsmarknadsministern och jag i detta avseende har ett gemensamt mål – men vägarna dit kan vara olika.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1984/85:49 om det reducerade bidraget till grundskolans vikarier

Anf. 54 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Larz Johansson har frågat mig om regeringen är beredd att nu ompröva beslutet om det reducerade bidraget till grundskolans vikarier.

Regeringen följer alltid noga verkningarna av sin politik. Om det skulle visa sig att besparingen leder till de negativa konsekvenser i form av t. ex. lärarlösa lektioner som påståtts, är jag för min del beredd att pröva vad som kan göras för att undvika dessa konsekvenser.

Anf. 55 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga, även om svaret med förlov sagt var skäligen tunt. Anledningen till att jag har upprepat min fråga från i våras är att vi nu än bättre kan överblicka konsekvenserna av det olycksaliga beslut som regeringen, med benägen hjälp av moderater och folkpartister, lyckades trumfa igenom här i kammaren under föregående riksmöte.

Varningarna var många, och protesterna var högljudda, inte minst ute från fältet. Men skolministern tog ingen notis om dessa varningar. Nu vet vi hur det har blivit, och de avskräckande exemplen är många.

Jag kan inte underlåta att påminna skolministern om den socialdemokratiska partikongressen. Jag skall inte återropa beslutet. Det vore mig fjärran att hävda att regeringen till punkt och pricka skall följa dessa beslut – det kunde få oanade konsekvenser. Än mindre skall jag hävda att kongressbeslutet skall påverka beslutet här i riksdagen. Och jag förstår att skolministern delar min uppfattning.

Däremot ser jag det aktuella kongressbeslutet som ett kvitto på att den verklighetsbeskrivning som jag och många med mig nu under ett års tid har försökt bibringa skolministern stämmer. Uppenbarligen bestod kongressen till stor del av aktiva kommunalmän och kommunalkvinnor som visste vad de talade om och som var fast förankrade i verkligheten. Deras budskap var klart och entydigt: att av besparingsskäl inställa undervisningen i skolan är

den sämsta av åtgärder som kan vidtas, och det beslutet får ni ändra på – inte någon gång i framtiden, utan nu med omedelbar verkan.

Nu säger skolministern: "Om det skulle visa sig" att beslutet får negativa konsekvenser. Jag förstår att dessa ansvarskännande kommunalpolitiker nu tar sig för pannan och undrar om den där Bengt Göransson ingenting har förstått.

För min del har jag svårt att tro att orsaken är bristande fattningsförmåga. Jag tror att detta mer är beroende av att landets skolminister inte har kraft nog att hävda skolans legitima intressen gentemot finansministern och hans medhjälpare.

Oavsett vilket av skälen som gäller är det illavarslande för skolväsendet, och någon lösning på problemet lär vi inte få förrän vi får en ny regering och därmed en ny skolminister.

Låt mig sluta med ytterligare en fråga: Anser skolministern det vara förenligt med gällande bestämmelser att man i en kommun använder en del av förstärkningsresursens undervisningsbundna del till att anställa korttidsvikarier?

Anf. 56 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Larz Johansson och jag diskuterade denna fråga den 28 maj, strax innan riksdagen åtskildes efter vårsessionen. Så snart riksdagen börjat i höst upprepar Larz Johansson sin fråga och redovisar samma argument som han anförde i våras.

Jag har sagt att vi har anledning att följa utvecklingen. De rapporter som vi fått tyder inte på att barn har lämnats utan undervisning. Jag har tidigare sagt att eleverna i vår grundskola skall ha undervisning – det är därför de är där – men att vi var tvungna att göra en besparing också på skolans område. Alla var överens om den besparingen – även Larz Johansson och hans partivänner, även om de blånekar så fort de får en chans här i talarstolen.

Anf. 57 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Det där var dålig debatteknik, Bengt Göransson. Nej, vi blånekar inte till att vi ville medverka till besparingar, vi vill göra besparingar på ett annat sätt.

Skolministern säger att han inte har hört talas om att barn har lämnats utan undervisning. Jag kan tala om för skolministern att jag har gjort det. Senast i förra veckan besökte jag en högstadieskola, där man berättade att man vid åtskilliga tillfällen hade fått skicka barnen till fritidsgården, eftersom man inte hade kunnat ordna undervisning.

Jag skall citera några rader ur ett inlägg i det nummer av Lärartidningen som kommer ut i dag. Där står följande, som i och för sig är kända begrepp: "Statsmakten med regeringen i spetsen har i sin oändliga visdom – – – kommit på att sparandet med lärarlösa lektioner på gymnasiet var ett dåligt alternativ. Gymnasieungdomarna i åldrarna 16–19 år var inte mogna för självstudier och lärarlösa lektioner, varför regeringen rivit upp delar av detta sparbeslut och istället infört lärarlösa dagar bland barnen i åldrarna 7–13 år."

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om det reducerade
bidraget till grund-
skolans vikarier*

*Om det reducerade
bidraget till grund-
skolans vikarier*

Skribenten fortsätter: "Du som är förälder, politiker, barn eller lärare, du som ser sambanden, du som inser det vansinniga med en proposition som 1983/84:40 – medverka till att vi slipper dummerjönsförslag av den här typen i framtiden!"

Herr talman! Bortsett från ordvalet på slutet är jag beredd att ställa mig bakom denna uppmaning. Skolministern är uppenbarligen inte beredd att göra någonting, och mot den bakgrunden önskar jag skolministern lycka till när han nu skall ut i landet och möta sina partikamrater – jag är säker på att han kan behöva det.

Får jag också påminna om min sista fråga i det förra inlägget: Hur är det med överförandet av delar av förstärkningsresursen till korttidsvikarier? Är det förenligt med regelsystemet i skolan eller inte?

Anf. 58 Statsrådet BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Förutsättningen för det beslut som riksdagen fattade i våras var det tidigare beslut som riksdagen fattade för flera år sedan om att skolstyrelserna skulle ha möjlighet att i vissa sammanhang inte sätta in vikarier. Jag har också under denna sommar mött företrädare för lärarorganisationer som har hävdat att det inte alltid är lämpligt att sätta in strövikarier och alltså sett den möjligheten som positiv. Mot den bakgrunden gjorde vi den nedskärning som riksdagen tog ställning till. I det ögonblicket redovisades att detta skulle innebära lärarlösa dagar, och det gör det naturligtvis inte i större utsträckning än tidigare. Kommunerna har möjlighet – det vet Larz Johansson också – att gå in och utnyttja de resurser som faktiskt finns. Det förslag till alternativa besparingar som centern har framlagt var just detta att kommunerna skulle använda andra medel för att täcka undervisningskostnaderna.

Anf. 59 LARZ JOHANSSON (c):

Herr talman! Eftersom skolministern åberopar det tidigare beslutet vill jag påminna honom om innebörden av detta, som han borde känna till. Det sades i 1982 års budgetproposition:

"Enligt min mening är det inte väl använda resurser att sätta in korttidsvikarier omgående och i alla situationer och på alla stadier. Om istället förstärkningsresursens undervisningsbundna del ökas får skolstyrelserna och skolorna en personalresurs som är tillräckligt stor för att man skall kunna svara för undervisningen även vid kortare ledigheter."

Det är ju denna resurs som skolminister Bengt Göransson i stället har minskat.

Nu står vi inför den situationen att vi har både lärarlösa dagar i mycket större utsträckning än tidigare och lektioner som inte blir av, utan där barnen skickas till fritidsgårdar eller annan tillsynsverksamhet.

Kvar står den fråga som Bengt Göransson envist vägrar att svara på och som har mycket stor betydelse för hur man hanterar detta: Är det förenligt med skolans regelsystem att nu flytta tillbaka pengar från förstärkningsresur-

sens undervisningsbundna del, dvs. fasta lärartjänster, till korttidsvikarier? Skolväsendet ute i landet kräver ett besked i denna fråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om klädimporten
från Bangladesh*

14 § Svar på fråga 1984/85:20 om klädimporten från Bangladesh

Anf. 60 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Christer Eirefelt har frågat mig om jag är beredd deklarerera att något begränsningsavtal för klädimporten från Bangladesh inte kommer att införas.

Under det senaste riksmötet, vid vårsessionen i år, hade jag i en interpellationsdebatt tillfälle deklarerera att Sverige inte förbereder något begränsningsavtal med Bangladesh. Detsamma gäller även nu. Något begränsningsavtal med Bangladesh är inte aktuellt f. n.

Anf. 61 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Jag tackar Mats Hellström för svaret. Jag förutsätter att begreppet för närvarande innebär en mycket lång tidrymd, så att leverantörer i Bangladesh, importörerna och framför allt konsumenterna här hemma kan känna sig lugna: det blir inga begränsningar gentemot Bangladesh – alldeles utmärkt! Tänk om vi kunde få ett uttalande i samma riktning också beträffande begränsningar som redan finns.

Senast vi diskuterade tekoimport gällde det regeringens nedskärningar av importen från Turkiet. Den frågan var aktuell i våras och är, dess värre, i allra högsta grad aktuell också i dag, eftersom man, om jag förstått rätt, just nu förhandlar med Turkiet. Det vore utan tvivel intressant att också få Mats Hellströms syn på hur de diskussionerna utvecklas. Såvitt jag kan förstå är risken stor att de leder till fortsatta ensidiga svenska begränsningar i handeln med Turkiet.

Jag nämner Turkietproblematiken trots att den inte ingår i frågan, därför att det finns ett direkt samband. När man ser på importsiffrorna för första halvåret 1984 finner man att det enda land som just nu ökar sin marknadsandel är Bangladesh. Detta är alltså skälet till att jag tar upp frågan igen, trots att den var aktuell i våras.

Med tanke på vad som hände i början av året, när Turkiet alltså var i en liknande situation, låg det nära till hands att turen snart skulle komma till Bangladesh.

Med kännedom om de praktiska och ekonomiska problem som begränsningar med kort varsel, typ Turkiet, för med sig är det värdefullt att Mats Hellström nu deklarerar att något begränsningsavtal med Bangladesh inte är aktuellt, trots de ökningar av importen som har skett därifrån.

De praktiska problemen, krånglet, byråkratin och kostnaderna är skäl nog i sig att avvisa importrestriktioner. Ändå är de, enligt min uppfattning, inte de viktigaste.

*Om klädimporten
från Bangladesh*

De principiella skälen mot att minska importen från u-länderna är viktigare. Det handlar framför allt om de fattigaste ländernas utvecklingsmöjligheter, men det handlar också om våra svenska konsumenters rätt till billiga och bra varor.

Är det inte dags, Mats Hellström, att gå från ord till handling och göra oss av med importbegränsningarna? Det kan inte vara försvarbart att på det här sättet motarbeta utvecklingen i de fattigaste länderna.

Anf. 62 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Jag kanske får påminna Christer Eirefelt om de geografiska begreppen när det gäller var i världen Bangladesh och Turkiet befinner sig liksom om de regler som gäller i den här kammaren. Christer Eirefelts fråga gällde alltså Bangladesh och inte Turkiet. Jag utgår från att han är medveten om vad det är för debattregler som gäller här.

Som Christer Eirefelt torde känna till kan vi självfallet ingripa enligt MFA-avtalet när det föreligger risk för en marknadsstörning eller när en marknadsstörning uppträder om den baseras på stora kvantiteter och mycket låga priser. Vi följer självfallet uppmärksamt utvecklingen i Bangladesh utifrån multifiberavtalet liksom vi gör det i de länder som vi har slutit detta avtal med.

Visst har det skett en importökning av skjortor och jackor, och vi följer den uppmärksamt. Skulle importen bli av den omfattningen att den leder till en marknadsstörning eller om vi ser en risk får vi naturligtvis, liksom vi gör med andra länder, ingripa. Jag har deklarerat att vi f. n. inte förbereder någonting sådant. Det har vi inte heller gjort tidigare när Christer Eirefelt har ställt den här frågan.

Anf. 63 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Efter detta senare besked känner jag mig betydligt mindre lugnad. Det är inte längre klart att det är en lång tidrymd som vi talar om.

Visst är jag medveten om debattreglerna och skillnaderna mellan Turkiet och Bangladesh. Jag tog bara Turkiet som exempel på vad som hände när vi hade en exakt likadan-situation. Det var alltså skälet.

Sedan är det dess värre så att vi aldrig någonsin har haft så många eller så omfattande restriktioner gentemot u-länderna som vi har i dag på detta område, Mats Hellström. Jag tycker, och det har jag sagt tidigare, att de frihandelsdeklarationer som vi gör från Sveriges sida – t. ex. det vi sade när det var aktuellt med restriktioner från USA mot vårt stål – skulle få större trovärdighet om inte våra egna begränsningar på tekoområdet fanns.

Jag vill också påminna om, med anledning av de siffror om importen som vi har fått, att det inte är u-landsimporten som är ett problem för vår svenska tekoindustri. När man ser på de siffrorna för första halvåret finner man att importen från u-länderna och EFTA minskar. Däremot ökar importen av dyra kläder från EG, och den totala svenska andelen minskar. Den logiska

slutsatsen av detta måste vara att det som möjligen påverkar svensk teko negativt är importen från EG-länderna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

15 § Svar på interpellation 1984/85:17 och fråga 1984/85:62 om hanteringen av kärnbränsle

Anf. 64 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Oswald Söderqvist har i interpellation frågat mig följande:

1. Bidrar lagringen av använt, svenskt kärnbränsle i Sellafield till utsläppen där eller inte?
2. Varför stödjer inte Sverige oreserverat det danska förslaget i Pariskommissionen om skärpta krav på utsläpp från uppberbningsanläggningar?
3. Vilka svenska åtaganden gäller för de 140 ton använt bränsle som lagras i Sellafield? Finns kontrakt om skadestånd om Sverige beslutar att inte uppberbta?
4. Har någonting nytt inträffat i fråga om Sveriges relationer med Cogéma?
5. Hur ser energiministern på de fortsatta transporterna av radioaktiva material till och från Sverige och vilken roll skall Sigyn ha i dessa?

Vidare har Pär Granstedt frågat mig vilka konsekvenser regeringen drar för svenskt vidkommande av de nu aktuella miljö- och säkerhetsproblemen i den internationella kärnbränsle- och avfallshanteringen.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

I fråga om utsläpp från bränsle som lagras i Sellafield vill jag anföra följande. Lagring av oxidbränsle, dvs. sådant som bl. a. används i svenska kraftreaktorer, ger ytterst obetydliga radioaktiva utsläpp. S. k. magnoxbränsle, som används i brittiska reaktorer, ger de väsentliga bidragen till utsläpp vid lagring. Den dominerande delen av utsläppen, såväl i luften som i havet, vid Sellafield härrör emellertid där som vid andra uppberbningsanläggningar från processer vid själva uppberbningen. Jag har i tidigare uttalanden framhållit, att det svenska bränslet i Sellafield inte har förekommit i de processer som förorsakat de betydande utsläppen från anläggningarna där.

I den s. k. Black-rapporten, som Oswald Söderqvist har refererat till, anges att 3 % av de vätskeformiga utsläppen från Sellafield härrör från lagring av utländskt oxidbränsle, sammanlagt 1 200 ton. Av denna mängd är ca 140 ton svenskt använt bränsle. Nämda uppgift om utsläpp är emellertid inte korrekt. Enligt uppgift från British Nuclear Fuels Limited (BNFL) avser procenttalet den andel av alla vätskeformiga utsläpp från Sellafield fram till år 2000 som härrör från såväl uppberbning som lagring av utländskt oxidbränsle. På grundval av uppgifter som statens strålskyddsinstitut har erhållit från BNFL kan det svenska bränslets bidrag till de totala utsläppen från Sellafield till vattnet anges till ca en hundratusendel.

I fråga om skärpta krav på utsläpp från uppberetningsanläggningar vill jag först erinra om följande. Ett förslag från Danmark, Island, Norge och Sverige om en rekommendation från kommissionen för konventionen om förhindrande av utsläpp i Nordostatlanten och Nordsjön från landbaserade källor (den s. k. Pariskommissionen) hade lämnats in till kommissionen inför dess möte i Oslo den 20–22 juni 1984. Förslaget innebar att konventionsstaterna skulle ta hänsyn till bästa tillgängliga teknologi vid existerande uppberetningsanläggningar och närhelst nya uppberetningsanläggningar byggs. Vid Pariskommissionens möte godtogs förslaget med tillägget att åtgärder är angelägna och att de bör vara i drift så snart som det är genomförbart. Vidare rekommenderades att en rapport om genomförandet skulle presenteras under Pariskommissionens möte år 1985.

Från dansk sida utarbetades på mycket sent stadium under mötet ett förslag, att teknologin skulle införas före utgången av år 1986. För den svenska delegationen fanns under den korta tid som stod till förfogande för bedömning av det danska kompletteringsförslaget inte praktiska möjligheter till kontakter för det samråd som rimligen bör ske när förändringar föreslås i gemensamma nordiska förslag. I sak – dvs. om att åtgärder skall vidtas snarast möjligt – föreligger inga delade meningar mellan de nordiska regeringarna.

För de ca 140 ton svenskt använt bränsle som lagras i Sellafield gäller den brittisk-svenska bilaterala skriftväxlingen av den 16 maj 1984. Denna reglerar bl. a. IAEA-inspektionen av klyvbart material samt hanteringen av eventuellt separerat plutonium. I fråga om ca ett ton bränsle, som använts i Ågestareaktorn, har Studsvik Energiteknik AB gjort en framställning om medel för att transportera tillbaka bränslet utan uppberetning. För det övriga bränslet regleras uppberetningen av ett avtal från 1969 mellan numera OKG Aktiebolag, som äger bränslet, och BNFL. Detta avtal har inte inlämnats till regeringen. Utförelsetillstånd, som sökts med hänvisning till uppberetningen hos BNFL, har lämnats av regeringen vid skilda tillfällen under åren 1975–1981. Regleringen i avtalen av ekonomiska villkor vid ändrade förhållanden, såsom vid ett eventuellt frånträädande av avtalet, är en angelägenhet för de berörda bolagen.

När det gäller Oswald Söderqvists fjärde fråga vill jag först framhålla att den socialdemokratiska regeringen, liksom det socialdemokratiska partiet då det var i opposition, anser att vi bör inrikta arbetet på hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle på direkt slutförvaring utan uppberetning. Om detta råder det numera dess bättre politisk enighet i Sverige. De bindningar som nu finns till uppberetning härrör således från beslut som har fattats av de borgerliga regeringarna under perioden 1976–1982.

De svenska relationerna med Frankrike i fråga om uppberetning regleras på företagsnivå i två avtal mellan numera Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) och företaget Compagnie Générale des Matières Nucléaires (Cogéma) och på regeringsnivå främst genom en skriftväxling mellan den svenska och den franska regeringen av den 10 juli 1979. Som bekant har man från SKB:s sida bekräftat att kontakter med utländska intressenter förekom-

mer i syfte att överlåta kontraktsrättigheter till uppärbetning. Mot bakgrund av att förhandlingar således pågår anser jag inte böra närmare kommentera företagsavtalen eller förhandlingarna.

Transporter mellan svenska hamnar av använt bränsle och av annat kärnavfall inom ramen för det svenska kärnkraftsprogrammet planeras ske i ett transportsystem, där centrallagret CLAB vid Oskarshamn och specialfartyget Sigyn spelar viktiga roller. Detta system har säkerhetsgranskats och godkänts av de ansvariga myndigheterna. I enlighet med vad som från början förutsatts kommer Sigyn att övergå till svensk flagg. Transporter mellan Sverige och Frankrike eller Storbritannien kan aktualiseras av att svenskt använt bränsle befinner sig i dessa länder. I den mån sjötransporter blir aktuella i detta sammanhang, utgår jag från att specialfartyget Sigyn är väl ägnat att genomföra dem. Alla transporter av radioaktivt material kommer att vara föremål för en fortlöpande och noggrann granskning av säkerhetsmyndigheterna. Det kan självfallet inte komma i fråga att i något fall eller av något skäl frångå gällande stränga säkerhetskrav. Jag har bl. a. vid Europarådets parlamentarikerhearing i Stockholm nyligen och under IAEA:s senaste generalkonferens uppmanat till att flera länder ratificerar konventionen om fysiskt skydd och understrukit vikten av att IAEA:s rekommendationer i fråga om transportsäkerhet följs och vidareutvecklas.

Jag anser mig härigenom ha besvarat även Pär Granstedts fråga utom i vad avser uranbrytning i Canada. Jag har i annat sammanhang meddelat att jag har tagit initiativ till en granskning av de frågor som har aktualiserats härvidlag. Resultatet av granskningen kommer inom kort att vara färdigt och kommer då att bli offentligt. I avvaktan på att granskningen slutförs är jag inte beredd att kommentera frågan om uranbrytning.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 65 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret på min interpellation. Först vill jag ge några allmänna synpunkter på kärnkraftens utbyggnad och avveckling i Sverige samt på det socialdemokratiska partiets, regeringens och energiminister Birgitta Dahls agerande och attityder i dessa frågor.

Det har nu gått fyra och ett halvt år sedan folkomröstningen och två år sedan det regeringsskifte då Birgitta Dahl blev energiminister. Regeringen och energiminister Birgitta Dahl har givit många löften om att kärnkraften skall avvecklas i Sverige och att man står fast vid folkomröstningens utslag samt riksdagsbesluten.

Det har även sagts mycket ofta i denna talarstol i andra sammanhang av Birgitta Dahl att vi skall glömma de debatter som har varit, att vi skall söka samförstånd och se framåt samt att vi alla skall hjälpas åt. Jag och många andra har respekterat detta och ansett att det behövs en viss tid för att svänga sådana här stora komplex. Vi har velat avvakta och se vad som skulle hända.

Jag tycker mig nu ha rättighet att slå fast att löftena har varit tomma ord.

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Jag kan inte se att den praktiska och reella politik som regeringen för i kärnkraftsfrågan och i avvecklingsfrågan kommer att leda till att dessa löften uppfylls. Man skulle kunna ta fram många olika argument, elförbrukningen t. ex. De är välkända och jag tänker inte upprepa dem här.

Det senaste viktiga utslaget av denna kurs tycker jag är energikommitténs arbete, EK 81, och vad som kom ut av det. Det sades tidigare att energikommittén skulle lägga fram en avvecklingsplan. Det har även Birgitta Dahl sagt. I energidebatten här i våras frågade jag Lennart Pettersson, socialdemokratisk representant i näringsutskottet, om det blir någon avvecklingsplan från EK 81. Ja, vi kommer att lägga fram en avvecklingsplan, sade han. Birgitta Dahl satt där hon sitter nu och gjorde inga invändningar.

Nu har EK 81 lagt fram sitt förslag. Det innehåller ingen avvecklingsplan. Vi kan på nytt konstatera att en statlig utredning har använts för att förhålla viktiga beslut, för att skjuta saken framåt. Vi ser en upprepning av mycket falska och mycket bedrägliga utredningar som energikommissionen och konsekvensutredningen, där Birgitta Dahl själv satt med och spelade en mycket ful roll.

Jag anser mig därför kunna slå fast att det finns ingen anledning att lita på regeringen och Birgitta Dahl i fortsättningen i den här frågan. Det finns ingen vilja till samförstånd för att avveckla kärnkraften. Man tänker skjuta frågan om avvecklingen framför sig tills det blir för sent; som Olof Palme sade för fyra fem år sedan: Vi vet inte vad som kommer att hända, vilka beslut som man kommer att fatta i Sverige kring sekelskiftet.

Jag vill deklarerat det här därför att i fortsättningen måste vi uppta en hårdare och mycket mera från kritik av regeringens och energiministerns agerande i dessa frågor.

Nu till sakfrågorna i interpellationen. Det är ju typiskt att utsläpp och liknande saker alltid är så ofarliga. De bagatelliseras alltid, och hela det här interpellationssvaret är ett enda bagatelliserande av alla de problem som uppkommer genom upparbetningsanläggningarna i Sellafield och vid Cogema. Det talas alltid om "hundratusendelar", "försumbara", "icke mätbara" osv.

I den departementsskrivelse som gavs ut efter hearingen i januari och som det har hänvisats mycket till i Sellafieldhistorien – Birgitta Dahl har också använt den som ett argument – har man i stort sett begagnat sig av kärnkraftsindustrins uttalanden. Det är folk från OKG som har fått yttra sig. Det är folk från OKG som har varit i Sellafield och på andra ställen i Storbritannien och förhört sig om saken. Jag har inte kunnat finna att ni på något enda ställe i departementsskrivelsen tagit upp någonting från Black-rapporten – "den s. k. Black-rapporten", som Birgitta Dahl säger. Det är ändå en rapport som hälsovårdsministern i Storbritannien tagit initiativet till. Den har utarbetats under medverkan av hälso- och socialministeriet, tror jag den korrekta översättningen är.

Det är alltså en regeringsrapport på mycket hög nivå, med hög kompetens hos de deltagande experterna. Varför har ni inte tagit upp någonting i departementsskrivelsen om Black-rapportens undersökningar och deras

resultat, som är mycket kritiska, utan bara hänvisat till OKG, kärnkraftsindustrins folk, Wikdahl och andra? Det är min första fråga.

Jag tvivlar på sådana här departementsskrivelser, där man bara tar fram den ena sidan och inte använder sig av den mycket grundliga och omsorgsfulla rapport som Black-rapporten är.

Nu hänvisar Birgitta Dahl till kärnkraftsindustrins organ i Storbritannien, BNFL. Det är bara att konstatera att det gör Black-rapporten också när det gäller de 3-procentiga utsläppsmängderna. Det står på s. 43 i rapporten: "We were told by BNFL" – vi meddelades av BNFL – "that --- 3 % from storage of oxide fuel from overseas stations" hade läckt ut.

Det är ju inte någonting som man bara kan negligera. Man kan inte bara säga att detta är en icke korrekt uppgift, för den kommer också från BNFL. Antingen är det Birgitta Dahl och industridepartementet som kommer med oriktiga uppgifter eller också är det Black-rapporten – och hänge två hänvisar ni till BNFL.

Jag tycker att departementsskrivelsen från januari i år är mycket svag. Där finns andra konstigheter också. Där står att statens representant i statens strålskyddsinstitut Ragnar Boge enligt uppgift varit i Sellafield den 9–11 januari. Det står på s. 16 i skrivelsen. På s. 4 står det att Wikdahl och Mandahl från OKG har varit där den 12 januari. Enligt vad som sagts av Ragnar Boge själv har han aldrig varit i Sellafield.

Nu vill jag ställa min andra fråga: Har Boge varit i Sellafield i Storbritannien över huvud taget under tiden den 9–12 januari eller inte?

I vilket fall som helst finns det motsägande uppgifter om datum i denna departementsskrivelse. Jag tycker att det också är ett bevis på att man bara försöker följa upp kärnkraftsindustrins intressen. Man går inte in på brittiska statens utredningar. Man kollar inte upp och redovisar dem, utan bara OKG:s uppfattning och ingenting annat förs fram.

Vidare om detta med utsläppen: All right, nu finns det lager och det släpps ut relativt litet. Jag kan hålla med om att det är litet i förhållande till den mängd som finns lagrad. Men det släpps ut, och vi har bränsle där. Och hur går det när upparbetningen av det svenska bränslet i Sellafield sätter i gång, och vem bestämmer det?

Vi kan återgå till denna rapport där det finns en redogörelse från OKG om dessa saker. Man redovisar kontraktet, och OKG:s representanter säger att BNFL avgör när bränslet skall upparbetas. Enligt uppgift skall detta kanske starta någon gång efter 1990.

Då frågar jag: Om nu den svenska regeringen och riksdagen beslutar här hemma att svenskt bränsle icke skall upparbetas, kommer detta också att gälla dessa element som ligger i Sellafield? De ägs av OKG, och det är BNFL som skall besluta om upparbetning. Har inte regeringen något ansvar? Kan det brittiska atomenergiorganet tillsammans med OKG besluta om upparbetningen av svenskt använt kärnbränsle?

Detta tycker jag är mycket viktigt att få svar på.

Vi kan konstatera att vi är inblandade i detta. Det är en följd av den kärnkraftspolitik som bedrivits och tydligen skall fortsätta.

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Nästa sak gäller Pariskommissionen och vad som har hänt i dessa olika sammanhang. Birgitta Dahl säger att de nordiska staterna har ställt upp.

Men detta kan ifrågasättas. Entusiasmen har inte varit så stor från svensk sida. Det har jag påtalat förut i en debatt med jordbruksministern om dumpningarna.

Det är korrekt som sägs i svaret att det i denna fråga kom ett tilläggsförslag från Danmark vid det ifrågavarande mötet om att fastställa årtalet 1986 när bästa tillgängliga teknologi skulle vara införd. Det var inte bara Danmark som lade fram detta förslag. Det var, vilket jag kan citera ur referatet från en debatt i danska folketinget, också Island, Norge, Irland och Danmark. Det hade därför inte varit så särskilt svårt att ta upp diskussioner med Norge och Danmark, som var speciellt berörda – Finland stod ju litet utanför som observatör.

Jag kan därför inte se annat än att det fanns en ovilja från den svenska energiministerns sida att biträda detta förslag om att sätta en gräns för bättre rening i Sellafield och La Hague före 1986.

Har vi någon anledning att i Sverige hålla dessa upparbetningsanläggningar om ryggen på något sätt? Förhoppningsvis är det inte så, men man skulle kunna tro att det är på det sättet när man läser vad som här sägs och när man läser vad andra som varit med vid dessa möten säger.

Så några ord om dessa 140 ton, från i första hand Oskarshamsreaktorerna, som nu finns i Sellafield. Man kan därvidlag inte som i fallet Cogéma från socialdemokraternas och den nuvarande regeringens sida skylla på borgerliga regeringar, för kontakterna beträffande transporter i detta fall började under tiden före 1976, då vi hade en socialdemokratisk regering. Vad som är viktigt är att det gäller en ganska stor mängd använt svenskt bränsle. Det ägs av ett bolag, och det kan upparbetas av det brittiska atomenergiorganet. Vad skall det plutonium som kommer fram när man efter 1990 sätter i gång denna upparbetning användas till? Det är ett mycket intressant spørsmål.

Vi vet ju att man från början byggde upp den engelska kärnkraftsindustrin i syfte att skapa ett engelskt atomvapen. Det var denna industris ursprung, och man har fortsatt på den vägen. Kan alltså – det är en ytterligare fråga – OKG sälja sitt plutonium till någon brittisk uppköpare efter 1990? Kan den svenska regeringen – oavsett vilka som då sitter i den – göra någonting åt detta? Vad har vi i så fall för kontroll över det plutonium som kan upparbetas efter regeringens beslut och som ägs av ett privat svenskt kärnkraftsbolag? Hur går det alltså med detta plutonium vid försäljning från OKG? Vad kan den svenska regeringen göra i ett sådant fall? Det skulle också vara oerhört intressant att veta.

Så över till en gammal kär följetong – Cogéma. Här är det tydligen stora saker på gång. Sven Anér har i artiklar i Dagens Nyheter visat på detta, och vi har hört i Dagens eko om det, men det har varit dödstyst från regeringens sida om vad som håller på att ske.

Vi har ju några ton liggande där borta. Jag måste här skärpa debatten litet grand, eftersom det är en felaktig historieskrivning att, som Birgitta Dahl gjorde, säga att det här är fråga om något som de borgerliga regeringarna

bestämde 1976–1982. Ni var ju själva med 1977 när det gällde KBS 1, och ni tillhörde inte dem som försökte stoppa uppärbetningsavtalet och den laddning av de svenska reaktorerna som grundade sig på KBS 1. Tvärtom – ni drev på och hade inte några större dubier inför uppärbetningsavtalet med Cogéma. Det är dålig stil att skylla på de borgerliga regeringarna. Ni hade 1977 kunnat gå emot detta, men det gjorde ni inte. Det är litet cyniskt att nu berömma sig av att man inte gjort något för detta och inte tar något ansvar för det.

I vilket fall som helst ligger det just nu 57 ton där borta. Jag vill fråga: Skall det skickas ytterligare något använt kärnbränsle till La Hague, eller är det fråga om både den första och sista leveransen? Om vi inte skall skicka något ytterligare, får vi i så fall ändå vara med om att betala? Oavsett om vi skickar dit något ytterligare kärnbränsle eller inte stipulerar kontraktet att vi skall bidra till att stå för fiolerna. Summa 4 miljarder har nämnts, men det kan röra sig om mera eller kanske om mindre.

Jag vill veta vad energiministern har att säga om det – det gäller såvitt jag förstår inte något som kan påverka förhandlingarna med Frankrike eller Cogéma, som det talas om i interpellationssvaret. Det är fråga om ett gammalt kontrakt, som har varit i kraft sedan länge.

Det gäller här stora pengar, och det har tidigare under denna frågestund talats om vikten att spara och hålla igen. Men här skall vi tydligen få vara med om att betala en uppärbetningsanläggning för använt kärnbränsle, oavsett om vi uppärbetar något kärnbränsle eller inte. Jag tror att både svenska folket och många andra skulle vilja veta hur det ligger till med den saken.

Jag vill slutligen här även fråga, om Frankrike kommer att få köpa plutonium från denna uppärbetning. I detta sammanhang är ju staten och regeringen inblandad på ett annat sätt än när det gäller Sellafield. Kommer man i Frankrike att få köpa, om man betalar världsmarknadspriset och säger att man skall ha plutonet till sina kärnkraftsanläggningar, förslagsvis till briderreaktorn Phoenix?

Min sista fråga om transporter i det här sammanhanget är kanske också nog så viktig. Jag har frågat om radioaktivt material, inte bara om använt kärnbränsle, och detta närmast med tanke på de transporter som redan pågår och som vi fick veta om i samband med förlisningen av Mont Louis. Det transporteras alltså uranhexafluorid till vår bränsleelementfabrik i Västerås. På vilka kölar går dessa transporter? Vilken säkerhet finns på fartygen? Det är inte fartyg av typ Sigyn som används, utan det är vanliga farkoster med materialet ombord. Det vore intressant att få veta hur dessa transporter går till och hur de övervakas samt vilka säkerhetsåtgärder som har vidtagits.

Anf. 66 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Vi har ju under många år diskuterat kärnkraftens miljö- och säkerhetsproblem här i Sverige, och vi har gjort det mycket grundligt. Men vi har framför allt diskuterat de miljö- och säkerhetsproblem som kommit till uttryck här hemma inom vårt lands gränser. Också på detta område har vi ganska delade

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

meningar i och för sig. Men vi borde vara eniga om att vi måste ställa lika höga krav på miljö och säkerhet utomlands som vi åtminstone gör anspråk på att ställa här hemma i Sverige. Vi kan liksom inte säga att vårt ansvar stannar vid riksgränsen.

Från tid till annan, inte minst under den sommar som nu gått, har vi nåtts av ett antal alarmerande rapporter som just gäller kärnkraftens miljö- och säkerhetsproblem utomlands i fråga om processer där Sverige på olika sätt varit inblandat. Det har gällt frågan om radioaktivt utsläpp från Sellafield. Man har konstaterat t. ex. ökad frekvens av leukemi bland barn både i Storbritannien och på Irland. Helt klart är att man uppmätt oacceptabelt höga halter radioaktivitet i Irländska sjön, och onaturligt höga halter radioaktivitet har kunnat spåras så långt borta från Sellafield som vid den svenska västkusten.

Beträffande den här frågan är ju kontentan av Birgitta Dahls svar att det i varje fall inte är vi som är skyldiga. Det svenska kärnkraftsengagemanget är inte inblandat här. Jag måste säga att jag, precis som Oswald Söderqvist, är litet förvånad över att Birgitta Dahl så fullständigt tvärsäkert sopar Black-rapporten under bordet och bara konstaterar att uppgifterna i den inte är korrekta. I de uppgifter som det svenska industridepartementet har fått från BNFL finns sanningen. Uppgifterna i Black-rapporten kan vi helt och hållet bortse ifrån. Jag tycker i alla fall att det är svårt att förstå att man, på grundval av det underlag som vi har fått del av, kan ta så lätt på vad som sägs av en statlig kommission i ett annat land som haft uppdraget att utreda saken. Man får nästan det intrycket att vi liksom valt de uppgifter som är mest smakliga för svenskt vidkommande. Jag hoppas naturligtvis att så inte är fallet.

På sakens nuvarande ståndpunkt kan jag för egen del inte komma till någon annan slutsats än att uppgift står mot uppgift. Jag skulle vilja påstå att bevisbördan måste ligga på dem som hävdar att det svenska avfallet inte i någon som helst märkbar mån har bidragit till utsläppen. Bevisbördan måste alltså ligga på dem som hävdar detta.

Dessutom är det ju så, att avfallet ligger i Sellafield inte för att ligga där utan för att så småningom upparbetas. Det framgår också av Birgitta Dahls svar att de verkligt stora utsläppsproblemen kanske uppstår då.

Frågan inställer sig omedelbart: Vilka garantier har vi för att man har lyckats lösa miljöproblemen på Sellafield på ett tillfredsställande sätt till den dag då det svenska avfallet skall upparbetas?

Man har länge diskuterat säkerhets- och miljöproblemen vid upparbetningsanläggningen, och det har många gånger ställts krav på förbättringar. Det mest dramatiska man har gjort är väl att när namnet Windscale, som anläggningen hette från början, blev tillräckligt ökänt byta namn till Sellafield. Det blev naturligtvis inte särskilt mycket säkrare för det. Jag vet inte om anläggningen har några nya namnbyten framför sig; men det lär inte förbättra tillståndet i Irländska sjön.

Jag tycker alltså fortfarande att det finns anledning att känna stor oro för det bidrag som svensk kärnkraftshantering kan tänkas lämna – nu och kanske i ännu högre grad i framtiden – till en radioaktiv förgiftning av Irländska sjön

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

och till skador på befolkningen på bägge sidor om sjön – och kanske även i större vatten, eftersom man som sagt har sett spår även i svenska trakter.

En annan fråga som har aktualiserats under sommaren och som jag har tagit upp i min fråga är uranbrytningen i Canada. Vi har ju haft besök av representanter för lokalbefolkningen i trakten av de gruvor som skall leverera uran till Sverige, och de har uttryckt starka farhågor för vad som kommer att hända och redan håller på att hända med deras hemtrakt. De hävdar att här pågår en naturförstörelse av väldiga mått. Självfallet finns det representanter för uranintressena som hävdar att det är fullständigt ofarligt, precis som man i alla tider har hävdat att sådan här hantering är helt ofarlig. Också här står uppgift mot uppgift, men också här måste det vara så att bevisbördan ligger på dem som hävdar att det är ofarligt.

Nu vill inte Birgitta Dahl kommentera denna fråga. Hon hänvisar till en undersökning som hon har satt i gång. Jag får naturligtvis respektera att hon vill avvakta med sina kommentarer tills hon har sett svaret på undersökningen. Men jag vill nog för det första uttrycka förhoppningen att den här undersökningen inte bara kommer att baseras på uppgifter från dem som har kommersiella intressen i denna verksamhet utan att man verkligen grundligt studerar och tar på allvar de synpunkter som lokalbefolkningen har. För det andra hoppas jag att Birgitta Dahl och regeringen när de utvärderar undersökningen gör det med utgångspunkten, att om det visar sig att uranbrytningen leder till allvarliga miljöproblem lokalt, kan inte Sverige köpa uran därifrån.

Det finns även andra problem, som har antytts i min fråga. Jag tänker exempelvis på frågan om säkerheten när det gäller sjötransporter, som naturligtvis aktualiserades genom Mont Louis förlisning. Nu har man förhoppningsvis lyckats få upp alla tunnorna, men det är klart att en god portion tur gjorde att det inte blev allvarliga konsekvenser. Den fråga som Oswald Söderqvist ställde, hur transporter av exempelvis uranhexafluorid till Sverige sker, tycker jag mot denna bakgrund är berättigad.

En nyckelfråga är uppenbarligen frågan om svensk upparbetning. Den är också aktuell i samband med de farhågor som många gånger har framförts när det gäller hanteringen i Cogéma. Arbetsmiljöproblemen där, som från tid till annan har varit aktuella, frågeställningen hur pass säker man kan vara att inte något plutonium hamnar i det franska kärnvapenprogrammet och mycket annat sammanhänger med frågan om upparbetning.

I detta sammanhang vill jag också uttrycka min förvåning över att inte Sverige kunde stödja förslaget om skärpningar när det gäller reningskraven på anläggningarna i Sellafield och La Hague i Pariskommisionen. Situationen är ju den att Sverige var, såvitt jag förstår, det enda nordiska medlemsland som inte ställde upp på den här skärpningen. Nu säger Birgitta Dahl att anledningen till att Sverige inte kunde ställa upp var att man inte hade tid att göra de konsultationer osv. som behövdes för ett sådant ställningstagande.

Då ställer man sig två frågor. Antingen är det så att de svenska rutinerna för att förankra ett sådant här ställningstagande är krångligare, trögare och

besvärigare än t. ex. de isländska. Eller också är det så att det svenska intresset för att få fram snabba ställningstaganden så att vi kunde ställa upp på det här förslaget var mindre än vad fallet var när det gäller Island, Norge och Finland, som alltså ställde upp. I varje fall tycker jag att det är oroväckande – vare sig orsaken är att svensk utrikesförvaltning är mer byråkratisk än andra nordiska länders utrikesförvaltningar eller att Sveriges intresse för skärpta bestämmelser när det gäller upparbetsanläggningarna är mindre än de andra nordiska ländernas.

Det är uppenbart att det är olämpligt att föra ut svenskt använt kärnbränsle för upparbetning. Vi ser vilka problem detta skapar för oss.

Nu för Birgitta Dahl ett litet egendomligt resonemang. Hon säger att socialdemokraterna egentligen inte tycker om det här, utan det är den borgerliga regeringens fel. Det sägs i svaret: "De bindningar som nu finns till upparbetning härrör således från beslut som har fattats av de borgerliga regeringarna under perioden 1976–1982." Detta är ett påstående som Birgitta Dahl ofta och gärna upprepar, men det blir ju inte mycket sannare för att det upprepas många gånger. Nu råkar det vara så att det i samma interpellationssvar finns en motsägelse mot detta påstående. Det framgår klart och tydligt av svaret att ett upparbetsavtal slöts redan 1969. Det var alltså inte så att det första upparbetsavtalet slöts under den tid då det var borgerlig regering.

Som Birgitta Dahl vet – och som vi har haft anledning att påpeka för Birgitta Dahl ett antal gånger – slöt de dåvarande regeringarna över huvud taget inga upparbetsavtal. Det var SKBF som slöt avtalet. SKBF slöt inte avtalet därför att man var tvingad till det. Villkorlagen stipulerar ju inte upparbetning utan pekar på två alternativ – med upparbetning och utan upparbetning. Men kärnkraftsindustrin hade så fruktansvärt bråttom att få i gång sina reaktorer att man sprang i väg och träffade det här uppenbarligen mycket dåliga upparbetsavtalet för att få fart på sina reaktorer så fort som möjligt. Det var alltså inget krav från vare sig regeringens eller riksdagens sida att man skulle välja just det alternativet.

Det enda som regeringen då gjorde var att genomföra en skriftväxling med den franska regeringen, som reglerade den mellanstatliga sidan. Det är inte heller något unikt. Liknande skriftväxling mellan de berörda regeringarna har också skett därefter, nämligen 1984 mellan den svenska och den engelska regeringen, läser jag i Birgitta Dahls svar.

Svaret är som sagt litet osammanhängande och självmotsägande på den här punkten. Precis som Oswald Söderqvist, som inte annars hör till dem som brukar vara försvarsadvokater för några borgerliga regeringar, har påpekat visade socialdemokraterna vid den här tidpunkten inget som helst intresse av att gå emot alternativet upparbetning.

När vi från centerns sida år 1982 motionerade här i riksdagen om att man skulle stoppa upparbetningen, fick vi inte ens socialdemokraternas stöd för detta motionskrav, vilket jag tycker är anmärkningsvärt.

Nu säger Birgitta Dahl att det råder enighet om att vi skall inrikta arbetet med frågan om hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle på direkt

slutförvaring utan upparbetning. Det låter naturligtvis bra. Frågan är bara hur regeringen tänker sig att omsätta den enigheten i praktisk handling. Det enda som man möjligen skulle kunna se som positivt ur den här synvinkeln – åtminstone vad som vi hittills har kunnat konstatera – är att SKBF enligt uppgifter har inlett förhandlingar med Japan och Västtyskland för att komma ifrån en del av upparbetningskontraktet. Jag har emellertid inte fått intrycket att det beror på någon principinställning från regeringens sida, att det är av säkerhetsskäl. Det verkar vara framför allt ekonomiska skäl som ligger bakom. Upparbetningsavtalet är inte så lönsamt, eftersom bränslemarknaden på kärnkraftssidan inte är vad man trodde att den skulle bli. Detta beror på att inte kärnkraften byggts ut i den takt man väntat, vilket i sin tur har att göra med att kärnkraft i allmänhet är en ganska dålig affär.

Frågan är då vad regeringen gör för att driva på utvecklingen. Vad gör regeringen för att vi skall få stopp på upparbetningen och på hanteringen med svenskt kärnbränsle i utlandet, med därpå följande ansvar för miljöproblem i Sellafield och La Hague och problem i samband med transporter?

Den första fråga som jag sammanfattningsvis skulle vilja ställa är alltså: Vad gör regeringen för att få stopp på den här hanteringen med svenskt kärnbränsle utomlands?

Min andra fråga är: Kan Birgitta Dahl säga åtminstone så mycket när det gäller uranbrytningen, att hon är beredd att garantera att Sverige inte kommer att köpa uran i Canada eller någon annanstans, om uranbrytningen sker på bekostnad av miljö och säkerhet lokalt?

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 67 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig först säga att jag inte tänker ge mig in på någon allmän energipolitisk debatt, som Oswald Söderqvist gjorde, utan hålla mig till ämnet för interpellationen och frågan. Jag tänker inte heller kommentera frågan om vem som visar bra eller dålig stil.

Sedan vill jag inledningsvis deklarerera – och det är som svar till Pär Granstedt – att vi självfallet skall ställa lika höga krav internationellt som vi gör här hemma. Vi kan inte – och vi har inte rätt att göra det – kontrollera verkligheten utanför oss på samma sätt som vi kan kontrollera vår egen verklighet, men vi kan ständigt verka för att också reglerna på andra håll och mellan staterna blir sådana att samma stränga krav tillämpas. Vi kan sträva efter att säkerställa att aktiviteter på andra håll som har med vårt kärnkraftsprogram att göra uppfyller samma stränga krav som dem som vi ställer här hemma.

Som exempel på vad vi har gjort i det avseendet vill jag nämna just de undersökningar jag har tagit initiativ till efter de påståenden och larmrapporter som har kommit om verksamheten vid Sellafield och om uranbrytningen i Canada. Syftet är att tillse att vi inte medverkar i en process som inte överensstämmer med de krav vi ställer här hemma.

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Vi har på senare tid också tagit en rad initiativ i internationella sammanhang för att skärpa de internationella kraven. Jag nämnde i mitt svar de initiativ vi har tagit i vad gäller transportsäkerhet och fysiskt skydd.

Jag vill också nämna att jag vid IAEA:s generalkonferens på den svenska regeringens vägnar beträffande kärnvapenstaternas program på det här området framförde kravet att det civila programmet skulle separeras i sin helhet från kärnvapenstaternas militära program och att det civila programmet i sin helhet skall underställas IAEA:s kontroll. Vårt arbete i Pariskommissionen är ytterligare ett led i vår strävan i det avseendet. Jag vill med skärpa understryka att vi har den uppfattningen och att vi för fram den.

Vad beträffar granskningarna i de enskilda fallen är det naturligtvis så att vi begär in redovisningar från de berörda parterna – det är inget omoraliskt i det. Men ställningstagandena sker ju på basis av vad säkerhetsmyndigheter och andra fristående organ har att säga om de uppgifter som vi får in. Det är självfallet så som granskningen beträffande Sellafield eller Canada går till.

När det gäller redovisningen av den granskning av Sellafield som vi har gjort redovisades ett första steg i den hearing vi hade i början av året och som ingick i departementspromemorian. Min kommentar var då att vi hade fått säkerställt att det svenska materialet inte medverkar i de processer som på goda grunder hade utsatts för mycket hård kritik. Jag vill deklarera att vi då också fick säkerställt, att om det blir fråga om upparbetning, kommer den inte att ske i de anläggningar som används nu och som har kritiserats utan i nya anläggningar, som enligt de planer som nu finns kommer att uppfylla helt andra krav. Jag skall strax citera några siffror. Jag sade då också att vi fortlöpande kommer att följa utvecklingen mycket noggrant.

Anledningen till att vi då inte bedömde Black-rapporten var att den inte förelåg då – den kom i somras. När vi granskade Black-rapporten fann vi att det fanns vissa uppgifter där just om utsläppen som inte stämde matematiskt. Då undersökte vi detta. Det kom in uppgifter från BNFL, men SSI granskade dem, och vi granskade dem. Vi har naturligtvis gjort en självständig bedömning. Den hundratusendel som jag talar om i mitt svar gäller Sveriges bidrag till utsläppen från den plats där det svenska bränslet förvaras skilt från det bränsle som kommer från de engelska anläggningarna. Det motsvarar 1,5 curie. Det är en mängd som inte ens är bräkdelen av den naturliga bakgrundsstrålningen. Detta har vi alltså kunnat säkerställa, och det tycker vi naturligtvis är bra. Vi har alltså noggrant granskat de uppgifter som kom in, därför att vi fann att det just på den punkten var något som inte stämde. Jag kan försäkra att vi kommer att fortsätta att följa utvecklingen på samma noggranna sätt.

Vilka garantier har vi, frågar Pär Granstedt, för att det kommer att bli bättre? Mitt svar är att vi kommer att följa utvecklingen. Men de uppgifter vi har nu säger oss att Sellafield i dag totalt släpper ut 90 000 curie per år. Av det kommer 1,5 curie från lagringen av det svenska bränslet. Den anläggning som enligt nuvarande planer skulle komma till användning, om det svenska bränslet upparbetas, skulle släppa ut 2 000 curie. Det är alltså en väldigt stor skillnad. Fortfarande säger jag att vi följer utvecklingen.

När det då gäller en sak i studien från i vintras som har lett till en viss debatt, nämligen huruvida SSI:s representant var vid Sellafield eller inte, har det klarats ut i pressen i vintras att han inte var där. Varför? Jo, därför att han var på den brittiska strålskyddsmyndigheten och diskuterade med den för att skaffa sig underlag för den rapportering som vi hade bett honom göra. Det tycker jag inte var fel. Självfallet är det mycket angeläget att höra den brittiska säkerhetsmyndighetens synpunkter i den här frågan.

Oswald Söderqvist frågade: Vad händer om regeringen och riksdagen beslutar att bränslet i Sellafield inte får upparbetas? Ja, det är ju så att då har enligt de rättsregler som gäller, såvitt jag kan förstå, det företag som har fått tillstånd att föra ut bränslet i det här syftet rätt att rikta skadeståndskrav mot de svenska statsmakterna. Företaget har nämligen fått rätt att i detta syfte föra ut bränslet.

Får jag då också ge en sakupplysning. Det är sant att de två första besluten om utförsel fattades före regeringsskiftet 1976, men det rörde en ytterst liten del av de sammanlagt 140 tonnen. När det gäller den helt dominerande delen har utförseltillstånd getts under den borgerliga regeringsperioden – framför allt under den sista, av Thorbjörn Fälldin ledda, trepartiregeringens tid. Det var då som utförseltillstånd gavs. Jag säger detta därför att jag tycker att rätt skall vara rätt på den här punkten.

När det gäller Pariskommissionens arbete vill jag säga att det inom den svenska regeringen är Svante Lundkvist som är ansvarig för dessa förhandlingar. Vi samråder givetvis med varandra, men det är han som är ansvarig i det sammanhanget. Vi har noggrant gått igenom hur det här har gått till. Praxis är att har de nordiska ministrarna kommit överens om en gemensam handlingslinje, då följer man den. Jag har sagt att det mycket sent i förhandlingarna – och inte bara i förhandlingarna utan även mycket sent på dygnet, ja, i sista stund – kom ett förslag om ett tillägg, om vilket man t. ex. inte kunde veta om det som stod där var praktiskt genomförbart. Inte heller fanns det möjligheter till samråd, eftersom detta skedde vid en tidpunkt på dygnet då det inte gick att få tag i folk och inte fanns tillgänglig tid. Det gäller i varje fall den svenska delegationen. Jag skall inte närmare kommentera detta. Men naturligtvis strider detta förfaringssätt mot vad som är praxis i sådana här sammanhang. Vår inställning är att vi självfallet skall medverka till att vi får bästa tänkbara metoder i de här sammanhangen. Bl. a. engelsmännen har ålagts att redovisa vad de kan göra före det här årets utgång. Vi får således snart anledning att återkomma till dessa frågor. Vi är angelägna om att nå praktiskt genomförbara resultat så snart som möjligt.

När det sedan gäller Cogéma och bakgrunden till vad som hänt i det fallet ser jag att jag i det här inlägget tyvärr inte har möjlighet att ta upp den saken. Jag ber att få återkomma till den frågan, för det krävs en ganska ordentlig redovisning och jag är beredd att ge en sådan.

Anf. 68 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Först till det inledande om en allmän energipolitisk debatt. Jag har inte avsett att ta upp en sådan debatt. Jag har strikt hållit mig till

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

kärnkraftsproblematiken och inte alls syftat till att föra någon allmän energipolitisk debatt. Jag tycker att det är felaktigt av Birgitta Dahl att påstå något annat.

När det gäller att kommentera bra eller dålig stil får Birgitta Dahl gärna anklaga mig för dålig stil. Men kom då också med konkreta påståenden! Tala om på vilket sätt jag eller mitt parti visat dåligt stil. Tänk på vad ni från socialdemokratiskt håll har gjort – det gäller också Birgitta Dahls agerande i alla möjliga utredningar och senast i energikommittén 1981. Jag säger detta för att skärpa attityden litet grand, så att påståenden inte bara står oemotsagda. Birgitta Dahl talar ju inte klarspråk, vilket jag tycker att vi gott kunde göra.

Sedan till det här med departementsstyrelsen och Black-rapporten. Birgitta Dahl säger att den rapporten inte fanns i januari. Men rimligtvis måste ni ha vetat om att det arbetet pågick, att den brittiska regeringen hade tillsatt den här mycket kvalificerade kommissionen. Varför var det då så bråttom att komma ut med den aktuella ofullständiga departementsskrivelsen? Ni hade väl kunnat vänta, eller också hade ni kunnat gå ut med ett pressmeddelande där ni sade att ni skulle ge en ordentlig redovisning "från alla parter", som Birgitta Dahl här säger. Men det är vad ni inte har gjort. Ni har inte hämtat in material från alla berörda parter. Ni har inte inhämtat ett dugg från det brittiska samhällets – som vi brukar säga här i Sverige – utredningar. Ni struntade i den utredning som arbetade. Ni var väldigt kvicka med att skicka över OKG-folk – kärnkraftsindustrins folk, Wikdahl och andra – och lägga fram deras synpunkter. Det finns fortfarande skäl att framföra kritik på den punkten.

Åter till det här med Boge-historien. Det har visat sig att ni i industridepartementet går ut med felaktiga uppgifter i era skrivelser. Det gäller alltså Birgitta Dahls ansvarsområde. I Boge-rapporten står följande tydligt och klart på s. 16:

"Under tiden 9–11 januari 1984 besökte B. Mandahl, OKG Aktiebolag och R. Boge, Statens strålskyddsinstitut, uppberedningsanläggningen vid Sellafield Works i England – – ." Det skall ni inte skriva om han var på det brittiska strålskyddsinstitutet – för då stämmer det ju inte!

Man måste bli kritisk när ni inte kollar att uppgifterna från departementet i sådana officiella publikationer är korrekta. Det väcker också uppmärksamhet i samhället, i pressen och i den svenska opinionen – man blir misstänksam och undrar vad det är som pågår. Det är värst för er själva. Försök inte att försvara ett hafsigt och dåligt handläggande av så viktiga frågor!

Jag tyder Birgitta Dahls senaste inlägg så att sådant plutonium som kan komma fram vid en uppberedning som det brittiska atomenergiorganet bestämmer att man vill göra, går det också att köpa från OKG, oavsett om vi här i riksdagen eller den svenska regeringen fattar beslut om att inte uppbereda svenskt bränsle. Om detta är fel vill jag ha en redogörelse för på vad sätt det är fel. Vi har inte kontroll över om detta svenska bränsle skall uppberedas eller inte, vi kan inte fatta beslut om det i riksdagen – är det korrekt uppfattat?

Beträffande Pariskommissionen vidhåller jag fortfarande att uppfattningen från Danmark och andra nordiska länder, att man från Sverige varit trög och ovillig att stödja dessa förslag, är riktig. Jag tycker det är litet dåligt att skylla på den sena timmen och att det inte har varit den brukliga gången osv. när frågan var uppe i Oslo. Om alla de andra nordiska länderna kunde ställa sig bakom att ett sådant beslut skulle gälla 1986, vad hindrade då den svenska regeringen från att göra det? Både Norge, Danmark och Island hade tydligen ett tillräckligt underlag – Finland är observatör och står litet utanför. Varför dög inte för den svenska regeringen det underlag som fanns och som redovisats av den danske ministern i folketinget flera gånger? Varför måste ni vänta och ha ytterligare utredningar?

Om frågan nu kommer upp igen, som Birgitta Dahl säger, skärp då attityden och stöd bestämt kraven från de övriga nordiska länderna. Visa att vi är med på detta och ställ upp på att stoppa utsläppen i Engelska kanalen, i Irländska sjön och i hela Nordsjön. Utsläppen från Sellafield har ju redan spritt sig till den svenska västkusten, där det finns stora mängder radioaktivitet, vilket redovisats i utredningar från universiteten i Lund och Göteborg och även i den svenska pressen.

Anf. 69 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Birgitta Dahls deklARATIONER att vi skall ställa lika höga krav internationellt som här hemma tycker jag i och för sig är lovvärda. Sedan diskuteras det ibland om det ställs tillräckligt höga krav här hemma – men den debatten kanske vi får tillfälle att återkomma till.

Jag tycker att Birgitta Dahl tar tillbaka litet när hon säger att vi inte har rättighet att ställa krav utan att det gäller att sträva efter överenskommelser osv. Det är klart att vi inte för några utländska parter kan diktera hur de skall göra. Men vi kan välja att inte ha med sådana utländska parter att göra som inte uppfyller de krav som vi ställer. Vi kan välja att inte köpa uran om det inte bryts under betryggande omständigheter, välja att inte upparbeta svenskt kärnbränsle om inte upparbetning och lagring sker under betryggande omständigheter, välja att inte transportera radioaktivt material om inte transportererna sker under betryggande omständigheter. Den rätten och den skyldigheten och det ansvaret har vi, att inte själva blanda oss i något som sker utomlands där högt ställda krav på miljö och säkerhet inte uppfylls.

Birgitta Dahl kom sedan in på frågan om hur utvärderingarna av miljö och säkerhet görs. Detta sker på så sätt att parternas redovisningar samlas in och svenska säkerhetsmyndigheter gör bedömningar av dem. Det är möjligt att det går till på det sättet. Men det är naturligtvis mycket viktigt att det inte bara kommer in redovisningar från dem som har ett mer eller mindre uttalat kommersiellt intresse av att det hela skall se snyggt och bra ut, utan att det också finns med oberoende bedömningar. Vi har på detta område kunnat konstatera att det finns mycket starka band inte bara mellan olika berörda företag utan tyvärr också mellan företag och myndigheter och mellan företag och instanser av olika slag. Det skulle vara intressant att få ytterligare kommentarer om detta. Det är viktigt att se till att det i de redovisningar som

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

tas fram också finns med bedömningar av instanser med eget källmaterial, som är helt oberoende av de kommersiella intressena. Man måste också lyssna på de synpunkter som lokalbefolkningen har, t. ex. när det gäller uranbrytningen i Canada.

Den beskrivning som Birgitta Dahl gav av hur man har hanterat Black-rapporten – som ett exempel på hur sådana här provningar görs – kändes inte riktigt betryggande. Man har alltså tittat på Black-rapporten och funnit att det är någonting som inte stämmer. Därför har man gjort en egen kalkyl, som är betydligt mera gynnsam ur svensk synvinkel, och man säger att det finns fel i Black-rapporten och talar om hur det skall vara. Det är möjligt att det finns fel i Black-rapporten, men det kan också hända att de svenska bedömningarna är felaktiga.

Jag vill ställa en direkt fråga: Har man från svensk sida haft kontakt med de ansvariga bakom Black-rapporten och jämfört bedömningarna? Har de ansvariga bakom Black-rapporten också konstaterat att deras uppgifter är felaktiga? I så fall kan detta ställningstagande accepteras. Är man alltså inom det svenska industridepartementet ense med de ansvariga bakom Black-rapporten om de siffror som Birgitta Dahl nu presenterar för oss?

När det gäller den eventuella upparbetningen i Sellafield – jag hoppas att den inte kommer till stånd – av svenskt kärnbränsle ligger garantin för att den sker under betryggande omständigheter i att regeringen skall följa utvecklingen. Det är bra. Men innebär det också att regeringen är beredd att se till att upparbetningen av svenskt kärnbränsle i Sellafield stoppas om det visar sig att den inte blir så betryggande som man nu uppger att den skall vara? Är man beredd att ta hem det svenska utbrända kärnbränslet från Sellafield om det visar sig att lagringsbetingelserna inte är fullt så betryggande som de uppgifter som Birgitta Dahl har lämnat här ger vid handen?

Birgitta Dahl har under ett par års tid ägnat sig åt att sprida en myt om att det var under Fälldinregeringarnas tid som bindningarna till upparbetning skedde. I dag gör Birgitta Dahl en reträtt från denna mytbildning, och det är lovvärt. Det är inte längre någon principskillnad mellan den tidigare socialdemokratiska regeringens agerande och de icke-socialistiska regeringarnas agerande på detta område, utan det är en kvantitetsskillnad. Den stora skillnaden är alltså att det gavs utförelsetillstånd för mindre kvantiteter under den tidigare Palmeregeringen än det gjordes senare.

Då är vi ense, Birgitta Dahl, om att det var under socialdemokratisk tid som man började skriva avtal om upparbetning och som man började ge tillstånd till utförelse av utbränt kärnbränsle för upparbetning. Om vi alltså är ense om det, är det en stor framgång. Om vi också får höra vad regeringen är beredd att göra för att driva på utvecklingen till ett stopp för framtida upparbetning vore det ännu bättre.

Anf. 70 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är ju ett faktum att vi inte har rätt att tvinga på andra samma saker som vi kan kontrollera här hemma. Det är också ett faktum att vi anstränger oss på alla sätt för att säkerställa att de aktiviteter vi deltar i

utanför vårt lands gränser uppfyller de krav vi ställer här hemma. Det är slutligen också ett faktum att vi har övertagit ett arv på det här området där verkligheten på många sätt ser annorlunda ut än vi skulle önska. Detta för mig direkt in på frågan om upparbetning och om ansvaret på den ena eller andra sidan för bindningarna i det sammanhanget.

Vad jag hann med i mitt tidigare svar var enbart en diskussion om utförseln till England. Låt mig nu säga följande: Fram till 1976 rådde en kombination av omedvetenhet och enighet på det här området. Det var ingen som invände mot upparbetning. De första som tog ställning emot var vi, när vi bedömde remissvaren på AKA-utredningen 1976. Då hade bara ett par mycket begränsade utförseltillstånd till England getts. Det var det enda som hade skett. På den grunden gick vi emot villkorslagen. Vi gick emot upparbetning principiellt, och vi kämpade förgäves emot under hela oppositionstiden.

Det var under de här åren som det gavs utförseltillstånd för praktiskt taget alla kvantiteter till England. Det var under de här åren som upparbetningsavtalen med Frankrike slöts. Det regeringsavtal som reglerar affärsavtalen handlar om att regeringen åtar sig att se till att de avtalslutande parterna uppfyller sina åtaganden enligt avtalen. Det handlar inte om IAEA-kontroll eller någonting sådant. De skriftväxlingar som vi därefter har haft med olika länder – bl. a. den med England som jag redovisade – handlade om att säkerställa IAEA-kontroll. På motsvarande sätt har vi agerat i förhållande till en rad andra länder, däribland Frankrike, för här var det inte heller på ett tillfredsställande sätt ordnat av dem som hade medverkat till upparbetningsavtalen. Jag menar därför att vi har ganska mycket att anklaga er för när det gäller att de här frågorna inte skötts på ett riktigt sätt.

Vad har vi gjort efter regeringsskiftet? Vi har sett till att konsekvent rikta in politiken inför framtiden så, att vi skall slippa upparbetning – med en ny lagstiftning och med ett nytt sätt att hantera de här frågorna. Det är inte vi utan de borgerliga regeringarna som i regeringsbeslut har uttalat att man finner att KBS-1-metoden uppfyller kraven enligt villkorslagen och som därmed lagt grunden för driftstillstånden för flera av våra reaktorer.

Vi har tagit en rad internationella initiativ för att stärka skyddet på det här området, och det kommer vi även fortsättningsvis att göra. Vi har sett till att vi skall få en mer ansvarsfull hantering. På punkt efter punkt där vi får gå in och granska hur vi skall förbättra situationen är det fråga om ett arv som vi förvaltar sedan tidigare.

Det är riktigt att vi före 1976 – det säger jag än en gång – alla hade samma uppfattning. Det var emellertid 1976 som vi ville bryta trenden och ni inte ville det. Det var först efter 1982 som någonting praktiskt gjordes åt de här frågorna. Jag vill inte säga att vi är stolta över detta. Det är tillräckligt besvärliga frågor för att man inte skall vilja använda sådana uttryck, men vi tycker att vi har tagit ett ansvar som andra inte tog när de hade möjlighet att göra det – och det är mycket kvar att göra på det här området.

Av många skäl, inte minst omsorgen om att det hela skall få ett bra och ansvarsfullt slut, vägrar jag enständigt att kommentera de pågående förhandlingarna. Det måste ni respektera – i alla avseenden.

En sak vill jag dock säga: Om försäljning någonsin skall ske av plutonium som kan uppkomma vid en eventuell uppärbetning av svenskt material kräver detta regeringstillstånd. Ett regeringstillstånd kommer den här regeringen inte att kunna ge, annat än under förutsättning att man på ett tillfredsställande sätt kan visa att det inte finns minsta risk för missbruk. Vår inställning är att vi måste verka för en internationell kontroll av de här frågorna som är mycket bättre än den vi har i dag. Vi har alltså sett till att vi – när det gäller de länder där denna situation skulle kunna tänkas uppstå – har tillfredsställande IAEA-kontroll, som tidigare saknades. Vi har tagit upp de här frågorna i de internationella organ som hanterar dem. Väldigt mycket av den verksamhet som vi bedriver i det internationella atomenergiorganet handlar just om att försöka att äntligen få i gång vettiga diskussioner kring frågorna om plutoniumhantering och en förstärkning av skyddet mot missbruk av kärnkraften.

Låt mig sedan beröra transportfrågorna.

När det gäller andra transporter än transporter av utbränt bränsle, är det riktigt att även sådana som inte sker med Sigyn – som uppfyller strängare krav än de internationella reglerna – kan komma i fråga.

Vid transporter på internationellt vatten gäller internationella regler. Vi har, som jag flera gånger har påpekat, tagit initiativ för att skärpa dem.

Transporter inom landets gränser sker under samma kontroll som utövas över all sådan verksamhet av statens strålskyddsinstitut och statens kärnkraftsinspektion.

Sedan måste man väl helt enkelt ha brist på argument om man vill använda en felskrivning som vederbörande rapportör står för och har sagt att han är ledsn för som en indikation på att allt som skrivits i en rapport är felaktigt. Vi har rätt ut denna fråga för ett halvår sedan. Det finns angivet i en rapport som författaren står för. Han har talat om vad han gjorde, och det har jag också redovisat här.

Jag tycker faktiskt att det är en poäng att statens strålskyddsinstituts representant besökte den motsvarande brittiska säkerhetsmyndigheten för att få informationer därifrån.

Jag tycker faktiskt också – lika väl som det är självklart att man hör olika parter – att det skulle vara mycket egendomligt om vi inte infordrade en fullständig redovisning från den närmast berörda parten, just därför att vederbörande har intressen på området! Det är klart att vi måste begära en redovisning.

Sammanfattningsvis vill jag säga, att vi arbetar systematiskt för att så långt det står i mänsklig makt öka säkerheten i alla led av kärnkraftshanteringen. Den mänskliga faktorn gör sig gällande på detta område liksom på alla andra, och vi måste framför allt ha den grundläggande inställningen att vi aldrig får låta oss nöja utan ständigt måste driva på kritiskt för att förbättra. Det är just denna nya säkerhetsfilosofi som ligger till grund för den nya lagstiftningen på det här området – något som faktiskt också är en förändring till det bättre jämfört med de förhållanden som har rått under tidigare regeringar.

Anf. 71 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Nu för Birgitta Dahl över debatten till att gälla det vanliga käbblet mellan centern och SAP om vem som har störst skuld. Den frågan kan ni i och för sig diskutera, men det är ganska ointressant. Som jag sade i mitt första anförande har ju inte socialdemokraterna vare sig i regeringsställning före 1976 eller i opposition under den kritiska perioden 1977/78 eller efter det att man fick regeringsansvaret 1982 på något avgörande sätt försökt bryta trenden i det svenska kärnkraftsprogrammet. Ni har stenhårt drivit linjen att det skulle vara utbyggnad före avveckling – sedan folkomröstningsbedrägeriet. Ni tog inte avstånd från Cogéma-avtalet när det genomdrevs under 1977. Ni drev i stället på, ni var med om att godkänna och driva fram KBS 1 och ladda de reaktorerna. Det är alltså meningslöst för Birgitta Dahl att här försöka dra sig undan det ansvar som socialdemokraterna har för den svenska kärnkraftsutvecklingen och allt det som har följt med den – jag tänker på uppbyggnadshistorier och annat sådant. Det har ni varit med och drivit fram, och ni har inte försökt stoppa det. – Detta om detta.

Jag kan förstå att Birgitta Dahl inte vill kommentera Cogéma-avtalet. Det har inte heller någon av de andra energiministrar som jag haft debatter med under årens lopp velat göra – inte Olof Johansson i centern, och inte heller någon av de andra: Tham, Petri, Eliasson och vad de har hetat. Det har svenska folket aldrig fått veta någonting annat om än det som har drivits fram av kärnkraftsmotståndare och andra. Utöver detta har ingenting kommit ut.

Låt mig sedan än en gång återkomma till bränslet i Cogéma och i Sellafield. Något plutonium kommer inte att försäljas utan att den svenska regeringen har beslutat detta, säger Birgitta Dahl. Jag antar att det måste vara korrekt. Men uppbyggnaden av 140 ton vid Sellafield kan vi inte göra någonting åt. Om det brittiska atomenergiorganet beslutar sig för att uppbeta 140 ton använt kärnbränsle som ligger i bassängerna i Sellafield kommer den uppbyggnaden att ske, oavsett om vi här hemma bestämmer oss för att inte uppbeta. Det är ytterligare ett utslag av vad kärnkraften har fört oss in i. Vi kan inte heller i framtiden veta vart det plutoniet kommer att ta vägen, eftersom Birgitta Dahl inte kan ansvara för kommande regeringars beslut i den här frågan. De betingelserna har ni hjälpt till att driva oss in i.

Jag lider inte brist på argument när jag visar på fel i en departementsskrivelse – sådant kan naturligtvis förekomma. Men det faller in i ett mönster. Vi som har hållit på med det här under många år känner så väl igen det. Man skjuter ständigt undan det som är besvärligt och riskfyllt, man försöker ständigt släta över och tala om att det inte är så farligt, att man har vidtagit alla åtgärder, osv, osv. Insatt i det mönstret blir också en sådan liten skrivelse suspekt. Man säger t. ex. utan vidare att man har varit här och man har varit där. Visst, det är bra att SSI har tagit kontakt med det brittiska organet på det här området. Självfallet tycker också jag att det är alldeles utmärkt. Men det framgår inte av skrivelsen, utan det som framgår av den är att OKG står för i stort sett allt som där sägs. Den är präglad av OKG:s framställning. T. o. m. Boges rapport är i vissa avseenden en direkt kopia eller direkta citat av det som Wikdahl från OKG tidigare sagt. Ni borde väl begripa att sådant

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

uppammar ytterligare misstänksamhet. Det är självklart.

Det är bra att man försöker bättra på säkerheten. Men det allra bästa är självfallet att vi får fram en avvecklingsplan för den svenska kärnkraften, att vi så fort som möjligt tar hem bränslet som ligger i Sellafield och i La Hague och har kontroll över det här hemma, att vi inte blir inblandade i upparbetningsaffärer med åtföljande utsläpp och andra sådana saker. Det är det viktigaste. Om vi inte själva är inblandade i sjötransporter, inblandade i upparbetningskontrakt, inblandade i plutoniumframställning med åtföljande försäljning och allt sådant behöver vi inte anstränga oss att öka säkerheten. Tag fram en avvecklingsplan, stoppa den svenska kärnkraften så fort som möjligt i stället för att tala om hur man kan kringgärda den med säkerhet så att verksamheten skall kunna fortsätta i all oändlighet! Det är detta det gäller, Birgitta Dahl, och inte bara att vara bra på att administrera den svenska kärnkraftsutbyggnaden med avfallshantering och annat sådant. Det är det vi vill höra och inte motsatsen!

Anf. 72 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Först till historieskrivningen.

Fram till 1976 trodde alla att upparbetning var en bra väg att gå, säger Birgitta Dahl nu, men efter 1976 – dvs. efter regeringsskiftet – hade socialdemokraterna simsalabim en annan uppfattning.

Denna ändrade uppfattning och denna kritiska inställning till upparbetning skulle alltså vara det som låg bakom att socialdemokraterna gick emot villkorslagen. Men som jag redan har påpekat flera gånger tidigare i denna kammare föreskriver villkorslagen inte upparbetning. Den möjliggör upparbetning såsom ett alternativ men också förvaring utan upparbetning. Om detta var problemet med villkorslagen för socialdemokraterna, hade de inte behövt gå emot villkorslagen. De hade möjligen kunnat föreslå den ändringen att upparbetningsalternativet skulle tas bort ur villkorslagen. Men det gjorde inte socialdemokraterna. De gick emot lagen i dess helhet. Varför? Jo, de insåg att villkorslagen skulle bli en allvarlig svårighet för en framtida kärnkraftsutbyggnad, och en framtida kärnkraftsutbyggnad ville socialdemokraterna ha. Alltså var de emot villkorslagen. Det är uppenbart fråga om detta. Socialdemokraterna hakade upp sig just på upparbetningskravet.

Jag kan inte heller påminna mig att socialdemokraterna därefter här i riksdagen krävde ett förbud mot upparbetning av svenskt kärnbränsle. När centern så småningom reste detta krav 1982, var socialdemokraterna med om att avslå centerns motion här i riksdagen. Jag tycker att Birgitta Dahl skulle avstå från de bröstoner mot centern som hon så gärna tar fram så fort dessa frågor kommer på tal. Låt oss erkänna att faktiskt varken centern eller socialdemokraterna eller några andra i mitten av 1970-talet var tillräckligt på det klara med de problem som upparbetningen kunde föranleda. Det var en insikt som växte sig starkare senare under 1970-talet, fram till decennieskiftet. Då tog vi för vår del konsekvenserna genom att kräva ett förbud mot upparbetning, ett förbud som vi alltså inte har fått.

Det intressanta är vad som nu görs. När jag försöker få ett besked från regeringen om hur regeringen agerar för att förhindra den framtida upparbetningen av svenskt kärnbränsle så att vi kan dra oss ur denna hantering som vållar oss så många problem, får jag till svar mycket allmänna ord om att man "inriktar arbetet på", osv. Det är mycket litet av konkreta åtgärder från regeringens sida. Det är bekymmersamt. Trots allt är konkreta åtgärder det viktiga.

Det är ett faktum, säger Birgitta Dahl, att vi inte har rätt att ställa krav på hur man skall sköta dessa frågor i andra länder. Vi kan bara "ta initiativ" och "arbeta för", etc. Det är riktigt. Jag har inte förnekat detta. Däremot har jag understrukit att vi för vår del kan avstå från att vara delaktiga i en sådan hantering av radioaktivt material utomlands som inte fyller de säkerhets- och miljökrav som vi vill ställa. De för mig kvarstående frågorna när det gäller denna hantering är:

1. Hur arbetar regeringen konkret för att förhindra att svenskt avfall upparbetas i framtiden? Man är tydligen enig med oss om att det är olämpligt.
2. Kan regeringen garantera att Sverige, om det visar sig att uranbrytning och transporter av radioaktivt material, upparbetning eller vad det vara må inte sker under absolut betryggande omständigheter, drar sig ur denna verksamhet?

Anf. 73 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag kan faktiskt mot bakgrund av vad som har varit inte avstå från att både känna och visa moralisk indignation inför det spel som pågår här.

Det är riktigt att vi kan låta bli att delta i sådant som inte överensstämmer med de krav som vi själva ställer. Vi har även en skyldighet att göra så. Vi har en fortlöpande kontroll och en lagstiftning som reglerar verksamheten. Det krävs utförelse- och införelsetillstånd för allt material som passerar svensk gräns.

Väldigt många av de svårigheter som vi i dag brottas med beror emellertid på det onda arv som vi har fått överta från andra och som har försatt oss i tvångssituationer.

Jag vill upprepa en gång till att lika väl som det är sant att alla partier trodde fram till 1976 att den riktiga metoden var att upparbeta, är det vi som har gått i spetsen för att förhindra detta. Problemen skulle inte ha varit sådana som de är i dag, om vi hade fått kontrollera utvecklingen under perioden 1976–1982.

Att vi ändrade uppfattning 1976 hade inte med regeringsskiftet att göra utan med att det var sommaren 1976 som AKA-utredningen presenterades. På hösten kom remissinstansernas och en del forskares larm, som vi lyssnade till.

Det var ett skäl, men inte det enda, till att vi underkände villkorslagen. Det fanns många andra brister i den ur säkerhetssynpunkt, och det berodde ju på att den var ett led i det politiska spelet kring Fälldin-regeringens bildande och inte ett uttryck för omsorg om säkerheten.

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Ett skäl till att vi nu har en hel del bekymmersamma frågor att lösa är ju att den svenska regeringen är förpliktigad, enligt det avtal som Olof Johansson förhandlade fram sommaren 1979, att se till att åtagandena mellan affärsföretagen i vad gäller uppärbetning i Frankrike fullföljs. Det kan inte Pär Granstedt eller någon annan centerpartist vara okunnig om. Det är på det sättet.

Ett annat skäl är naturligtvis att man har underlåtit att i tid vidta de åtgärder som krävs för att möjliggöra mellanförvaring i avvaktan på slutförvaring i Sverige. Vi väckte motion på motion under oppositionstiden och krävde att ett sådant lager skulle iordningställas. Det blev starkt försenat på grund av de borgerliga regeringarnas handlande. Det är en av de orsaker som har gjort att vi har befunnit oss i en besvärlig situation, i vissa fall utan marginaler.

Jag skulle kunna fortsätta den här uppräknningen mycket länge, men jag skall avstå från det.

Jag tycker att det skulle vara bra, om centern lät bli att krypa ifrån sitt ansvar för vad man har medverkat till och i stället deltog i det renhållningsarbete som nu pågår, så att vi i framtiden får en bättre hantering av de här frågorna. Och, Pär Granstedt, det har andra centerpartister gjort på ett konstruktivt sätt. Det gjorde Olof Johansson i de samtal som hölls mellan partierna när vi förberedde den nya lagen. Hans uppträdande, när vi förde debatten om den nya lagen här i februari, var också uttryck för en sådan annorlunda inställning.

Anf. 74 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag kan ha förståelse för att Birgitta Dahl känner moralisk indignation mot centern, men faktum kvarstår ju: vi var inga vänner av villkorslagen från vårt partis sida. Vi bekämpade den från början och utdömde lagen.

Men ni hade ingenting emot den, Birgitta Dahl. Ni lät villkorslagen komma fram. Ni godkände KBS 1. Ni tillät folkpartiregeringen Ullsten att träda till genom att lägga ner era röster. Ni tillät folkpartiregeringen Ullsten att bryta mot en svensk lag, dvs. villkorslagen, och ladda reaktorerna fast det var alldeles klart och tydligt, vilket vi vet ännu bättre i dag, att det inte fanns någon metod som garanterade en, som det hette, helt säker förvaring.

Ni protesterade inte då, och därför måste ni ju klä skott och ta emot kritik. Ni har inte varit oskyldiga, och ni fortsätter på samma sätt som inför folkomröstningen med dubbla budskap. Ni fortsätter som Birgitta Dahl själv gjorde i konsekvensutredningen, en av de mest falska och manipulerade utredningar som har gjorts i det här landet, en skam för det svenska utredningsväsendet. Där försökte man lura i svenska folket att det skulle bli kaos, mörker, arbetslöshet och elände, om man inte fick bygga ut kärnkraften eller fick någonting annat i stället, helst kol – det skulle bli Kolsverige, osv. Man kan också av Birgitta Dahl fordra litet moral. Hon kan inte framstå som någon stor profet som vill avveckla kärnkraften, för Birgitta Dahl och hennes partikamrater har varit med om att bygga ut och utveckla den svenska

kärnkraften. Ni har avvecklat med förnuft genom att tredubbla det svenska kärnkraftsprogrammet. Då kan ni inte slå er för ert bröst och säga att ni har gjort så enormt mycket. Ni har ett mycket stort ansvar, kanske det allra största, för att vi fått det kärnkraftsprogram vi har och för att det har utvecklats som det har gjort.

Detta säger jag inte för att frita centern, som gjort sig skyldig till dubbelspel och annat, men Birgitta Dahl skall inte försöka framstå som någon som arbetat för att stoppa kärnkraftsutbyggnaden i Sverige. Det är inte sant.

Anf. 75 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Vi försöker inte krypa ifrån vårt ansvar. Bara för några minuter sedan konstaterade jag att inte heller vi i tid insåg de allvarliga problem upparbetning kunde medföra. Det var inte förrän 1982 som vi var mogna för att väcka en motion om förbud mot upparbetning, men när vi då kom fram till detta fick vi inte längre socialdemokraternas stöd.

Men jag reagerar mot att Birgitta Dahl gör gällande att det var den dåvarande Fälldin-regeringen som bar ansvaret för att det tillkom upparbetningsavtal. Det var kärnkraftsindustrin som själv valde den vägen att sluta avtalet för att kunna uppfylla villkorslagens krav. Villkorslagen lämnar också möjligheten att välja alternativet utan upparbetning. Man kan inte hävda att den dåvarande Fälldin-regeringen framtvingade upparbetningsalternativet, men man kan kritisera oss för att vi inte stängde den vägen i tid.

Det är alltså kärnkraftsindustrin själv som bär ansvaret för det av allt att döma mycket dåliga avtal som den slöt med Cogéma.

Jag tycker också det är viktigt att komma ihåg att det var under en socialdemokratisk regering som detta påbörjades.

Nu säger socialdemokraterna att de gått i spetsen för kampen mot upparbetning. Det gjorde man i så fall på ett mycket diskret sätt, för det satte inte särskilt många spår i riksdagen i form av konkreta förslag om förbud mot upparbetning.

Anf. 76 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det finns hur mycket dokumentation som helst när det gäller de varningar och förslag som vi lade fram när ni sysslade med att driva fram upparbetningskontrakt.

Jag noterar att Pär Granstedt nu erkänner att det inte var förrän 1982 som ni ändrade er. Det finns väl belagt att vi tog upp frågan redan 1976.

Jag har nu också sagt två gånger, och tvingas upprepa en tredje, att Olof Johansson personligen medverkade till att förhandla fram det avtal varigenom svenska regeringen förbinder sig att se till att det svenska företaget fullföljer upparbetningskontraktet med Cogéma. Det är innebörden av avtalet.

Jag konstaterar också, vilket jag förut gjort i en tidigare debatt, att det sista beslut som den avgående första Fälldin-regeringen fattade – det finns protokollfört – var att KBS 1-metoden uppfyller villkorslagens krav. Till

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

Oswald Söderqvist vill jag säga att man kan diskutera vad som är moral eller inte. Ett bra kriterium på moral är att hålla sig till sanningen. Här har nu Oswald Söderqvist hävt ur sig en rad osanningar som inte får stå oemotsagda. En av de harmlösare är att jag skulle ha tillhört konsekvensutredningen. Det är inte korrekt. Handskas litet mera omsorgsfullt med sanningen. Jag var med i energikommissionen och många andra utredningar men inte just den.

En annan fråga tar jag upp mera som ett exempel på hur Oswald Söderqvist handskas med sanningen, inte av någon annan anledning. Alla påståendena om att vi inte skulle ha invänt mot uppbyggnaden, mot villkorslagen osv. antyder att vi, trots att vi befann oss i opposition, på något sätt skulle ha haft ett medansvar för de beslut som de borgerliga regeringarna fattade under våra protester. Det är fråga om osanningar som inte får stå oemotsagda. Paradexemplet är Oswald Söderqvists osanna och slarviga påstående att vi skulle ha medverkat till att driva på uppbyggnad, Cogéma-avtalet eller godkännandet av KBS 1-metoden, med de formuleringar som finns i villkorslagen om en helt säker metod. Det är glasklart vad vi under alla dessa år sade i dessa frågor.

Jag skulle vilja uppmana Oswald Söderqvist att hålla sig till sanningen i fortsättningen.

Anf. 77 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Och jag skulle vilja uppmana Birgitta Dahl att inte uppträda som en stor moralpredikant när det gäller avveckling av kärnkraft. Ni använde inte er politiska makt på det sätt som ni kunde ha gjort under de här åren.

Kom ihåg den s. k. borrhålsdebatten, ett lågvattenmärke i svensk inrikespolitisk debatt! Hur agerade ni där? Gick ni ut och sade att det här är helt tokigt, och vi har geologisk expertis som säger att detta är helt orimligt? Det sade ni inte. Ni godtog falsarierna. Ni godtog att man sade att KBS 1 var tillräckligt som underlag för laddning av svenska reaktorer. Ni släppte fram folkpartiregeringen Ullsten efter den första trepartiregeringens fall, fastän ni visste att den skulle ladda de ytterligare fyra reaktorer som då var aktuella. Ni sade ingenting mot användandet av villkorslagen i den laddningsdiskussion som fördes i anslutning till KBS 3.

Kom då inte nu och uppträd som någon avvecklingsprofet, Birgitta Dahl!

Jag ber om ursäkt för att jag har sagt att Birgitta Dahl var ledamot av konsekvensutredningen. Det må vara att Birgitta Dahl inte personligen var med i den, men också det agerande som förekom i samband med den utredningen var ett lågvattenmärke för den svenska inrikespolitiska debatten. För allt som där fördes fram till svenska folket var lögn och förbannad dikt. Och ni skall inte svära er fria från det, för ni ställde upp bakom det och var en av de drivande krafterna bakom den kampanjen. Det talades om hur viktigt det var med kärnkraft, t. ex. för att vi inte skulle få arbetslöshet i Sverige. I dag har vi en många gånger högre arbetslöshet än vad vi någonsin hade på den tiden, och kärnkraftverken går för fullt. Ni kommer också att starta ytterligare två, och arbetslösheten kommer att fortsätta att öka.

Detta är vad jag kallar omoral, och det skall Birgitta Dahl inte slingra sig ifrån.

Anf. 78 PÅR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det var litet olyckligt, Birgitta Dahl, att det anförande som Birgitta Dahl avslutade med så vackert tal om att man inte bör uttrycka sig slarvigt och att man bör hålla sig till sanningen, började med påståendet att det sista som den första Fälldin-regeringen gjorde var att besluta att KBS 1 uppfyller villkorlagens krav. Birgitta Dahl vet naturligtvis att det beslutet inte hade den innebörden.

Den typ av tjafsande som Birgitta Dahl ägnade sig åt redan i sitt interpellationssvar är ganska trälåg – med osviktig säkerhet kommer ju de passusar som det handlar om med den här gången också.

Jag vill bara avsluta med en enda fråga: När under den tid då socialdemokraterna var banerförare i kampen mot upparbetning ställde socialdemokraterna krav här i riksdagen om förbud mot upparbetning?

Anf. 79 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Får jag först konstatera att Oswald Söderqvist tar tillbaka den mera harmlösa osanningen, men fortsätter att upprepa de andra.

Till Pär Granstedt vill jag säga följande. Det är faktiskt så att det beslut som fattades som det sista av Fälldin-regeringen innan den sprack innebar ett ja på den första frågan, om huruvida KBS 1-metoden uppfyller villkorlagens krav på en helt säker förvaring. Men detta var inte det som regeringen sprack på, utan på den berömda borrhålsöversikten. Så mina uppgifter var fullständigt korrekta, och det är förödande för centerpartiet.

Anf. 80 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är inte så att jag tar tillbaka felaktiga påståenden annat än om det är fullt klart att de är felaktiga. När det gäller den mycket stora och viktiga fråga som vi nu så länge debatterat här är det fortfarande fullständigt klart att det socialdemokratiska partiet och Birgitta Dahl som en ledande representant för detta socialdemokratiska parti har varit med om att driva fram kärnkraftsutbyggnaden i Sverige. Det har ni gjort med oärliga metoder, oärliga uppgifter, "fejlkade" och oärliga utredningar och genom att manipulera opinionen och framföra uppgifter om energiförbrukning, kostnader o. d. som visat sig vara grovt felaktiga och osanna.

Det är självklart att jag, liksom alla andra kärnkraftsmotståndare, kommer att fortsätta att påpeka detta, speciellt fr. o. m. nu när vi inte, som jag sade i början av den här debatten för ett par timmar sedan, kan se att ni har ändrat er. Ni säger att ni skall avveckla kärnkraften och att ni skall arbeta för det. Men vi får ytterligare en statlig utredning med massor av experter som kostar miljontals kronor, och ni har ingenting att komma med i fråga om avvecklingsplan. Det bidde en tumme, eller berget födde en rätta, eller vad man nu vill ta till för liknelser när det gäller EK 81. Då tappar man förtroendet. Då finns det inte längre någon anledning att ställa upp på något

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

*Om hanteringen av
kärnbränsle*

slags samförstånd och säga att vi skall glömma det som har varit, nu skall vi se framåt. Vi vill inte se framåt i den riktning som ni vill se. Därför kommer den här debatten att fortsätta.

Anf. 81 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det Birgitta Dahl nu gjorde trodde jag var ungefär det som hon menade med att handskas slarvigt med sanningen. Hon påstår nämligen att man godkände KBS 1 med undantag av borrhålen. Men en viktig del i frågan om KBS 1 kunde uppfylla villkorslagets krav var just om det fanns en tillräckligt säker berggrund. På den punkten godkände man alltså inte KBS 1. Då skall inte Birgitta Dahl påstå motsatsen.

Jag frågade när socialdemokraterna i sin egenskap av banerförare för motståndet mot upparbetning under oppositionstiden ställde här i kammaren – eller rättare sagt kammaren vid Sergels torg – konkret yrkande om förbud mot upparbetning. Den frågan fick jag inte besvarad.

Vad som trots allt är allvarligare är att mina många frågor under den här interpellationsdebatten om vad regeringen nu är beredd att göra för att förhindra att vi i framtiden får upparbetning kvarstår obesvarade. Jag frågade om sådana garantier för att vi inte skall t. ex. köpa uran om det inte är helt säkert att uranbrytningen sker under betryggande omständigheter. Några sådana garantier har jag inte heller fått. Jag tycker att det trots allt är de här framtidsinriktade sakerna som är de allra viktigaste, även om Birgitta Dahl har en förkärlek för att vilja förvandla de här debatterna till historiska analyser.

Anf. 82 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag skall be att få citera från det aktuella beslutet vid regeringen Fälldins sammanträde den 5 oktober 1978. Det står:

”Det upparbetningsavtal som åberopas i ansökningsen står enligt regeringens bedömning i överensstämmelse med villkorslagets krav.”

Anf. 83 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det här är faktiskt litet tråkigt. Vad Birgitta Dahl sade och vad jag reagerade mot var att hon påstod att det sista regeringen Fälldin gjorde var att godkänna KBS 1. KBS 1 var inte bara ett upparbetningsavtal utan också ett helt program för hur man skall kunna klara villkorslagets krav på helt säker förvaring. Eftersom Birgitta Dahl talar så mycket om vikten av ärlighet och att man inte skall handskas slarvigt med sanningen, reagerar jag på den typen av argument.

Fortfarande har vi alltså inte fått något svar på frågan vilka konkreta resultat banerförandet mot upparbetning från socialdemokraternas sida ledde fram till. När krävde socialdemokraterna förbud mot upparbetning? Vad vill socialdemokraterna nu göra för att få stopp på upparbetningen i framtiden?

Anf. 84 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nils Åsling har frågat industriministern om denne delar Nils Åslings uppfattning om svensk etanolproduktions betydelse i skilda avseenden. Vidare har han frågat industriministern om han är beredd att medverka till att ett industriellt utvecklingsprogram utarbetas med målet att i första hand skapa förutsättningar för en produktion av inhemsk etanol för inblandning av 6 % i all bensin som används som drivmedel.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Riksdagens beslut våren 1981 om riktlinjer för energipolitiken innefattade bl. a. en plan för introduktion av alternativa drivmedel. Introduktionsplanen omfattade bl. a. en satsning på utveckling och införande av fordon för drift med ett bränsle bestående av i det närmaste 100 % metanol (M 100).

Oljeersättningsdelegationen (OED) fick därefter i uppdrag att, i avvaktan på att statens energiverk inrättades, närmare planera och leda genomförandet av denna plan för introduktion av alternativa drivmedel. I rapporten Strategi för alternativa drivmedel lämnade OED hösten 1982 förslag till bl. a. en plan för introduktion av motoralkoholer.

I min anmälan till budgetpropositionen 1983 redovisade jag på basis av nyssnämnda rapport arbetet med att introducera alternativa drivmedel och förslag till fortsatt inriktning. Jag framhöll därvid att de statliga insatserna främst bör gälla att utveckla användningen av M 100. I enlighet med OED:s rapport föreslogs att målet för de statliga insatserna bör vara att ge närmare underlag för ett beslut i slutet av 1980-talet i frågan om introduktion av M 100 som drivmedel i större skala. Jag konstaterade vidare att låginblandning av metanol kan vara ett sätt att påbörja en introduktion av motoralkoholer. Riksdagen hade inget att erinra mot vad som i budgetpropositionen 1983 anfördes om introduktion av alternativa drivmedel.

I min anmälan till nytt treårigt energiforskningsprogram framhöll jag att transporter och samfärdsel är en sektor i samhället som i hög grad är oljeberoende och känslig för störningar i oljeimporten. Jag föreslog därför intensifierade insatser för att få fram och introducera alternativa drivmedel och nya motorer, drivsystem etc. Bl. a. föreslogs omfattande forskning och utveckling rörande energiskogsbruk och energigrödebruk på exempelvis åkermark. Vidare intensifierades forskning och utveckling rörande omvandling av inhemska råvaror som biomassa och torv till flytande eller gasformiga bränslen. Arbetet pågår dessutom med att utveckla nya motorer och drivsystem. Riksdagen hade inget att erinra mot mina förslag i dessa avseenden.

För att klarlägga förutsättningarna för produktion av etanol ur jordbruksprodukter har regeringen lämnat stöd till den produktionsanläggning för etanol i Lidköping som nyligen har invigts. I anslutning till detta projekt pågår i samarbete med OK en försöksverksamhet med låginblandning av

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om den svenska
etanolproduk-
tionen*

etanol i bensin i Stockholmsområdet.

Bilavgaskommittén har i sitt betänkande Bilar och renare luft (SOU 1983:27) föreslagit en introduktion av blyfri bensin. En introduktion av blyfri bensin har också föreslagits av den av regeringen tillsatta aktionsgruppen mot försurning, som överlämnade sitt förslag till regeringen i slutet av sommaren.

Nu märks ett ökat intresse på kontinenten, exempelvis genom Schweiz och Västtysklands beslut att införa blyfri bensin. EG-kommissionens förslag till ändrade direktiv när det gäller blyhalt i bensin innebär krav på blyfri bensin inom EG fr. o. m. år 1989. EG:s ministerråd har ännu inte tagit ställning till detta förslag. Regeringens uppfattning är att det är angeläget att blyfri bensin snarast möjligt introduceras. Detta kan ske med olika metoder.

För att förbättra och uppdatera beslutsunderlaget gav regeringen i juni 1984 statens energiverk i uppdrag att utreda de energipolitiska konsekvenserna av en övergång till blyfri bensin. I uppdraget ingår bl. a. att belysa frågan om låginblandning av metanol och etanol i bensinen och om huruvida ett införande av blyfri bensin kan påverka gällande introduktionsplan för alternativa drivmedel. Arbetet, som enligt uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 30 november i år, skall bedrivas i samråd med bl. a. berörda branschorgan och företag. Enligt vad jag har erfarit deltar Lantbrukarnas riksförbund i arbetet.

Den svenska regeringen har i olika internationella sammanhang verkat för att åtgärder vidtas för att minska utsläppen från biltrafiken. Vid Nordiska ministerrådets möte i Stockholm i februari var de nordiska miljöministrarna eniga om att de nordiska länderna så snart som möjligt bör skärpa avgasreningskraven för nya bilar till den nivå som förutsätter användning av den mest avancerade teknik som finns tillgänglig. Detta innebär också införande av blyfri bensin. Regeringen tog också initiativ till ett möte om bilavgasfrågorna i slutet av augusti i år. Deltagande vid detta möte var bl. a. de nordiska länderna, Västtyskland, Schweiz, Österrike och Canada. Ett uppföljande möte i denna fråga kommer att hållas i Stockholm i början av nästa vecka.

Mot denna bakgrund har jag tagit initiativ till ett utredningsarbete inom regeringskansliet som med utgångspunkt i den senaste tidens utveckling syftar till att studera frågan om låginblandning av motoralkoholer. Statens energiverks utredning kommer att utgöra ett viktigt underlag i detta arbete.

Anf. 85 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Birgitta Dahl för det utförliga svaret. Jag tycker att det är en värdefull återblick på frågans utveckling som jag här har fått. Samtidigt ger redovisningen underlag för den kommentaren att det har hänt en hel del som gör att frågan nu är särskilt aktuell och därför förtjänar snabba avgöranden och möjligen också en kompletterande debatt här i dag.

Anledningen till att jag ställde min fråga till industriministern är att frågan om inhemsk produktion av etanol till väsentlig del är en fråga om industriell

utveckling och som sådan ju kan förtjäna att belysas ur olika synpunkter, inte bara ur energipolitisk synpunkt.

Det är också påtagligt att den industripolitiska aspekten inte närmare har berörts av energiministern i det svar som jag nyss fick del av. Jag beklagar detta. Den industripolitiska aspekten måste nämligen vägas in när man bedömer hur man skall gå vidare i den här frågan.

Den industripolitiska aspekten är i själva verket en av de tyngst vägande i de, som jag ser det, fem huvudskäl som talar för att regeringen nu borde forcera frågan om en inhemsk produktion av etanol, driva den fram till konkreta beslut och ställa upp mål för hur agerandet i fortsättningen skall ske.

En alternativ industripolitik måste ju syfta till att nyttiggöra de resurser som finns i ett samhälle i skilda avseenden. Sådana resurser förekommer ju i det här sammanhanget i rikt mått – inom såväl jord- som skogsbruk. Vi hör ju många diskussionsinlägg om hur man skall använda ett spannmålsöverskott – en fråga som är föremål för speciell utredning.

Vi vet från skogsindustrin att det finns en stor potential när det gäller att tillverka etanol. Vi har fortfarande ett par sulfidfabriker i produktion – bl. a. en i Domsjö, som i och för sig skulle kunna användas som en resurs i det sammanhanget. Vi har också resurser i form av teknik och kunnande, och detta är värt att utveckla. Birgitta Dahl påminde ju i sitt svar om den pilotanläggning som finns i Lidköping och som vi nu har erfarenhet av. Anläggningen fungerar bra, och den visar att den teknologi som där tillämpas är användbar. Tekniken är i sig intressant, och den erbjuder intressanta exportmöjligheter för svensk industri.

För det första är ju frågan om inhemsk etanolproduktion industriellt intressant även ur andra synvinklar. Etanol är en viktig råvara för den kemiska industrin, för plastindustrin etc. Om man skulle välja att gå vidare på Lidköpingsalternativets väg, dvs. använda spannmål och jordbruksprodukter som råvara, får man också en produktion av stärkelse, som har stor betydelse för pappersindustrin. Man får vidare en inhemsk produktion av proteinfoder, som skulle ersätta den dyra import vi i dag har av sådant foder i form av sojaböner etc.

För det andra finns det miljöskäl som talar för att man skall öka ambitionerna i detta avseende. Den katalytiska reningen av avgaser från bilar måste komma till stånd snarast. Som Birgitta Dahl påpekar har Schweiz, Västtyskland – och EG-länderna över huvud taget – nu visat vägen. Det finns all anledning att från svensk sida snabbt komma fram till ett beslut. Blyfri bensin är ett steg på vägen även om man i och för sig kan diskutera olika lösningar. Det är angeläget att ett blyfritt alternativ införs ganska omgående, t. ex. i de större tätorterna.

Inblandning av etanol kan i det sammanhanget vara en intressant lösning. Det är kanske den lösningen som ligger närmast till hands, och den är också tekniskt okomplicerad. Jag har i den debatt som har utbrutit i frågan under senare tid noterat att oljebolagen är relativt ointresserade av denna fråga. Petroleuminstitutet tycks anse att det saknas intresse för frågan hos

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om den svenska
etanolproduk-
tionen*

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om den svenska
etanolproduk-
tionen*

opinionen. I och för sig kan man kanske förstå detta mot bakgrund av det stora olje- och bensinöverskott som finns på världsmarknaden. Men det kan inte på något sätt tillåtas påverka vårt nationella agerande. Från konsumenternas synpunkt är den här frågan synnerligen angelägen. Redan den 4-procentiga inblandningen av etanol som sker i Stockholms län och i Mälardalen vid de bensinstationer som OK äger, har visat sig ha betydande och intressanta effekter för konsumenternas del. Redan en 4-procentig inblandning har höjt oktantalet med en enhet. En inblandning på 6 % skulle höja oktantalet med en och en halv enhet.

OK hävdar för sin del att man spar tillsats av K-sprit, som i allmänhet måste användas under vinterhalvåret. För genomsnittsbilisten innebär det en besparing av 125 kr. per år. Det innebär dessutom att risken för vatten, och därmed is, i tank och förgasare minskas. Ur konsumenternas synpunkt ger tillsats av etanol i bensin en värdefull vinst, och detta då förutom de miljömässiga fördelarna.

För det tredje är frågan aktuell på grund av de jordbrukspolitiska övervägandena. Det är angeläget att behålla dynamiken i jordbruksnäringen. Produktionsbegränsningar, liksom hela överskottsdebatten, får förödande konsekvenser för utvecklingskraften i en näring som baseras på många små företags verksamhet och aktiviteter. Med en skattebefrielse för etanol skulle denna råvaruresurs kunna nyttiggöras på marknadens villkor, och man skulle få ett dynamiskt inslag i jordbruksnäringen, något som man väl behöver för att kunna gå vidare och göra de investeringar som behövs för att utveckla näringen.

För det fjärde finns de försörjningsberedskapsskäl som alltid är förknippade med möjligheten att producera inhemskt drivmedel. Det är också skäl som är väl värda att beakta i detta sammanhang.

För det femte i min kartläggning av de skäl som gör den här frågan så aktuell har vi då de rent samhällsekonomiska skälen. Där tycker jag att Birgitta Dahl kanske är väl passiv i sin bedömning. Jag tycker i och för sig inte att det finns skäl till så mycket av nya utredningar. Det mesta är utrett. Vi kan hämta många erfarenheter från andra länder. I Brasilien och i USA är etanol antingen som ett rent bränsle eller som en inblandning i bensin redan en etablerad faktor i energiförsörjningssammanhang, och alla systemen är väl utarbetade och utformade.

Som sammanfattning vill jag säga att jag tycker att det är anmärkningsvärt passivt av regeringen att inte nu ange en färdriktning, ställa upp vissa mål och ange vissa indikationer på hur man ser på den här frågan. Jag tycker också att det finns anledning att i det sammanhanget väga in de skäl som jag anför här, inte minst de industripolitiska. Vi behöver ju mycket väl för framtiden nya inslag, inslag som utvecklar också t. ex. den kemisk-tekniska industrin i vårt land, och det här kunde vara just den typ av utvecklingsprojekt som skulle kunna samla industrin till åtaganden och insatser för att utveckla en ny teknik. Det hela måste väl också – och det är den frågan jag ställer – rimligen avgöras före ställningstagandet till de jordbrukspolitiska riktlinjerna, som av allt att döma är i vardande, eftersom livsmedelskommittén inom kort

kommer att avge sitt betänkande. Min fråga till energiministern är alltså: Måste inte rimligen denna fråga med hänsyn till den tillgängliga råvarubasen avgöras innan man tar ställning till de jordbrukspolitiska riktlinjerna? Annars kan det ju hända att vi avhänder oss en råvaruresurs som är av avgörande betydelse för etanolproduktionen.

Jag skulle också vilja fråga: När kan man vänta att regeringen tar ställning till nyckelfrågan, nämligen den om skattebefrielse för inhemskt tillverkad etanol? Det är ett besked i den frågan som skall utlösa branschens investeringsvilja och planering. Enligt de upplysningar som branschen har gett mig skulle det räcka med det beskedet för att man skulle vara beredd att upprätta den investeringsplan och vidta de dispositioner som är nödvändiga för att sätta fart på en inhemsk etanolproduktion. Med andra ord: Ett positivt besked i detta avseende från energiministern skulle få en betydande effekt och i hög grad bidra till att påskynda utvecklingen och nyttiggöra en värdefull råvarureserv som vi har inom vårt land.

Anf. 86 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag upplever det så att vi egentligen inte har särskilt olika syn på de här frågorna utan att vi båda är intresserade av att diskutera oss fram till en bra handlingsmetod på det här området. Jag tror mig veta att Nils Åsling är en praktiskt sinnad person som gärna vill ha gott underlag för sina beslut, precis som regeringen vill ha. Nils Åsling vet också att även om det i en fråga som den här finns en rad olika aspekter att väga in, så är det någon i regeringen som måste vara föredragande och också vara redo att svara på frågor här i riksdagen. Men det är självklart att alla de aspekter som Nils Åsling räknat upp – industripolitiken, miljön, jordbrukspolitiken, försörjningsberedskapen och samhällsekonomin – vägs in i de bedömningar som vi gör nu. Vi har, och det framgick av mitt interpellationsvar, forcerat arbetet med dessa frågor därför att de har aktualiserats utifrån en rad av dessa utgångspunkter. Vi har haft anledning att ställa oss frågan om vi kanske behöver ompröva de beslut som riksdagen vid flera tillfällen fattade förra året. Man gjorde bedömningen att den tekniska utvecklingen på detta område befann sig i det skedet att det först framåt slutet av 1980-talet skulle vara aktuellt att ta ställning till nästa tekniska utvecklingsstöd, fullskalanläggningar osv. när det gäller metanol och att det stadiet låg ännu längre fram beträffande etanol. Detta var riksdagen enig om. Centern hade en reservation då, där Olof Johansson och någon mer konstaterade att de höll med om den bedömningen även om den innebar en försening i förhållande till den bedömning som gjordes 1981.

Riksdagen uttalade också förra året, när man behandlade frågan om energibeskattningen, att frågan om skattebefrielse för motoralkoholer var något som man fick ta ställning till sedan frågan om en introduktion i större skala hade avgjorts. Motoralkoholer, och framför allt etanol, är redan i dag lindrigare beskattade än bensin. Ser man beskattningen i förhållande till energiinnehållet har etanolen en 35-procentig subvention. En total skattebefrielse skulle bli ett ytterligare stöd. Detta kanske vi kommer fram till är

*Om den svenska
etanolproduk-
tionen*

riktigt. Jag vill inte ha en förutfattad mening om det. Men det innebär naturligtvis inte att vi då gör det möjligt för motoralkoholer eller etanol att verka på marknadens villkor utan tvärtom att vi sätter marknadskrafterna ur spel. Detta vill jag framhålla med anledning av vad Nils Åsling sade.

Vi har i och för sig, och det känner jag också ett behov av att markera, som mål för utvecklingen av ny energiteknik på alla områden att vi vill utveckla teknik som med tiden, så fort som möjligt, kan hävda sig på normala marknadsmässiga villkor och som kan fungera på sina egna meriter. Vi är beredda att ge ett generöst introduktionsstöd, vilket behövs för att få fram ny inhemsk teknik. Men vi vill inte ha ett system som är beroende av eviga subventioner. En av de många frågor som är ouppklarade på detta område är huruvida den här produkten kan klara sig långsiktigt på egna villkor efter en period av introduktionsstöd.

Jag fick en del frågor om när ställningstagande skall ske – före eller efter de jordbrukspolitiska avgörandena. Det finns en del andra frågor som också är viktiga, t. ex. ställningstagande till blyfri bensin eller ställningstagande till introduktion i stor skala.

Jag tycker att det finns anledning att vara litet försiktig här, Nils Åsling. Vi behöver driva på alla dessa frågor parallellt och inte villkora det ena efter det andra för att göra det svårt i onödan. Men en sak vet jag beträffande det utredningsarbete som nu pågår och där alla dessa aspekter beaktas, nämligen att en rad frågor inte är fullständigt klarlagda än och att det faktiskt finns motstående intressen inom industrin, när det gäller miljöfrågorna, vilken metod som är den bästa när det gäller att införa blyfri bensin, när det gäller alternativ användning av åkermarken. Är detta den bästa vägen eller är det odling av andra energigrödor, där vi nu också börjar få in väldigt intressanta resultat, vilka kanske skulle kunna kombineras med att man gick över till odling som var mindre gift- och kemikaliekrävande? Jag tror inte att Nils Åsling har något emot att vi får klarhet i dessa frågor. Jag kan försäkra att arbetet bedrivs med största skyndsamhet, och vi är beredda att forcera det ytterligare om det behövs. Men vi är inte beredda att fatta forcerade eller förhastade beslut.

Anf. 87 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag begär inga förhastade beslut men måhända ett större engagemang från regeringens sida i den här frågan än vad som hittills förekommit. Jag kan i och för sig hålla med om att det inte föreligger några större åsiktsskillnader oss emellan beträffande nödvändigheten av att på ett förnuftigt sätt använda våra energiresurser. Men när det gäller att utnyttja dessa resurser i hela deras vidd – också för industriella utvecklingsprojekt, för att snabbt förbättra miljön osv. – företräder jag måhända en något mer aktiv politik än energiministern. Men vi skall inte tvista om det i dag.

Jag kan dock säga, att när energiministern kommer till beslut i den här frågan och regeringen lägger fram ett förslag, kommer i varje fall jag att vara beredd att medverka till att riksdagen fattar de erforderliga besluten. Det går visserligen att hänvisa till att det finns många osäkerhetsfaktorer. Men det

framgår med all önskvärd tydlighet av energiministerns svar att en hel del av de argument som åberopas redan är föråldrade – det har hänt så mycket. Och beträffande en viss råvaruresurs krävs det uppenbarligen snabbt besked. Det är jordbruksministerns ambition att vi här i riksdagen redan under innevarande riksmöte skall ta ställning till den framtida jordbrukspolitiken och då måste vi rimligen också veta hur vi skall använda de råvaruresurserna.

Jag begär inte att regeringen skall gå in i ett permanent subventionsförfarande. Men nog är väl ändå skatteinstrumentet något som bör kunna användas för att permanent främja ett utnyttjande av en inhemsk råvaruresurs, lika väl som de oljeproducerande länderna i högre grad utnyttjar den råvaruresursen för att beskatta marknaden och skapa resurser för sin utveckling. Detta är inte någon ny erfarenhet. Jag kan i och för sig hålla med om att detta innebär att sätta marknadskrafterna ur spel, men det är just på det sättet som vi måste dra upp ramarna för marknadskrafterna. De nationella intressena skall kunna tillgodoses även med hjälp av beskattningsvapnet. Därför menar jag att skattebefrielse för etanol inte är en princip som vi bör hesitera inför. Det finns så mycket som talar för att detta styrinstrument måste användas, för att vi sedan skall låta det enskilda näringslivet eller staten, var för sig eller i skön förening, engagera sig för en produktion som vi alla är så beroende av.

Det är i och för sig hedervärt att regeringen inte forcerar frågan utan vill ha ett klart beslutsunderlag. Men jag hävdar med bestämdhet att beslutsunderlag redan finns – i varje fall för att ange färdriktningen och viljeyttringarna. Under alla förhållanden måste regeringen ta ställning i en nära framtid, med hänsyn till de omständigheter som föreligger.

Anf. 88 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag noterar först med tillfredsställelse att Nils Åsling förklarar sig vara beredd att medverka till de beslut som kan krävas. Jag inkluderar därmed finansieringen av de kostnader som skulle kunna tänkas uppstå.

Jag vill ogärna gå i polemik på enskilda punkter. Men Nils Åsling har ganska frikostigt gett intervjuer i den här frågan under de senaste dagarna. Han har kommit med många kloka synpunkter, men såsom säkerställda fakta har också en del konstateranden framställts som vi inte kan betrakta på det sättet – inte bara därför att det finns motsatta intressen inom industrin, oljebranschen och jordbruket och på andra ställen, utan också därför att forskare och ansvariga myndigheter har olika uppfattningar. Vi vill gärna stå på säker mark när vi skall fatta sådana här viktiga beslut.

Vi har, som jag framhöll tidigare, på en rad områden forcerat utredningsarbetet, och på flera punkter kommer vi att kunna få en redovisning relativt snart. Det är helt klart att vi har satt i gång detta utredningsarbete med sikte på att det skall kunna vägas in i bedömningarna när det gäller t. ex. insatserna för miljön, mot försurningen och även på andra områden inom industrin och jordbruket. Men helt säkra kan vi inte vara, Nils Åsling, på att ha alla fakta i

målet nu under vintern, även om jag hoppas att vi skall ta ett rejält kliv – riksdagen trodde så sent som förra året att det skulle dröja in på 1990-talet.

Anf. 89 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Det har ju hänt förr att den värderade kammaren har kommit att inse att utvecklingen löper snabbare än den i sin vishet har kunnat förutse, och jag tror att det här är ett strålande exempel på hur mycket snabbare det går. Det finns bl. a. helt klart ett tryck också ute i Europa nu beträffande den katalytiska reningen. Hela försurningsprocessen i vårt industrisamhälle har med förödande klarhet visat oss nödvändigheten av att begränsa utsläppen. Detta har också på sitt sätt aktualiserat den här frågan.

Det är riktigt att det finns olika uppfattningar i denna fråga i många avseenden, och det är självklart. Vad jag i de medieuttalanden som jag har gjort den senaste tiden i någon mån har polemiserat mot är oljebranschen, som bl. a. har sagt att detta med etanolinblandning inte skulle främja konsumenternas intresse. Det är precis vad OK med försöksverksamheten här i Stockholmsregionen har visat, dvs. att det finns ett betydande konsumentintresse, även frånsatt de rent miljöpolitiska aspekterna, av att denna fråga löses och att man får tillgång till bensin med etanolinblandning. Bara den omständigheten, när vi nu går mot vinter, att man den vägen får garantier för att slippa bekymmer med vatten och isbildning i förgasare och bensintankar är ju ett viktigt konsumentintresse att tillgodose.

Sammanfattningsvis vill jag säga att denna debatt har visat att Birgitta Dahl är beredd att acceptera min teori, nämligen att detta är en fråga som väver in många aspekter. Jag ber om att få skicka en hälsning till Thage Peterson, som ju gärna talar om industriella utvecklingsprojekt. Om man skall jämföra dessa projekt med vad som har hänt på detta område under senare år, är det närmast att jämföra med Tele-X-projektet i storlek och betydelse när det gäller den tekniska utvecklingen i svensk industri.

Till sist: Tack för den kompletterande informationen! Jag vill också ge ett råd till energiministern: Höj tempot i denna fråga! Den är så angelägen att man faktiskt måste se till att den snabbt leder till konkreta åtgärder.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 1984/85:11 om bensinmarknaden

Anf. 90 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nic Grönvall har frågat mig om jag är övertygad om det kloka i Svenska Petroleum AB:s (SP) förvärv av Svenska Fina AB. Jag har också fått frågor om det är min avsikt att genomföra en överlåtelse av hela SP:s detaljhandelsorganisation till OK och om OK är intresserat av ett sådant övertagande samt om OK har delgivits information om SP:s rörelse.

Nic Grönvall har slutligen frågat mig om jag delar branschens uppfattning om att pågående prisrig är effekten av överretablering inom bensinhandeln i

Sverige samt om jag anser det försvarligt att genom statliga subventioner möjliggöra för SP att delta i bensin- och oljedistribution med förlust.

I svar på fråga av Nic Grönvall angående verksamheten vid SP har jag i riksdagen den 8 maj i år redogjort för principerna för SP:s agerande på oljemarknaden. Det har inte under den tid som förflutit sedan dess funnits anledning för mig eller för regeringen att inta någon annan ståndpunkt. Jag finner därför inte anledning att ytterligare kommentera de frågor i interpellationen som berör SP:s agerande på marknaden och förutsättningarna härför.

Beträffande förhandlingarna mellan SP och OK vill jag erinra om regeringens uppdrag till statssekreteraren Ulf Dahlsten, som utsetts att leda förhandlingarna mellan bolagen. Av uppdraget framgår att syftet skall vara att på kommersiella grunder finna lösningar som kan öka företagets marknadsandelar och därmed det svenska inflytandet på oljemarknaden. Förhandlingsarbetet är ännu inte slutfört, och jag vill därför inte heller här göra några ytterligare kommentarer.

Anf. 91 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag tror att vi kan vara ense om en sak i dag – möjligen blir vi ense om fler efter detta inlägg – och det är att det är beklagligt att vi måste debattera vid denna sena timme. Jag kan förstå att energiministerns energi i viss utsträckning har förbrukats på de tidigare diskuterade frågorna.

Jag har, som energiministern här har sagt, väckt frågor vid flera tillfällen om SP och SP:s verksamhet. Energiministern lämnade mig ett svar den 8 maj. Det svaret, liksom det jag fick i februari och det jag fick i dag, uppfattar jag som en medveten undansopning av det problem som jag menar att SP innebär. Jag beklagar att energiministern ser det som både berättigat och riktigt att på detta sätt föra undan en fråga som jag tycker är mycket viktig.

Jag skall nu försöka att översiktligt gå igenom varför jag tycker att detta är så viktigt. Jag hoppas att den genomgången skall föranleda att vi till slut skall kunna diskutera den här frågan.

Vi vet att Svenska Petroleum betalade omkring 250 milj. kr. för Svenska Fina. Beroende på vilken räntesats man räknar med när man kalkylerar investeringar måste i varje fall den satsningen innebära att Svenska Petroleum behövde ha en vinst på årsbasis mellan 65 milj. kr., om vi räknar med ungefär 25 % ränta, och 35–40 milj. kr., om vi räknar med en lägre ränta. Det skulle betyda, på halvårsbasis, att Svenska Petroleum för det första halvåret i år för att förränta den investeringen borde ha haft en vinst på mellan 20 och 30 milj. kr.

Nu vet vi – och det är allmänt känt i branschen – att bensindistributionen för oljebolagen medförde en förlust under första halvåret på omkring 500 milj. kr. Det finns alltså därför skäl att tro att bensindistributionen inom Svenska Petroleum – främst inom Svenska Fina – har medfört en förlust för SP. Man kan diskutera hur stor den kan vara, men om man utgår ifrån SP:s marknadsandel skulle den kunna ligga på mellan 12 och 15 milj. kr. Enligt en uppgift i Dagens Industri, vars underlag jag naturligtvis inte kan svara för,

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Om bensinmark-
naden*

skulle förlusten för SP under första halvåret faktiskt vara 30 milj. kr.

Om nu dessa antaganden är riktiga – och det finns väl egentligen inget skäl att tro annat än att de är i huvudsak riktiga eller att de pekar åt rätt håll – skulle alltså SP under det här året hittills ha uppnått ett resultat, och jag talar egentligen bara om första halvåret, som med mellan 40 och 60 milj. kr. underskriver vad man borde ha uppnått. Det är alltså så, att SP inte bedriver en affärsmässig verksamhet i år. Detta är upplysningar och informationer som har blivit tillgängliga för energiministern och regeringen under 1984 när priskriget har fortsatt.

Jag skall tillåta mig att erinra om att i den skrift som låg som underlag för beslutet att SP skulle förvärva Svenska Fina uttalar SP:s ledning en mening, som jag nu citerar ur näringsutskottets föredragningspromemoria:

”Genom förvärvet får SP tillgång till den lönsamhetsmässigt viktiga bensinmarknaden och kompletteringar avseende marknaderna för dieseldrägnolja och eldningsolja.”

Jag har svårt att tänka mig att man kan konstatera att en företagsledning någonsin har haft mer fel när den har försökt motivera en investering. Jag tycker därför att det är märkvärdigt att den ansvarige ministern inte reagerar, såsom ansvarig för statens ägande av detta aktiebolag, mot en så grav missbedömning av grunden för investeringen.

Jag måste fråga energiministern om energiministern verkligen fortfarande anser dels att det saknas nya omständigheter, dels om den situation som nu föreligger när det gäller SP:s deltagande i bensindistributionen inte måste föranleda i varje fall någon form av uttalande från energiministern.

En fråga som man måste ställa är, om energiministern redan nu förbereder begäran om ytterligare anslag för att fortsätta täcka förluster inom Svenska Petroleum.

Man kan säga att denna min första del av inlägget ägnas åt frågan om Fina-förvärvet och Svenska Petroleums deltagande i bensindistributionen. I min interpellation har jag också berört frågan om förhållandet mellan OK och SP. Jag skall inledningsvis försäkra energiministern, att min personliga inställning är att det är utomordentligt angeläget att svenska staten deltar i de viktiga delarna av oljemarknaden. Jag är inte på något vis doktrinärt eller ideologiskt främmande för att det är mycket nyttigt. Jag menar, och jag har många gånger framfört det, att detta borde ske inom ramen för SPE, där verksamheten har en inriktning som är typiskt statsnyttig.

När energiministern presenterade oljepropositionen i våras – jag tror att det var i mars – fanns emellertid ett pressmaterial, och delar av det återkom i ett svar som jag fick den 8 maj. Däri angavs, vilket jag uppfattade som en ganska bestämd mening: Resultatet av den särskilde förhandlarens arbete skulle redovisas senast den 1 juli i år.

Nu säger energiministern i svaret att energiministern inte vill uttala sig om detta, att diskussionen pågår osv. Jag tror att energiministern måste anstränga sig litet mer för att ta skeden i vacker hand och lämna mig någon typ av svar på frågan varför inte tidpunkten kunde hållas. Var den inte avsiktligt angiven såsom en slutgiltig tidpunkt för avslutning av förhandlings-

arbetet? Eller varför angavs den annars? Jag vill alltså veta av energiministern: Vad är läget i förhandlingarna? Har de stannat upp? Vad är problemen? Vad är det som gör att inte OK:s ledning och SP:s ledning kan bli ense?

Om det beror på att företagsledningarna har olika meningar, blir det väl nödvändigt med ministeringripande för att staten såsom ägare skall kunna uttrycka sin mening. Det kan vara skäl att i det sammanhanget peka på att inte bara branschen utan även statliga myndigheter med kraft och hetta har talat om behovet av sanering på bensinmarknaden. Jag skall återge några korta meningar ur uttalanden som har gjorts av generaldirektör Åke Hallman på SPK. Han har bl. a. sagt att han tycker att den hårda konkurrensen är bra, och att den visar att den svenska bensinmarknaden fungerar. Han säger vidare: "Bensinkriget följer marknadsekonomins normala lagar. När överkapacitet råder behövs konkurrens för att sanera marknaden."

Man kan alltså konstatera att marknadens deltagare är rörande ense om att några måste lämna den här båten för att inte detta förödande priskrig skall fortsätta – det är verkligen förödande för den svenska folkhushållningen; vi behöver samverkan mellan energiministerns departement och oljeindustrin för att klara den försörjning som är nödvändig för oss. Hur kan vi vänta oss samverkan mellan en regering som med ständiga subventioner stöder företag som oförmånligt påverkar marknadssituationen, så oförmånligt att oljeindustrin har förlorat 500 miljoner på ett halvt år?

Jag har kanske därmed berört även den sista delen av min interpellation, som gällde energiministerns syn på den här marknadssektorn. Energiministern har i propositionen om vissa oljefrågor, 1983/84:110, uttalat att SP:s verksamhet skall bedrivas på affärsmässiga grunder. I dagens interpellations-svar understryker energiministern igen det kommersiella i den verksamhet som skall bedrivas och de kommersiella grunderna för överläggningarna mellan OK och SP. Jag tycker att det är utmärkt, men det kan ju ändå inte vara särskilt affärsmässigt att såsom ministern gör bortse från så uppenbara fakta som här faktiskt föreligger. Dessa fakta visar att bensindistributionsmarknaden är av sådan art att ingen i dag bedriver lönsam verksamhet där. Det är inte särskilt affärsmässigt att upprätthålla ett statligt engagemang i den verksamheten med subventioner.

Energiministern sade faktiskt alldeles nyss – det tyckte jag var en lustighet – till Nils Åsling: Vi vill inte ha ett system som är beroende av eviga subventioner. Varför gäller inte denna självklarhet för energiministerns syn på bensinmarknaden?

Anf. 92 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jo, det är just den som gäller!

Vad riksdagen i våras uttalade om SP var att den rekonstruktion av SP som vi då gjorde skulle vara av den arten att SP kan verka på normala, företagsmässiga grunder. Det innebär självfallet att inga nya bidrag eller fortsatta subventioner förbereds. Det som skedde i våras var ingen subventionering, utan det var den finansiella rekonstruktion som krävdes för att SP

skall kunna verka på normala, företagsmässiga grunder.

Sedan dess har ingenting hänt som föranleder något särskilt uttalande av mig, särskilt inte om detaljer i det som de nu pågående förhandlingarna rör.

Vi har i ett pressmeddelande av den 2 juli i år offentliggjort att den särskilda förhandlaren till mig hade rapporterat hurdant förhandlingsläget var och att parterna och regeringen var överens om att det arbetet, eftersom det var mycket konstruktivt, skulle fortsätta, och det pågår. Nic Grönvall, som enligt vad jag vet är jurist, förstår säkert att det vore mycket olämpligt av mig att i det här skedet diskutera detaljer eller lämna informationer som rör förhandlingsarbetet.

Den allmänna problematik som speglar sig i att vi nu har priskrig på alla områden och har haft det upprepade gånger i år avgörs naturligtvis inte av just den här frågan. Det är helt andra faktorer som där spelar in och som naturligtvis i sig visar att vi har mycket svåra problem på det här området. Jag har många gånger sagt – och jag upprepar det gärna nu – att regeringen i den situationen vill se till att de svenska företagen och den svenska raffinaderikapaciteten kan stärkas och att det inte blir dessa företag som skall lämna båten.

Anf. 93 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Tack för att vi fick tala om denna sak den här gången. Det var värdefullt.

Jag konstaterar att man inte längre kan tänka sig att ytterligare subventioner skall ges utan att SP:s verksamhet skall fortsätta på affärsmässiga grunder. Det måste leda till att i sista hand en bedömning görs av innebörd att SP:s förlustbringande verksamhet skall avvecklas. Jag tar det uttalandet såsom ett tecken på att energiministern har den möjligheten med i sin prövning. Det tycker jag är mycket hälsosamt.

Då det gäller frågan om OK-förhandlingarna vill jag säga följande. När en regering uttalar att den lämnar ett uppdrag, vars avslutande skall ske en viss bestämd dag och den dagen sedan rinner förbi, måste regeringen acceptera att omgivningen ställer frågor. Jag har naturligtvis ställt frågor, energiministern. Jag har talat med SP:s ledning och med OK:s ledning. De samtalen inger mig oro för att det verkligen inte förekommer några förhandlingar utan ett ställningskrig, som måste brytas. Lösningen att OK övertar SP:s distributionsverksamhet är mycket bra och väl värd att understödja. Men jag kan inte acceptera att den blockeras genom ett ställningskrig av företagsledningen i SP, som uppenbarligen inte är beredd att medverka till en lösning.

Slutligen, herr talman! Priskriget avbryts naturligtvis inte av regeringens ståndpunktstagande till Svenska Petroleums framtid. Men vad jag sade och vad jag tror är viktigt att komma ihåg även för energiministern i den fortsatta handläggningen av denna fråga är att den samverkan som energiministern behöver för att känna trygghet i fråga om oljeförsörjningen på den svenska marknaden skulle bli mycket lättare att uppnå, om den från marknadssynpunkt ohälsosamma företeelsen SP kommer bort.

Anf. 94 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Bara i klarhetens namn vill jag markera att jag till inga delar kan instämma i Nic Grönvalls beskrivning av förhandlingssituationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:18 till skatteutskottet

19 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1984/85:16 Vissa frågor rörande internationella adoptioner

1984/85:22 Viss följdlagstiftning till lagen (1984:668) om uppörd av socialavgifter från arbetsgivare samt om vissa bestämmelser rörande beräkning av pensionsgrundande inkomst, m. m.

20 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 10 oktober

1984/85:32 av *Olle Svensson* (s) till justitieministern om arbetet med proposition om den offentliga yttrandefriheten:

Yttrandefrihetsutredningen, som vid årsskiftet 1983-1984 överlämnade sitt förslag Värna yttrandefriheten, hade som uppdrag att få till stånd en omfattande grundlagsreglering av den offentliga yttrandefriheten utformad efter mönster av tryckfrihetsförordningen (TF).

Betänkandet har varit ute på remiss enligt en tidsram, som i och för sig skulle möjliggöra ett första beslut under innevarande mandatperiod.

Jag är medveten om att det omfattande utredningsarbetet aktualiserat en rad komplicerade frågor. Självklart kräver även remissinstansernas synpunkter ingående överväganden av justitieministern.

Med tanke på angelägenheten av att så snabbt som möjligt ge flertalet andra uttrycksformer samma starka grundlagsskydd som det tryckta ordet vore det värdefullt om justitieministern inför riksdagen ville lämna svar på följande frågor:

1. Hur ser tidsplanen ut för propositionsarbetet?
2. Ämnar justitieministern ge förtursbehandling åt någon av de i utredningen aktualiserade frågorna?

1984/85:33 av *Rune Torwald* (c) till försvarsministern om oljebekämpningen till sjöss:

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
interpellationer*

Bekämpning av oljeutsläpp till sjöss har varit en fråga som jag intresserat mig för sedan länge, och redan den 17 februari 1971 interpellade jag med anledning av kustbevakningens bristfälliga resurser och olämpliga metoder på detta område. Vad jag då i första hand vände mig emot var den flitiga användningen av emulgeringsmedel för bekämpning av olja till sjöss. Jag hävdade att man i stället borde använda sig av effektivare metoder för mekanisk upptagning av den olja som kommit ut i samband med exempelvis en olycka till sjöss. Dåvarande civilministern, Svante Lundkvist, försäkrade att detta också var hans uppfattning, och att man därför hade givit kustbevakningen ganska goda resurser för att ta fram bättre och effektivare metoder.

Jag har senare i ett flertal motioner och riksdagsdebatter – bl. a. med anledning av Tsesis-olyckan 1977 – påtalat att kustbevakningen fortfarande uppenbarligen inte förfogar över tillräckligt effektiva hjälpmedel för upptagning av olja. Jag är naturligtvis medveten om att det inte är möjligt att med mekaniska hjälpmedel ta upp olja vid hur kraftig sjögång som helst. Men vid vindstyrkor upp till 10 m/sekund och inte alltför kraftig ström finns det, enligt mitt förmenande, på marknaden svensktillverkade hjälpmedel som är påtagligt effektivare än de som kustbevakningen av någon oförklarlig anledning bundit upp sig för.

I tidningsartiklar närmast efter Eiras grundstötning den 31 augusti uppges att man redan samma dag lade ut 3 500 m länsor, men att detta inte hjälpte. Oljebältet som uppgavs vara 1 mil långt och 300 m brett drev med den starka vinden mot den finska kusten på eftermiddagen samma dag, och redan vid 18-tiden nådde oljebältet Valsöarna i yttersta delen av Vasa skärgård. Från finskt håll har enligt tidningsuppgifter framförts kraftig kritik mot kustbevakningens sätt att sköta oljeupptagningen efter Eiras grundstötning.

Kustbevakningen uppger visserligen att det var storm i området och mycket grov sjö varför det inte hade varit möjligt att stoppa oljan utan att denna hade tagit sig förbi länsorna. Men av bilder som tidningarna haft i anslutning till olyckan och enligt underhandsuppgifter från lokalbefolkningen så verkade det ingalunda som om sjön skulle ha gått särskilt grov eller att det skulle ha varit fråga om stormstyrkor. Mot denna bakgrund synes den enda rimliga förklaringen till att så mycket olja kom på drift vara att kustbevakningen fortfarande – 13 år efter den tidigare nämnda interpellationen 1971 – saknar effektiva hjälpmedel för upptagning av olja som kommit lös till havs. Jag har ingen som helst anledning att betvivla att den personal som sysselsattes med försöken att ta upp oljan gjorde sitt yttersta. Det finns också bilder som visar att länsor var utlagda runt fartyget men som samtidigt också visar att oljan har passerat dessa utlagda länsor.

I en tidningsartikel i Sydsvenska Dagbladet Snällposten den 27 september 1984 har mästerlotsen och sjökaptenen Sigurd Weckström ställt sig mycket kritisk till kustbevakningens sätt att sköta det här utsläppet. Och rubriken på debattartikeln är: "Syna bluffen!" Tyvärr känner jag stark förståelse för Sigurd Weckströms uppfattning och synpunkter.

Det är också välbekant att kustbevakningen visat stor ovilja att testa och

köpa in vissa svensktillverkade utrustningar som enligt min uppfattning bättre klarar att stänga in olja vid starka strömmar resp. vindstyrkor upp till 10 m/sekund.

Med hänvisning till det anförda ber jag att få ställa följande två frågor till försvarsministern:

1. Anser försvarsministern att oljebekämpningen i samband med Eiras grundstötning den 31 augusti har givit ett godtagbart resultat?
2. Vilka åtgärder överväger regeringen och kustbevakningen för att uppnå en effektivare oljebekämpning till sjöss?

1984/85:34 av *Rune Torwald* (c) till kommunikationsministern om postverkets befordringspolitik:

Redan i samband med att riksdagens majoritet antog det nya förslaget till organisation av postverket framförde jag farhågor för en ökad centralisering av beslut till huvudkontoret. Dess värre har dessa mina farhågor inte bara besannats utan överträffats. Speciellt kommer detta till uttryck när det gäller sättet att tillsätta befattningar vid de nya regionförvaltningarna.

Under min tid i postverket hävdades med bestämdhet att den två- till treåriga utbildning som gavs i de s. k. postassistentkurserna resp. administrativa kurserna mellan 1930 och 1960-talen låg på en relativt avancerad akademisk nivå eftersom deltagarna som regel hade avlagt studentexamen eller hade motsvarande kunskaper. Denna uppfattning jävades f. ö. heller inte i samband med att de s. k. PVO:na fick sina personaluppsättningar efter riksdagens beslut 1976.

I många sammanhang har generaldirektören Bertil Zachrisson uttalat vilken "tillgång postverkets välutbildade personal utgör". Men lika uppenbart är att generaldirektör Zachrisson nästan uteslutande lyssnat på Statsanställdas förbunds krav och i samma mån negligerat Statstjänstemannaförbundets krav. Det var exempelvis Statsanställdas förbund som krävde att de högre tjänsterna i regionförvaltningarna skulle ledigförklaras inte bara internt utan samtidigt även externt. Statstjänstemannaförbundet, dvs. berörda tjänstemäns organisation, ansåg däremot att det fanns tillräckligt med kompetent personal inom verket för att besätta de aktuella posterna.

I sammanhanget bör kanske också noteras att såväl poststyrelsen som Statsanställdas förbund och Statstjänstemannaförbundet är eniga om att den nya organisationen kommer att leda till en viss övertalighet när det gäller personal med högre administrativ utbildning. Detta borde ju inte minst vara ett skäl för att i all möjlig mån söka besätta ledigblivna högre befattningar med internsökande – speciellt som alla tidigare varit helt överens om att det finns många välutbildade och kunniga tjänstemän på de aktuella verksamhetsnivåerna.

Men hur har det nu gått? Låt mig återge vad två av postverkets personalcirkulär redovisar. Det ena är från den 26 april i år. Där har inte mindre än 28 av de aktuella 122 befattningarna närmast under regionchefen besatts med externsökande. Detta måste alltså uppfattas så att inte mindre än

23 % av befattningarna inte kunnat besättas av en kompetent internsökande. Är detta möjligt och sannolikt? Låt mig exempelvis redovisa vad som hänt vid postkontoret Karlskrona i Blekinge. Detta regionkontor hävdade bl. a. CRU-utredningen att man egentligen inte behövde inrätta utan att man kunde låta Blekinges postanstalter lyda under ett närbeläget regionkontor. Dess bättre inrättades emellertid ett regionkontor i Karlskrona. Men när man nu skall tillsätta de tre befattningarna närmast under regionchefen så har tydligen inte någon av verkets egna anställda med administrativ utbildning ansetts kompetent att klara vare sig personalchefs-, ekonomichefs- eller marknadschefsjobbet. I stället har det tillsatts tre externsökande, varav en är född 1953, en är född 1952 och en 1939!

Går man till cirkuläret av den 17 maj, som gäller 78 utnämningar inom huvudkontoret, tidigare kallad centralförvaltningen, så är situationen däremot helt annorlunda. Där är det nämligen bara två befattningar, dvs. knappt 3 % av de aktuella befattningarna, som har besatts med externsökande. Men det är kanske så att om man sitter "i kungens knä" är det lättare att bli uppskattad för sina förtjänster än om man sitter ute i glesbygder som Karlskrona, Umeå m. fl. mindre städer?

Hur har detta då påverkat de anställda? Ja, det har kommit en storm av protester från personer som känt sig förbigångna och inte minst har jag kontaktats av många av dessa. En kvinna från Skellefteå skriver i en av postens personaltidningar under rubriken Kris i cynism:

"Frågan är om inte detta synsätt blir dödsstöten för den laganda och samarbetsvilja som tidigare varit postverkets verkligt starka kort i personaldetaljen, och som hittills varit vägledande för den postala yrkesutövningen.

Att den äldre arbetskraften inte endast skall finna sig i att bli deplacerad utan även hjärttvättas till att inse att de bör vara med och sänka sin egen lön!! Det är en utmaning mot allt vad mänsklig hänsyn heter och tecken till en begynnande kulturell dekadens som är skrämmande."

Det fanns mycket ytterligare att anföra när det gäller själva tillvägagångssättet i samband med utnämningarna, men jag vill bara ta upp ytterligare en sak i detta sammanhang. Det gäller frågan om på vilket sätt utnämningarna har beretts. Enligt de bestämmelser som gällde fram till den 1 oktober 1984, skulle den sökandes chef avge vitsord, där denne på sex vitsordspunkter skulle ange huruvida vederbörande var bra, mycket bra eller mindre bra när det gällde den aktuella arbetsuppgiften. Detta för den anställde relativt rättstryggande system har vid de här aktuella utnämningarna helt kringgått. Man har i stället tillämpat ett system som man, hävdas det, har enats med de anställdas organisationer om att tillämpa från den 1 oktober 1984. Men eftersom utnämningarna har skett före maj månads utgång rör det sig alltså om en retroaktiv tillämpning av nyssnämnda nya utnämningsregler. Detta måste väl ur alla synpunkter vara rättsvidrigt?

F. ö. skedde inte ens ledigförklarandet av befattningarna såsom marknads-, ekonomi- och personalchefer vid de nya regionkontoren på ett normalt sätt. Man fick "anmäla sitt intresse"! I en PM från den 5 december 1983 står det f. ö.: "Formen med intresseanmälan har inte samma rättsverkan

som formen med ansökan efter ledigförklarande. Sålunda är man inte bunden av ansökningstider m. m. och därmed också oförhindrad att utnämna någon som inte inkommit med intresseanmälan." Har postverkets lekman-nastyrelse fått ta ställning till detta flagranta frångående av normal befordringspolitik?

När jag med kommunikationsminister Boström diskuterade den nya organisationen för postverket, anförde jag bl. a. farhågor för att det inte skulle bli fråga om en delegering av arbetsuppgifter utan tvärtom en centralisering av befogenheter till de nya regionkontoren. Detta var tydligen inte kommunikationsministern medveten om utan hävdade att jag var ute i ogjort väder.

På senare tid har det dess värre visat sig att postverkets huvudkontor faktiskt är på väg att göra just vad jag befarade. Jag vill anförda vad Ingemar Sandberg, ordförande i Statstjänstemannaförbundets postala avdelning, skriver i sin tidning. "En delegering enligt verkets modell ska tydligen innebära att de nya regionkontoren får en närmast oinskränkt makt medan postområdena riskerar att hamna i ett tomrum utan egentliga befogenheter etc. En sådan modell ställer vi inte upp på eftersom detta enligt vår uppfattning inte är att delegera utan snarare centralisera. Alla uttalanden som tidigare gjorts om postområdenas ställning och löften om att de ska bibehållas oförändrade står verket uppenbarligen inte kvar vid." Längre fram i artikeln skriver Sandberg också om vad som händer dem som vågar att drista sig till att protestera mot den maktfullkomliga centrala ledningen i postverket. "Man kan rentav uppfatta det så att den som inte ställer upp på ledningens idéer och den nya organisationen inte 'platsar in' i posten i framtiden! I så fall en minst sagt skrämmande framtidsvision." Detta är alltså vad berörda tjänstemäns fackliga företrädare anser vara fallet. Det är inte jag! Man efter vad jag erfarit genom många kontakter med tidigare kolleger, måste jag tyvärr instämma i hans uppfattning.

Mot bakgrund av vad jag här anför vill jag rikta följande fyra frågor till kommunikationsministern:

1. Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att förhindra en retroaktiv tillämpning av nya befordringsregler?
2. Har postverkets lekman-nastyrelse fått ta ställning till det flagranta frångående av gällande handläggningsordning av befordringsärenden som skett vid utnämningarna av marknads-, ekonomi- och personalchefer vid regionkontoren?
3. Vill statsrådet medverka till att postverket inte såsom skett externrekryterar mer än 20 % av ledande befattningar vid regionförvaltningarna när postverket samtidigt aviserar att man kommer att ha ett ganska stort överskott av administrativt utbildad personal under de närmaste åren?
4. Vill statsrådet fortfarande medverka till att låta de gamla postområdesförvaltningarna behålla sina befogenheter på det sätt som statsrådet ansåg vara självklart när riksdagen tog beslutet om postverkets nya organisation?

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
interpellationer*

1984/85:35 av Ivar Franzén (c) till kommunikationsministern om effektivare åtgärder mot mc-olyckor:

Under de senaste åren har med glädje kunnat noteras rekordlåga trafikolyckssiffror enligt officiell statistik. Bakom denna utveckling ligger ett medvetet arbete från både myndigheter och enskilda, som varit mer intensivt från den 3 september 1967 då vi gick över till högertrafik.

Efter omläggningen har regering, verk (TSV m. fl.) och frivilliga (NTF m. fl.) agerat genom olika åtgärder för att minska trafikolyckorna. Det har gjorts försök med hastighetsbegränsningar, informerats bl. a. om att använda bilbälte och att tända halvljus etc., ordnats frivillig utbildning m. m. Även ett flertal lagar har införts: 1971 blev basfarten 70 km/tim. 1975 blev det obligatoriskt med bilbälte i framsätet, och motorcyklisterna måste använda hjälm. 1977 blev det krav på minst varselljus på dagen, och 1978 måste också mopedisterna använda hjälm m. m.

Utöver lagstiftandet och alla informationsaktiviteter m. m. har 1973/74 års och 1978/79 års stora energikriser samt stigande bensinpriser fått många att köra mer sparsamt och försiktigt. Dessutom har bilarna och i viss mån vägarna blivit bättre. Detta har medfört att dödsiffrorna i trafiken har kunnat pressas ned på ett positivt sätt, trots att bilparken under samma tid har ökat markant.

De senaste årens gynnsamma olycksutveckling har dock inom sig några trafikantkategorier som visar en negativ trend. Främst är det motorcyklisterna som har drabbats av ökade trafikolyckor. Detta i takt med att antalet motorcyklister blir fler. Ökningen är särskilt stor när det gäller dödsolyckorna och särskilt för motorcyklister som kör större tunga motorcyklar. Motorcyklisten är en oskyddad trafikant, och med en motorcykel som kan framföras i mycket höga hastigheter blir olycksförloppet i de flesta fall mycket svårt.

Enligt beräkningar som utförts av statens väg- och trafikinstitut är risken för att dödas eller skadas i en trafikolycka ca 20 gånger större för en motorcyklist jämfört med en bilförare. Trafiksäkerhetsverket har nyligen rapporterat en undersökning där man har kartlagt alla polisrapporterade motorcykelolyckor under 1983 där föraren skadats svårt. Undersökningen pekar mycket tydligt på att ålder och körerfarenhet har stor betydelse när det gäller olycksrisken. I förhållande till antalet motorcyklar är risken för svåra personskadeolyckor störst bland förare av lätta motorcyklar och främst förare i åldrarna 16–17 år. Däremot är risken att dödas störst bland dem som kör tunga motorcyklar och främst i åldrarna 18–19 år, dvs. vanligast i debutantåldrarna för lätt resp. tung motorcykel.

Av de undersökta olyckorna är 35 % singelolyckor, dvs. olyckor där inga andra trafikanter varit inblandade. Eftersom singelolyckor ofta beror på brister i körskicklighet hos föraren pekar resultatet på vikten av träning och körvana på just den motorcykel man kör. Att köra motorcykel ställer mycket stora krav på föraren. Dessa krav ökar i takt med att motorcyklarna utvecklas mot större motorstyrka och fartresurser.

Den negativa olyckstrenden för motorcyklisterna har uppmärksammats,

och åtgärder mot motorcykelolyckorna har initierats i speciella informations- och utbildningsåtgärder under våren 1984. Med frivilliga organisationers medverkan har ca 12 000 motorcyklister frivilligt utbildats. En bra siffra i och för sig, men då det i dag finns ca 107 000 motorcyklister (motorcyklar) är det sannolikt att dessa åtgärder endast kan ge mindre effekter på olycks- och skaderisker för motorcyklisterna. En mer påtaglig minskning av antalet dödade och skadade motorcyklister förutsätter mer bindande och resoluta åtgärder.

Alla motorcyklister borde genomgå en fortbildningskurs på våren. Detta är för tillfället ogenomförbart beroende på att resurser saknas för ett så stort arrangemang. Däremot kan det vara möjligt att vidareutbilda den trafikantgrupp som löper störst risk att dödas i trafiken. Det är de motorcyklister som kör *större tunga motorcyklar*.

Tung motorcykel är en motorcykel vars motor har en slagvolym som överstiger 125 kubikcentimeter. Denna motorcykel får framföras när man fyllt 18 år och innehar eller erhåller körkortsklass A. En person som har erhållit A-körkort vid 16 års ålder för lätt motorcykel får vid 18 års ålder direkt framföra tung motorcykel och därmed även större tung motorcykel utan förnyad prövning.

Större tunga motorcyklar är i princip alla motorcyklar vars motor har en slagvolym som överstiger 600 kubikcentimeter. I dag är ca 42 000 av ca 107 000 motorcyklar större (super) tunga motorcyklar. Det hörs många röster som vill avskaffa dessa större tunga motorcyklar. Detta bör inte förverkligas, eftersom motorcykeln – stor eller liten – är ett förträffligt hjälpmedel i trafiken på många sätt. Vad som bör gälla är att den som har fått rättigheten att framföra det tunga fordonet gör det på ett *riktigt och ansvarsfullt sätt*.

Certifikat för större (super) motorcykel

Precis som vi har särskilda certifikat för att få flyga så har vi olika körkortsklasser för olika fordon: A-motorcykel, B-personbil/lätt lastbil, C-tung lastbil, E-tungt släp, D-buss och Taxi-yrkesmässig personbefordran.

Då körkortsklasserna är indelade efter internationella överenskommelser skulle det vara svårt att i Sverige införa ett nytt körkort för större motorcykel. Däremot borde en kravskärpning för framförandet av större (super) tung motorcykel kunna åstadkommas utan att man behöver införa en ny körkortsklass.

Förslag

Ett särskilt certifikat (körtillstånd) för att få framföra en större (super) tung motorcykel – vars motor har en slagvolym överstigande 600 kubikcentimeter – bör införas vid körning i Sverige. Certifikatet skall ha samma status som körkortet. Alla med körkortsklass A och som har fyllt 18 år kan erhålla certifikatet efter genomgången vidareutbildningskurs – teori/praktik. Kur-

sen skall innehålla ett visst antal timmar enligt modell "guldhjälmskurserna" under våren 1984.

En obligatorisk utbildning och utfärdandet av certifikatet bör kunna genomföras av trafikskolorna i landet under överinseende av trafiksäkerhetsverket. En certifikatutbildning bör ge en påtaglig minskning av antalet dödade och skadade motorcyklister och till 100 % nå den mest utsatta riskgruppen.

Förslaget skall inte inskränka eller inverka på den gemene motorcyklistens fortbildning (avrostningsövningar) som genomförs av frivilliga organisationer.

Med hänvisning till ovanstående ber jag att få ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Delar regeringen min uppfattning, att effektiva åtgärder måste vidtas för att nedbringa antalet och omfattningen av mc-olyckorna?
2. Är regeringen beredd att pröva ovanstående förslag?
3. Vilka övriga åtgärder planerar regeringen att vidtaga?

den 11 oktober

1984/85:36 av *Alexander Chrisopoulos* (vpk) till statsrådet Anita Gradin om åtgärder mot invandrarfientligheten:

I samband med den senaste tillströmningen av asylsökande från framför allt Pakistan och Libanon har en debatt som kan betecknas som verklighetsfrämmande och helt onyanserad startat i Sverige om den svenska flyktingpolitiken.

Genom massmedias aktiva medverkan har hos den svenska allmänheten skapats uppfattningen om en förestående invasion av tusentals mer eller mindre suspekta utlänningar som väntar utanför landets gränser. De väntar startklara och färdiga att kasta sig över vårt välstånd, vårt socialförsäkrings-system och våra obefintliga arbetstillfällen.

Genom högljudda och mer eller mindre populistiska uttalanden från olika landshövdingar sprids ytterligare uppfattningen om en helt okontrollerad massinvandring som satt utlänningslagstiftningen helt ur spel och skapat en kaotisk situation i landet.

Dessutom har regeringens mycket märkliga och svårförklarliga långsamhet med att fatta vissa för situationen viktiga beslut förvärrat situationen. Detta har lämnat utrymme för ytterligare spekulation och sensationsskrivrier.

Nu har den av massmedia och olika spekulanter uppmålade massinvasionen av flyktingar återigen uteblivit. Vår utlänningslagstiftning har visat sig fungera på det sätt den är avsedd. Flyktinginvandringen är densamma som förut. Men vad som finns kvar är en ökad invandrarfientlighet i samhället, som sätter djupa spår i människornas relationer till varandra och i den samhälleliga utvecklingen.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

Vad tänker invandrarministern göra för att för det första motverka invandrarfientligheten i samhället, för det andra förhindra att en sådan situation uppkommer på nytt?

1984/85:37 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om ungdomsarbetslösheten och ungdomslagen:

1984 sågs vara det gyllene året i den nuvarande s. k. högkonjunkturen. Trots detta är ungdomens arbetsmarknad dystert. Den öppna arbetslösheten har visserligen minskat med 19 000 från samma tid föregående år, men samtidigt har vi nu ca 30 000 ungdomar, 18–19 år, som är i ungdomslag. Samtidigt kan konstateras att utöver de 53 000 arbetslösa ungdomarna och de 30 000 i ungdomslag finns ett betydande antal i AMU-utbildning och i arbete på s. k. rekryteringsplatser.

Behovet av ett fast jobb med en lön att leva på är i dagsläget stort. Det behövs minst 100 000 fasta jobb till ungdomen. Tyvärr inger inte regeringens politik något hopp för ungdomen. Den ekonomiska politikens ramar tillåter ingen helhjärtad satsning på fasta ungdomsjobb. Situationen kan bli helt katastrofal när vi om något år definitivt är inne i en ny lågkonjunktur. Det krävs krafttag för att skapa fasta och meningsfulla jobb till ungdomen. Det är i längden ett farligt läge när ungdomen enbart erbjuds tillfällighetsjobb, på villkor som inte stämmer överens med den övriga arbetsmarknadens.

De tillfällighetslösningar som vi nu lever med, främst ungdomslagen, där det inte finns en självklar koppling till fasta jobb, kan betraktas som ett socialt skyddsnet, men samtidigt demolerar ungdomens syn på och inställning till arbetslivet. Ungdomslagen är därför ingen framåtsyftande arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Många beredskapsarbeten och arbetsuppgifter som utförs i ungdomslag är synnerligen viktiga ur samhällssynpunkt och kan med fördel omvandlas till fasta jobb. Det är främst denna insikt som ligger bakom att ungdomen kräver fasta jobb med en lön att leva på.

Med anledning av det anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

1. Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att minska arbetslösheten för ungdomar?
2. Ämnar regeringen skapa nya fasta jobb genom att omvandla beredskapsarbeten och arbetsuppgifter i ungdomslag till fasta jobb?
3. Vilka åtgärder planerar regeringen för att ungdomar i ungdomslag skall "slussas" till fasta jobb?

1984/85:38 av *Ivar Franzén* (c) till industriministern om televerkets verksamhet på hemdatormarknaden:

För några veckor sedan blev jag mycket positivt överraskad när industriministern å regeringens vägnar deklarerade att det nu verkligen skulle satsas på småföretagande. Det skulle ge fler arbeten och en bättre regional fördelning. Industriministern talade faktiskt som en god centerpartist.

Mot denna bakgrund är det mycket överraskande att regeringen till synes accepterar det elefantinhopp som televerket gör på hemdatormarknaden.

Detta gynnar minst av allt småföretagandet. Skall televerket under något år starta 130 nya telebutiker, nå miljardsättning, bli marknadsledare och styra marknadsutvecklingen, så raseras överlevnadsmöjligheterna för många småföretag i branschen.

Televerket har under de senaste åren samlat telefonabonnenternas pengar på hög och har i dag en imponerande finansiell styrka. Verket kan tveklöst sätta in alla de resurser som behövs för att lägga hemdatormarknaden – eller som man säger – ”nyttodator”-marknaden under sig. Är detta en uppgift för televerket?

Televerket har fått en rad privilegier för att åstadkomma en rationell telekommunikation, men verket bör knappast ha rätt att centralisera och med sin finansiella styrka monopolisera sidoområden som med fördel kan skötas av konkurrerande småföretag.

Med hänvisning till vad som ovan anförts vill jag ställa följande frågor till industriministern:

1. Avser regeringen att vidtaga åtgärder för att klarare avgränsa televerkets verksamhetsområde?
2. Avser regeringen att närmare undersöka effekterna av televerkets ”stor-skaliga inhop” på hemdatormarknaden?

1984/85:39 av *Nic Grönvall* (m) till statsrådet Birgitta Dahl om energipolitiken:

Energiministern har dels vid sitt anförande på Byggnadsarbetareförbundets kongress den 31 augusti 1984, dels i en intervju i Dagens Nyheter den 10 september 1984 lämnat en ganska uttömmande redovisning för socialdemokratins syn på svensk energipolitik. I anförandet inför Byggnadsarbetareförbundet hänvisar energiministern emfatiskt till ”folkomröstningsresultatet”, medan energiministern i andra sammanhang lika emfatiskt hävdar att folkomröstningen i sig inte konstituerar någon politisk realitet. Den politiska realiteten konstitueras av det efterkommande riksdagsbeslut som lägger fast målsättningen att avveckla kärnkraften till år 2010. Någon särskild demokratisk dimension föreligger således icke i förekommande politiska beslut rörande energipolitiken i förhållande till alla andra politiska beslut som styr utvecklingen i vårt land.

I anförandet inför Byggnadsarbetareförbundet påvisar energiministern i åtta punkter resultaten av socialdemokratisk energipolitik. Vissa av de påståenden som där görs måste föranleda yttranden och frågor.

I talet inför Byggnadsarbetareförbundets kongress och i intervjun uppehåller sig energiministern mycket vid elektriciteten såsom energiform. Å ena sidan tycks energiministern entusiastiskt marknadsföra elektricitet såsom energislag och distributionsform, medan energiministern å andra sidan är angelägen att slå fast att kärnkraften skall slutgiltigt avvecklas år 2010. Enligt alla kända prognoser kommer kärnkraften vid slutet av 1980-talet att representera omkring hälften, eller omkring 50–55 terawattimmar av landets elektricitetskonsumtion.

Energiministern hävdar i det här refererade talet att 25–30 av dessa terawattimmar skall ersättas med "hushållning", "inhemska bränslen" och "ny värmeteknik".

1. Anser energiministern att användning av inhemska bränslen, liksom användningen av fjärrvärme såsom distributionsform, skulle ha ökat på det sätt som skett om ej statliga subventioner lämnats?
2. Anser energiministern att energisystem skall etableras för att bota arbetslöshet?
3. På vilket sätt anser energiministern att den socialdemokratiska regeringen "drivit fram en revolutionerande utveckling när det gäller miljövänlig teknik för förbränning och rening av olika bränslen"?
4. I vilka former menar energiministern att 25–30 terawattimmar elektrisk energi skall kunna ersättas inom ramen för de angivna ersättningsåtgärderna?
5. Vilken ny "värmeteknik" avser energiministern?
6. Vilka "inhemska bränslen" avser energiministern?
7. Vilken storlek av besparing skall kunna åstadkommas genom besparingar?

1984/85:40 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till försvarsministern om säkerhets- och försvarspolitik:

Den säkerhetspolitiska och försvarspolitiska debatten i Sverige har de senaste åren ökat i intensitet och styrka. Orsakerna är välkända. Den ökande internationella spänningen, våldsamt stegrade rustningskostnader, ekonomisk kris och ökande klyftor mellan världens fattigaste och rikaste länder är det som oftast brukar nämnas i sammanhanget. Alla dessa orsaker förstärker och driver på varandra i en ständig växelverkan. Vi kan ha olika uppfattningar om var det största ansvaret för denna utveckling ligger, vem som tillåter de värsta överdrifterna och vilka som mest cyniskt driver en politik mot allt större konfrontation. En sådan debatt förändrar inte Sveriges situation. Men vad vi kan göra är att diskutera hur vårt land genom egna åtgärder kan möta detta försämrade läge.

Den försvars- och säkerhetspolitiska debatten i Sverige har mestadels karakteriserats av en ensidig och inkrökt koncentration till det militärpolitiska området. Ökad eller minskad säkerhet i nationellt avseende har ofta knutits till flera eller färre miljoner i militära anslag. Det militära tänkandet har fått ett mycket stort inflytande, och höga militära chefer har alltför ofta oemotsagda fått framträda som "experter" på säkerhet långt utanför det område som deras kompetens och ställning berättigat dem till. Tyvärr har det smittat av sig nedåt i hierarkin, så att snart sagt varje liten befälhavare känt sig kallad att göra "uttalanden" i säkerhetspolitiska frågor. De mest skrämmande exemplen under senare tid har inträffat i samband med ubåtsaffärerna. Detta har ju också uppmärksammats, och nya rutiner för information är tydligen på gång inom militärledningen.

En oerhört mycket viktigare fråga som den ensidiga inriktningen mot det

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
interpellationer*

militära försvaret väcker är emellertid hur totalförsvarsbegreppet skall fyllas med ett reellt innehåll. Här har den socialdemokratiska regeringen och det socialdemokratiska partiet ett stort syndaregister i det förflutna. Tyvärr pekar de senaste regeringsbesluten och partiuttalandena i samma gamla dåliga riktning. Det är tydligt att man på nytt sätter sin tilltro till militära lösningar på säkerhetspolitiska problem. JAS-projektet, som socialdemokratin kritiserade i opposition, skall tydligen fullföljas, oavsett kostnader och de tydliga avsteg från neutralitet och alliansfrihet som det medför. JAS urholkar totalförsvaret och försvårar framtida omstruktureringar och förstärkningar av det svenska totalförsvaret. Militäranslagen har höjts, och nya höjningar begärs av militärledningen.

Samtidigt försvagas det svenska samhället på flera plan. Sårbarheten ökar. Livsmedels- och energiförsörjning, transporter och sjukvård kan inte ens möta fredstida störningar utan att mycket svåra problem uppstår. Detta har påpekats av ansvariga myndigheter i årtal utan att något avgörande beslut fattats av regeringarna. Den nya tekniken, data och elektronik, införs på bred front i samhället och ökar ytterligare sårbarheten och det utländska beroendet. Det är problem som angår en försvarsminister och ett försvarsdepartement. För om inte det civila samhället har någon motståndskraft kommer inte heller en aldrig så stark militär organisation att kunna fungera särskilt länge. Det framhålls ofta i den svenska försvarsdebatten att "en kedja inte är starkare än sin svagaste länk". Då menar man ofta den militära länken. Men sanningen är ju att det svenska totalförsvaret liknar en kedja med en grov, jättestor länk till vilken det knutits några små, svaga snören.

Säkerhetspolitiken och den nationella självständigheten är en alltför viktig fråga för att behandlas som enbart beroende av ökade eller minskade militära anslag. Vi behöver en bred totalförsvarsdebatt i Sverige, som väger in sårbarhetsaspekten och hur våra begränsade resurser skall användas för att stärka motståndet inom hela samhällssektorn.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

1. Vilka åtgärder kommer försvarsministern att vidta för att i fortsättningen förhindra att militära chefer i skilda befattningar gör "säkerhetspolitiska uttalanden" på det sätt som skett under senare tid?
2. Hur stor är den nu beräknade kostnaden för JAS-projektet?
3. Vilka förändringar/bantningar av JAS-projektet har genomförts eller planeras?
4. Hur många *nya* arbeten har tillförts den svenska industrin genom JAS-projektet?
5. Vilken uppfattning har försvarsministern om den svenska energiförsörjningens inverkan på eventuella militära operationer?
6. Vilka planer finns inom försvarsdepartementet för att minska sårbarheten i det svenska samhället ur militär och civil synvinkel?

21 § Meddelande om frågor

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

Meddelades att följande frågor framställdes

den 9 oktober

*Meddelande om
frågor*

1984/85:69 av *Agne Hansson* (c) till jordbruksministern om en individuell skördeskadeprovning:

De senaste veckornas ihärdiga regnande har medfört en skördesituation som för många lantbrukare innebär katastrof. De områden som värst drabbats är östra Svealand – Stockholm och Uppsala län – samt Gävleborgs län, Dalarna, Sörmland, Östergötland och norra Kalmar län.

I norra Kalmar län beräknas t.ex. 25 % av spannmålsarealen vara oskördad. Sammantaget beräknas skördeskadorna i det aktuella området uppgå till en kvarts miljard kronor.

Många jordbrukare har hamnat i en ytterst bekymmersam situation, som kräver extraordinära åtgärder för att klara ekonomin. Den svåra situationen har lett till att länsförbunden inom LRF i de drabbade länen hos statens jordbruksnämnd har begärt individuell provning av årets skördeskador.

Med anledning härav vill jag fråga jordbruksministern:

Är regeringen beredd att avsätta de ekonomiska resurser som är erforderliga för att en rättvisande individuell skördeskadeprovning kan göras?

den 10 oktober

1984/85:70 av *Rosa Östh* (c) till jordbruksministern om en individuell skördeskadeprovning:

I stora delar av östra Mellansverige är skadorna på årets skörd avsevärda. För många lantbrukare är den uppkomna situationen katastrofal. Möjlighet att erhålla skördeskadeskydd är nu av avgörande betydelse.

Genom att skadornas omfattning varierar mycket mellan olika platser och grödor är en individuell provning nödvändig.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga jordbruksministern:

Är regeringen beredd att medverka till att en individuell provning sker vid bedömning av skördeskadorna?

1984/85:71 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om tidpunkten för avlämnande av proposition om differentierade vårdavgifter:

I betänkande SoU 1982/83:34 behandlade riksdagen frågan om differentierade vårdavgifter. Utskottet uttalade då att den arbetsgrupp som tillsatts för uppföljning av reglerna om differentierade avgifter skall arbeta skyndsamt. Detta påpekades även av utskottet i nästa betänkande om dessa avgifter, SoU 1983/84:23.

Statsrådet Sigurdsen anförde i en riksdagsdebatt den 19 januari i år

rörande avgifterna för utförsäkrade patienter i sluten sjukvård, att arbetsgruppens arbete med att belysa olika möjligheter till lösning beräknades slutföras under våren, och att regeringen avser att därefter återkomma till riksdagen.

Med anledning därav vill jag fråga:

När ämnar regeringen lägga en proposition om de differentierade vårdavgifterna?

1984/85:72 av *Sten Svensson* (m) till jordbruksministern om skördeskadesystemet:

Regnkatastrofen under våren 1983 liksom torkan under hösten samma år vållade avsevärda ekonomiska skador för många enskilda jordbrukare – i synnerhet i de nordöstra delarna av Skaraborgs län. Resultatet av den efterföljande beräkningen av skördeskadeersättningen blev mycket nedslående och visade eftertryckligt att det nuvarande skördeskadesystemet inte fungerar tillfredsställande. I år har nya skador vållats till följd av höstregnet, framför allt i de östra delarna av Sverige.

Den omständigheten att årets skörd givit synnerligen goda resultat får inte undanskymma det faktum att det ekonomiska resultatet måste ses över en hel konjunkturcykel. De goda åren måste kompensera de dåliga.

Med hänvisning härtill anhåller jag om svar på följande frågor:

1. Vilka belopp har betalats ut som ersättning för skadorna under 1983 och efter vilka kriterier har detta skett?
2. När beräknar regeringen att redovisa förslag om ett nytt skördeskadesystem?

1984/85:73 av *Ulla Tillander* (c) till utbildningsministern om tandläkarutbildningen i Malmö:

Under våren beslöt en riksdagsmajoritet bestående av s och m om nedläggning av tandläkarutbildningen i Malmö. En bred opinion i Skåne motsatte sig med kraft beslutet om nedläggning. I beslutet antydde att en del av forskningen borde få vara kvar. Bortsett från vad det löftet kan vara värt har det ifrågasatts om en tandläkarhögskola verkligen kan leva vidare och utvecklas om grundutbildningen försvinner. Initierade bedömare ifrågasätter det. Jag vill därför till utbildningsministern ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att föreslå en omprövning av beslutet om nedläggning av tandläkarutbildningen i Malmö så att såväl grundutbildning som forskning kan leva vidare?

1984/85:74 av *Rune Torwald* (c) till justitieministern om värderingen av fastigheter och aktier vid beräkning av arvsskatt:

I lag om arvsskatt och gåvoskatt anges i 26 §, andra stycket: "Till upplysning om värde av fast egendom skall företes taxeringsbevis eller ---"

samt i tredje stycket: "Till ledning för värdering av aktier, obligationer och därmed jämförliga värdehandlingar skall företes intyg av bank, mäklare eller annan sakkunnig. Om sådan handling inte är börsnoterad ---, skall i stället företes av länsstyrelsen meddelat bevis om det värde, vartill handlingen enligt senast verkställd prövning kan ha upptagits vid taxering enligt lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt."

När det gäller tillgångar av typen fastigheter, börsnoterade aktier samt statliga och andra börsnoterade obligationer synes dessa bestämmelser närmast fylla två ändamål: att sysselsätta många byråkrater samt att ge banker och mäklare vissa inkomster. För berörda tingsrätter (bouppteckningar) och länsstyrelser (gåvor) kan det ju inte föreligga några som helst svårigheter att hålla sig underrättad om eller införskaffa uppgift om aktuellt värde på nämnda tillgångar.

Under hänvisning till ovanstående och till upprepade försäkringar från regeringsföreträdare om en önskan att bekämpa onödig byråkrati ber jag att få ställa följande fråga till justitieministern:

Ämnar regeringen inom en nära framtid framlägga förslag som innebär ett slopande av kravet att på visst sätt styrka värdet på fastighet resp. börsnoterade aktier och obligationer m. m.?

1984/85:75 av *Lars Andersson* (s) till statsrådet Birgitta Dahl om elleveranser till värmepumpar:

Den senaste tiden har värmepumpsdebatten intensifierats, främst med anledning av regeringens förslag till ändring av ellagen, som riksdagen skall behandla senare i höst. Förslaget innebär att elleverantör endast kan vägra leverans av el till värmepumpar inom ett fjärrvärmeområde om kommunfullmäktige fastlagt detta i kommunens energiplan.

Den debatt som nu uppstått har skapat oro på värmepumpsmarknaden och kan enligt min mening försvåra den fortsatta introduktionen av värmepumpar.

Med anledning härav vill jag fråga energiministern:

1. Vilket är syftet med den föreslagna ändringen av ellagen?
2. Med stöd av den nu gällande ellagen kan elleverantören vägra elleverans till värmepumpar. Kan energiministern redogöra för i vilken omfattning detta förekommer?

1984/85:76 av *Ingemar Eliasson* (fp) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om förbättring av äldreomsorgen:

Under senare tid har det i massmedia förekommit åtskilliga exempel på missförhållanden inom äldreomsorgen och särskilt inom långvården. I de flesta fall kan orsakerna direkt härledas till bristande resurser. Det är dålig tillgång på personal och patienterna tvingas bo många i samma rum.

Jag vill med anledning av detta fråga sjukvårdsministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att underlätta för kommuner och landsting att förbättra omsorgen om de äldre?

1984/85:77 av *Lennart Brunander* (c) till jordbruksministern om ett trygghetspaket för skogsbrukare:

I stort sett alla förvärvsarbetande omfattas av s. k. avtalsbunden AMF, också kallad trygghetspaket. Självverksamma skogsbrukare omfattas dock ännu inte av denna trygghetsförsäkring, detta trots att man inom denna grupp finner den högsta olycksfallsfrekvensen.

Tillgänglig statistik för 1983 bekräftar olycksrisken vid skogsarbete. Här redovisas inte mindre än 17 arbetsolyckor med dödlig utgång bland just självverksamma skogsbrukare.

Frågan behandlades i riksdagen under riksmötet 1982/83. Riksdagen uppmanade då regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att få frågan löst och anmodade regeringen att återkomma till riksdagen med förslag. Något sådant förslag från regeringen har dock ännu inte kommit, vilket måste beklagas. För drabbade familjer kan avsaknaden av trygghetsförsäkring vara en katastrof.

Mot denna dystra bakgrund vill jag ställa följande fråga till jordbruksministern:

Är jordbruksministern nu beredd att snabbt lägga fram förslag om införande av trygghetspaket för skogsbrukare?

1984/85:78 av *Börje Stensson* (fp) till jordbruksministern om användningen av inkomsterna från skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel:

Riksdagen beslöt våren 1984 på förslag av regeringen att införa en skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Skatten tas ut fr. o. m. den 1 juli 1984. Med de skattenivåer som lagts fast kan intäkten för statsverket beräknas till ca 110 milj. kr. per år.

Vid riksdagens behandling av frågan beslöts att de "influtna medlen skall användas till utökad forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder".

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka förberedelser har regeringen vidtagit för att de medel vilka nu inflyter till staten från skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel kommer att tillfalla de ändamål som riksdagen har beslutat?

1984/85:79 av *Ove Eriksson* (m) till socialministern om tidpunkten för avgivande av socialavgiftsutredningens betänkande, m. m.:

Vid behandlingen av min motion 1982/83:446 angående en klar definition av arbetstagarbegreppet i skoglig verksamhet uppgav socialförsäkringsutskottet att frågan skulle behandlas av socialavgiftsutredningen vars betänkande skulle framläggas i början av år 1984.

Betänkandet har ännu inte framlagts.

För att underlätta entreprenadverksamhet i skogsbruket är det önskvärt att frågan snarast får sin lösning.

Kan socialministern ange när socialavgiftsutredningens betänkande kommer att framläggas och när en proposition är att vänta?

1984/85:80 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern om prishöjningars inverkan på inflationen:

I våras ansåg regeringen det viktigt att införa ett hyresstopp till årets slut för att klara inflationsmålet på 4 %. Sedan detta mål spruckit, anses det nu lika viktigt att häva hyresstoppet i förtid, så att hyreshöjningarna inte dröjer till näret och då bidrar till att redan på ett tidigt stadium spräcka inflationsmålet för 1985 på 3 %.

Postverket ville företa portohöjningar från den 1 februari 1985, men regeringen har beordrat höjningar redan från december i år för att inte äventyra nästa års inflationsmål.

Ingår det som ett led i kampen mot inflationen att tidigarelägga prishöjningarna?

den 11 oktober

1984/85:81 av *Gunhild Bolander* (c) till utbildningsministern om en byggnadshytta på Gotland:

Under 1970-talet väcktes av riksdagens revisorer ett förslag om inrättande av en byggnadshytta på Gotland för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, huvudsakligen de gotländska medeltidskyrkorna.

Förslaget har utretts, remissbehandlats och slutligt justerats, varefter det överlämnats till regeringen. Detta skedde i oktober 1982. Utredningen utmynnade i förslag om att för ändamålet bilda en särskild stiftelse med Riksantikvarieämbetet, Gotlands kommun, föreningen Gotlands fornvänner och den från den 1 januari 1984 av Gotlands församlingar bildade partiella samfälligheten för vård och underhåll av Gotlands kyrkor. Avsikten med organisationen av en byggnadshytta är att möjliggöra en långsiktig planering och skapa en bas för erfarenhetsåterföring, utvecklingsarbete och utbildning inom det speciella hantverk som kyrkorestaurering utgör.

Eftersom det formella förberedelsearbetet är färdigt och ansvaret för underhållet av samtliga församlingskyrkor nu vilar tungt på samfälligheten, så efterlyser alla inblandade parter orsaken till dröjsmålet med regeringens förslag i ärendet.

Jag vill därför ställa följande fråga till utbildningsministern:

Har regeringen för avsikt att i proposition till riksdagen möjliggöra förverkligandet av en byggnadshytta på Gotland och när kan detta förslag i så fall förväntas komma?

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
frågor*

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:82 av *Per Unckel* (m) till statsrådet Bengt Göransson om skälen för och emot nedläggning av skola i glesbygd:

I byn Drevdagen pågår en konflikt mellan skolmyndigheterna och föräldrarna till ett antal barn i grundskolan. Föräldrarna kräver att barnen skall få gå kvar i Drevdagens skola, medan skolmyndigheterna hävdar att skolan skall läggas ner.

Frågan om skolnedläggelse är en kommunal angelägenhet. Det skolsociala skäl som av skolmyndigheterna angivits som motiv för en nedläggning har emellertid allmänt intresse. I strid med föräldrarnas uppfattning hävdar skolmyndigheterna att barnen får en bättre social stimulans om de flyttas till Idre jämfört med om de stannar kvar i Drevdagen. Därför skall en flyttning ske. Föräldrarnas och myndigheternas uppfattning om vad som är bäst för barnens utveckling står alltså mot varandra.

Mot den här angivna bakgrunden anhåller jag om att till statsrådet Göransson få ställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att man inte med hänvisning till *skolsociala skäl* motsätter sig en av förälder och barn önskad skolorganisation?

1984/85:83 av *Per Unckel* (m) till statsrådet Bengt Göransson om reglerna för intagning i gymnasieskolan:

Enligt riksdagsbeslut skall yngre sökande, nämligen 16–18-åringar, prioriteras vid intagningen till gymnasieskolan. Gentemot detta finns det ingen anledning att invända. Konkret har emellertid bestämmelsen givits en utformning som förvånat många föräldrar och som skapat svårigheter i gamla relationer mellan klasskamrater. Genom att den övre åldersgränsen preciseras på så sätt att den anses som äldre som fyller 18 år efter den 1 juli det år gymnasiestudierna avses inledas på höstterminen, blir effekten att den som är född på våren ges andra möjligheter att göra ett kortare uppehåll efter grundskolan än den som råkar vara född på hösten. Två klasskamrater från åk 9 kan alltså i det fall de gjort ett studieuppehåll efter grundskolan komma att behandlas olika om de senare söker sig till gymnasieskolan, trots att de är födda samma år.

Mot den här angivna bakgrunden anhåller jag om att till statsrådet Göransson få ställa följande fråga:

Av vilka skäl anser regeringen det skäligt att behandla elever födda samma år olika vid intagningen till gymnasieskolan inom ramen för den prioritering av 16–18-åringar som riksdagen beslutat om?

1984/85:84 av *Per Stenmarck* (m) till kommunikationsministern om åtgärder för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket, m. m.:

Den senaste veckans tidningsdebatt har kraftigt ifrågasatt om enskilda människor kan få rätt mot ett statligt monopol. Många anser sig ha fått för höga telefonräkningar. Få har fått rätt gentemot televerket. När uppgift står

mot uppgift är det nästan undantagslöst televerkets mening som blivit utslagsgivande.

1. Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket?
2. Är kommunikationsministern beredd att medverka till att televerkets monopol begränsas?

1984/85:85 av *Kerstin Göthberg* (c) till utbildningsministern om studieavbrotten bland flickor:

Enligt rapport från SÖ har studieavbrotten bland flickor som sökt pojkdominerade, yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan ökat oroväckande.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidtaga för att komma till rätta med dessa problem?

22 § Kammaren åtskildes kl. 16.43.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 7

Torsdagen den
11 oktober 1984

*Meddelande om
frågor*